

UNIVERSITAT DE BARCELONA

Facultats de Filologia i comunicació, filosofia, i geografia i història

Màster de Cultures Medievals

**EL TERME CASTRAL DE CERVELLÓ.
ESTRUCTURA TERRITORIAL I
ECONÒMICA (SEGLES X I XI)**

Pol Domingo Palau

Treball Final de Màster

Tutora: Maria Soler Sala

2019-2020

Llistat d'abreviatures

ACB: Arxiu Capítular de Barcelona – Josep Maria SANS I TRAVÉ (dir.), *Diplomatari de l'Arxiu Capítular de la Catedral de Barcelona. Segle XI*. 5 volums. Barcelona. Fundació Noguera, 2006.

CCB: Catalunya Carolíngia - Comtat de Barcelona – Ignasi Joaquim BAIGES.; Pere PUIG, *Catalunya Carolíngia, vol. VII: El comtat de Barcelona*. Barcelona. Institut d'Estudis Catalans, 2019.

CSCV: Cartulari de Sant Cugat del Vallès – José RIUS, *Cartulario de Sant Cugat del Vallès*, 3 volums, Barcelona, CSIC, 1945.

DCB: Diplomatari de la Catedral de Barcelona – Àngel FÀBREGA I GRAU, *Diplomatari de la Catedral de Barcelona, volum 1, Documents dels anys 844-1000*. Barcelona. Arxiu Capítular de la Catedral de Barcelona, 1995.

PACB1: Pergamins de l'Arxiu Comtal de Barcelona – Gaspar FELIU; Josep Maria SALRACH,(dirs.), *Els pergamins de l'Arxiu Comtal de Barcelona de Ramon Borrell a Ramon Berenguer I*, 3 volums, Barcelona, Fundació Noguera, 1999.

PACB2: Pergamins de l'Arxiu Comtal de Barcelona – Ignasi Joaquim BAIGES, Gaspar FELIU, Josep Maria SALRACH, (dirs), *Els pergamins de l'Arxiu Comtal de Barcelona, de Ramon Berenguer II a Ramon Berenguer IV*, 4 volums, Barcelona, Fundació Noguera, 2010.

Agraïments

Primer de tot vull agrair a la tutora del treball, la doctora Maria Soler, per ajudar-me en la confecció del treball amb consells i correccions i, sobretot, animant-me quan més negre ho he vist.

Als companys del màster, però especialment a l'Alberto, l'Enric, el Miquel i el Toni, per les hores a la biblioteca, les posteriors d'esbarjo i l'ajuda mútua que ens hem donat durant aquests dos anys.

A l'Anna Casajuana, per haver-me ajudat anímicament durant tot aquest any, i per haver aguantat les meves explicacions sobre el treball i els habituals moments de desesperació. Al mateix temps al David Fornos i al Jordi Flix per haver-me acompanyat, juntament amb l'Anna, a les excursions pels municipis del terme.

Finalment, a la meva mare, el meu pare i la meva germana pel suport incondicional que m'han mostrat durant aquests dos anys.

A tots, moltes gràcies.

Índex

1. Introducció.....	5
2. Objectius.....	8
3. Metodologia.....	9
4. Context territorial i històric.....	11
4.1.Descripció del territori.....	11
4.2.Antecedents històrics.....	13
5. El terme castral de Cervelló.....	20
5.1.Estructura territorial.....	23
5.1.1. Castells.....	23
5.1.1.1.Castell de Cervelló.....	23
5.1.1.2.Castellnou de Cervelló.....	25
5.1.2. Torres.....	26
5.1.2.1.Torre Eles (Torre Salbana).....	26
5.1.2.2.Torre del Castellnou.....	27
5.1.3. Parròquies.....	28
5.1.3.1.Santa Creu, Sant Esteve i Sant Dalmau.....	28
5.1.3.2.Sant Martí de Torrelles.....	29
5.1.3.3.Sant Vicenç dels Horts.....	30
5.1.3.4.Santa Eulàlia de Pallejà.....	33
5.1.3.5.Santa Coloma de Cervelló.....	34
5.1.3.6.Sant Boi.....	35
5.1.4. Llocs i valls.....	36
5.1.4.1.Burg de Cervelló.....	36
5.1.4.2.La Guàrdia.....	37
5.1.4.3.Olesa de Bonesvalls.....	37
5.1.4.4.La Palma de Cervelló.....	38
5.1.4.5.Vallirana.....	38
5.1.4.6.Altres.....	39
5.1.5. Monestirs, cel·les i ermites.....	43
5.1.5.1.Sant Joan del Pla o de l'Erm.....	43
5.1.5.2.Sant Ponç de Corbera.....	43
5.1.5.3.Sant Silvestre i Santa Leda.....	44

5.1.6. Xarxa de camins.....	46
5.2.Estructura econòmica.....	49
5.2.1. L'activitat agrícola.....	49
5.2.2. L'activitat ramadera.....	56
5.2.3. Els molins.....	57
5.2.4. El mercat.....	58
5.3.Estructura de la propietat.....	61
5.3.1. Els alous.....	61
5.3.2. Gran propietat eclesiàstica.....	65
5.3.2.1.El monestir de Sant Cugat.....	65
5.3.2.2.La Seu de Barcelona.....	78
5.3.2.3.Sant Pere de les Puel·les.....	82
5.3.2.4.Altres.....	83
5.3.3. Gran propietat laica.....	85
5.3.3.1.Els comtes de Barcelona.....	85
5.3.3.2.La família Cervelló.....	87
5.3.3.3.Altres.....	90
6. Conclusions.....	95
7. Fonts.....	99
8. Bibliografia.....	100
9. Annex.....	106

1. Introducció

Els termes castrals constitueixen una xarxa d'ordenament del territori i de la població en l'espai del domini comtal que amb l'avenç de la frontera que es produeix durant el segle X també s'establirà a la Marca. És en aquest àmbit que trobem el castell de Cervelló i el seu terme.

L'elecció d'un únic terme castral com a objecte d'estudi té com a objectiu aprofundir en l'anàlisi d'un territori concret i aportar noves perspectives d'anàlisi per a futures recerques. Sabem que actualment s'estan duent a terme estudis, principalment arqueològics, en d'altres castells de terme castral extens com per exemple Olèrdola, que aporten una gran quantitat d'informació no només des de l'arqueologia, sinó també des del paisatge, i la documentació escrita.¹ No pretenem comparar un indret amb un altre, però sí que volem posar el focus sobre l'increment d'aquests estudis temàtics que aposten per la integració de fonts i la interdisciplinarietat.

Amb aquestes premisses ens hem proposat realitzar un estudi sobre el terme castral de Cervelló. L'elecció d'aquest ha tingut en compte tres raons: la primera és la basta documentació de la que disposem tenint en compte la cronologia i que es tracta d'un àmbit geogràfic reduït. La segona és una raó territorial, i és que aquest terme està situat molt a prop de Barcelona i s'allarga fins el Penedès, del que n'és una de les portes d'accés, i jugarà un paper important en la conquesta i en la comunicació amb el Penedès. La tercera raó, probablement la més important, és la diferència en el tracte historiogràfic que ha rebut respecte els termes veïns de Castellví de Rosanes i Eramprunyà, àmpliament treballats des de diferents punts de vista, la qual cosa ha provocat un buit en la recerca sobre aquest territori. La poca atenció de la historiografia sobre l'origen i evolució d'aquest terme castral creiem que es deu a la proximitat d'espais molt més ben coneguts com Martorell, situat al terme de Castellví de Rosanes amb el pas de la Via Augusta i la

¹ Josep Maria BOSCH I CASADEVALL, *L'escenari del feudalisme a la frontera del comtat de Barcelona. Anàlisi territorial dels assentaments, l'espai obert i els camins del terme castral d'Olèrdola (segles X-XI)*, Barcelona, Universitat de Barcelona, Tesi doctoral inèdita, 2017. Carolina BATET I COMPANYY, *El castell termenat d'Olèrdola*, Col·lecció Monografies d'Olèrdola, Barcelona, Museu d'Arqueologia de Catalunya-Olèrdola, 2004. Núria MOLIST; Josep Maria BOSCH, «El cementiri medieval de Sant Miquel d'Olèrdola (Olèrdola, Alt Penedès)», *Arqueologia funerària al nord-est peninsular (segles VI-XII). Monografies d'Olèrdola*. 3.2. Barcelona. Museu d'Arqueologia de Catalunya, (2012), pp. 469-494. Ignasi Maria MUNTANER, *El Terme d'Olèrdola en el segle X segons el document de dotació de l'església de Sant Miquel*, Vilafranca del Penedès, Institut d'Estudis Penedesencs, 1995.

presència d'un important mercat des de la primera meitat del segle XI,² i la importància que tindran indrets com Sant Boi i el mateix terme d'Eramprunyà,³ posteriorment.

Els treballs que tenim sobre Cervelló són pocs, en alguns casos antics i en d'altres molt poc precisos, fets en el marc d'un estudi més general. Tal seria el cas d'estudis realitzats per investigadors com Montserrat Pagès, sobre algunes esglésies, castells i torres del terme que ens aporten alguna dada sobre la història d'aquests edificis i de la regió, però se centren en l'estudi del monument en si mateix.⁴ En un sentit molt similar trobem les breus explicacions històrico-arqueològiques publicades a la *Catalunya Romànica* sobre els elements arquitectònics del terme castral, fets majoritàriament per Montserrat Pagès. D'altra banda, altres treballs o referències que tenim sobre el terme castral de Cervelló tenen un caràcter més aviat indirecte, a través de treballs de temàtica àmplia com els de Jordi Bolòs,⁵ Josep Maria Bosch,⁶ Gaspar Feliu,⁷ Alfred Mauri⁸ i Maria Soler.⁹ Així

² Sobre Castellvell de Rosanes Jordi BOLÒS, Montserrat PAGÈS, «El castell i la baronia de Castellvell de Rosanes», *Acta històrica et archaeologica mediaevalia. Annex 3: fortalises, torres, guaites i castells de la Catalunya medieval*, (1986), pp. 113-151. Maria SOLER SALA «Feudalisme i mercat: vers una nova estructuració dels intercanvis. L'exemple de la baronia de Castellvell de Rosanes entre l'alta i la plena edat mitjana», Enric Vicedo (ed.) *Fires, mercats i món rural. IV jornades sobre sistemes agraris, organització social i poder local als països catalans*, (2004), pp. 159-180. Sobre Martorell destaquen els treballs del jaciment de Santa Margarida, aquí destacarem el darrer: Esther TRAVÉ; Rosario NAVARRO; Alfred MAURI; Montserrat FARRENY; Pablo del FRESNO; Josep SOCORREGUT, «De l'església paleocristiana a la sagrera medieval: Transformacions estructurals i ordenament intern del jaciment de Santa Margarida (Martorell, Barcelona)». Jordi LÓPEZ VILAR (ed. lit.) *Tarraco Biennal. Actes 4t Congrés Internacional d'Arqueologia i Món Antic. VII Reunió d'Arqueologia Cristiana Hispànica: El cristianisme en l'Antiguitat Tardana. Noves perspectives*. Tarragona. Universitat Rovira i Virgili-Institut d'Estudis Catalans (2019), pp. 181-188.

³ Dolors SANAHUJA I TORRES, *El Castell d'Eramprunyà i el seu territori, segles X-XVI*, Barcelona, Universitat de Barcelona, Tesi Doctoral inèdita, 1996. Jordi GIBERT I REBULL, *A l'ombra de Barchinona. Antecedents i gènesi de la societat feudal a l'entorn del delta del Llobregat (segles VI-XI)*, Ajuntament del Prat de Llobregat, El Prat de Llobregat, 2016.

⁴ Montserrat PAGÈS I PARETAS, *Les esglésies pre-romàniques del Baix Llobregat*. Barcelona. Institut d'Estudis Catalans, 1983. Montserrat PAGÈS I PARETAS, *Art romànic i feudalisme al Baix Llobregat*. Barcelona. Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1992.

⁵ Jordi BOLÒS; Victor HURTADO, *Atlas del comtat de Barcelona (801-993)*, Barcelona, Rafael Dalmau, Editor, 2018. Jordi BOLÒS I MASCLANS, «Història del paisatge i mapes de Caracterització del Paisatge Històric (CPH): el Vallès i el Penedès (Catalunya)», Jordi Bolòs (ed.), *Els caràcters del paisatge històric als països mediterranis. Territori i Societat: el paisatge històric. Història, Arqueologia, Documentació*, VIII, Lleida, Pagès editors - Universitat de Lleida (2018), pp. 65-145. Jordi BOLÒS; Iñaki PADILLA; Montserrat PAGÈS, «La necròpolis de tombes antropomorfes de Santa Maria de Cervelló», *Quaderns d'estudis medievals*, 2 (1980), pp. 67-80.

⁶ Josep Maria BOSCH I CASADEVALL, *L'escenari del feudalisme*.

⁷ Gaspar FELIU I MONFORT, *El dominio territorial de la sede de Barcelona: 800-1010*, Barcelona, Universitat de Barcelona, Tesi doctoral inèdita, 1971. Gaspar FELIU I MONFORT, «Aspectes econòmics i socials del Pla de Barcelona al segle X», *Finestrelles*, 3 (1991), pp. 61-67. Gaspar FELIU I MONFORT, «Alguns exemples de manipulacions falsificadores en documents altmedievals catalans», *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia*, 23 (2002), pp. 51-68.

⁸ Alfred MAURI I MARTÍ, *La configuració del paisatge medieval: el comtat de Barcelona fins el segle XI*, Barcelona, Universitat de Barcelona, Tesi Doctoral inèdita, 2006.

⁹ Maria SOLER SALA, «Feudalisme i nucleació poblacional. Processos de concentració de l'hàbitat al comtat de Barcelona entre els segles X i XII». *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia*, 23 (2002), pp. 69-101. Maria SOLER SALA, «Del paisatge altmedieval a la feudalització del territori. Progressió dels cultius i

doncs, la nostra recerca representa el primer estudi en profunditat sobre el terme castral de Cervelló.

Per què l'hem centrat en els segles X i XI? L'elecció de la cronologia d'inici és ben senzilla, es deu a la primera menció del castell a la documentació, l'any 910. L'elecció del segle XI com a final del marc cronològic d'estudi es deu a diferents motius. Per un cantó, l'existència d'una davallada en el volum de documentació disponible, així com també el fet que el terme presenti ja una organització i estructura plenament organitzada, preparada per als futurs canvis econòmics, polítics i socials que vindrien amb el segle XII.

restricció de la dieta al comtat de Barcelona entre els segles IX i XII». *Estudis d'història agrària*, 28 (2016), pp. 169-192. Maria SOLER SALA, «Territorio e intercambios. Origen, transformación y consolidación de la red de mercados rurales del condado de Barcelona entre el siglo XI y la primera mitad del siglo XIV», Germán NAVARRO ESPINACH; Concepción VILLANUEVA MONTE (coords.) *Monografías de la Sociedad Española de Estudios Medievales*, 9, *Industrias y mercados rurales en los reinos hispánicos (siglos XIII-XV)*, (2017), pp. 459-474.

2. Objectius

L'objectiu general del treball ha estat el de conèixer millor l'estructura i organització del terme castral de Cervelló entre els segles X i XI. Tenint en compte el caràcter fragmentari i sovint poc descriptiu de les fonts disponibles, hem cregut oportú centrar el nostre estudi en tres eixos temàtics ben definits: el territori, l'economia i l'estructura de la propietat, sobre els quals hem articulat el conjunt del treball.

En base a aquest objectiu general hem afrontat els següents objectius específics:

Des del punt de vista territorial:

1. Delimitar el perímetre del castell de Cervelló i la seva evolució al llarg del temps.
2. Reconèixer els diversos sectors geogràfics del terme i vincular-los a la toponímia històrica i actual.
3. Geoposicionar els principals elements territorials: castells, torres, esglésies, monestirs i cel·les.
4. Analitzar la xarxa de camins sobre la que s'articulava la circulació de persones i mercaderies d'aquest territori.

Des del punt de vista econòmic:

1. Identificar les principals activitats econòmiques: agrícoles, ramaderes, de transformació de matèries primeres i comercials
2. Localitzar d'una manera més o menys precisa la ubicació de les terres agrícoles i altres elements productius.
3. Territorialitzar la preponderància d'una o altra activitat econòmica als diversos sectors que conformen el terme castral.
4. Caracteritzar a nivell general la diversitat productiva i econòmica del terme de Cervelló en la cronologia estudiada.

Des del punt de vista de la propietat:

1. Identificar els principals propietaris del terme castral de Cervelló.
2. Descriure l'estructura i composició dels principals dominis del terme.
3. Analitzar les relacions entre els grans propietaris.
4. Aproximar-nos a les relacions existents entre els grans propietaris i la petita i mitjana propietat del terme.

3. Metodologia

Per dur a terme l'estudi que ens hem proposat, hem utilitzat documentació escrita ja publicada, en tant que per la cronologia estudiada ha estat en la seva major part editada.¹⁰ La lectura inicial del conjunt de documentació de l'època (més de 1000 documents) ens va permetre identificar un total de 102 documents vinculats als terme castral de Cervelló entre els segles X i XI. La documentació escrita ha estat complementada amb l'estudi dels treballs arqueològics realitzats en aquest territori, mitjançant la consulta de memòries d'excavació publicades i articles,¹¹ i finalment hem recorregut a l'estudi de la trama urbana dels municipis actuals per cercar vestigis sobre el seu desenvolupament.

Per a les tasques d'emmagatzematge i anàlisi de la documentació escrita hem utilitzat la base de dades FileMaker Pro, a través de la qual hem dissenyat una fitxa que ens ha permès buidar de manera exhaustiva la informació continguda a les fonts escrites. Tal i com pot observar-se a la Figura 1, la fitxa compta amb diversos camps de dades específicament adaptades a les nostres necessitats de recerca.¹² Com a resultat del nostre treball hem omplert un total de 539 fitxes, vinculades a la realitat territorial, econòmica o d'estructura de la propietat del terme castral de Cervelló.¹³ Sempre que ha estat possible, la informació ha estat geolocalitzada amb coordenades específiques, però quan això no es podia fer, l'hem relacionada amb un topònim històric o actual amb l'objectiu de poder-la situar sobre el territori.

¹⁰ Àngel FÀBREGA I GRAU, *Diplomatari de la Catedral de Barcelona, volum 1, Documents dels anys 844-1000*, Barcelona, Arxiu Capítular de la Catedral de Barcelona, 1995 (DCB). Gaspar FELIU; Josep Maria SALRACH, (dirs.), *Els pergamins de l'Arxiu Comtal de Barcelona de Ramon Borrell a Ramon Berenguer I*, 3 volums, Barcelona, Fundació Noguera, 1999 (PACB1). Ignasi Joaquim BAIGES, Gaspar FELIU, Josep Maria SALRACH, (dirs.), *Els pergamins de l'Arxiu Comtal de Barcelona, de Ramon Berenguer II a Ramon Berenguer IV*, 4 volums, Barcelona, Fundació Noguera, 2010 (PACB 2). Ignasi Joaquim BAIGES.; Pere PUIG, *Catalunya Carolíngia, vol. VII: El comtat de Barcelona*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 2019 (CCB). José RIUS, *Cartulario de Sant Cugat del Vallés*, 3 volums, Barcelona, CSIC, 1945 (CSCV). Josep Maria SANS I TRAVÉ (dir.), *Diplomatari de l'Arxiu Capítular de la Catedral de Barcelona. Segle XI*, 5 volums, Barcelona, Fundació Noguera, 2006 (ACB). Pere PUIG, Vicenç RUIZ, Joan SOLER, *Diplomatari de Sant Pere i Santa Maria d'Ègara. Terrassa, 958-1207*, Barcelona, Fundació Noguera, 2004.

¹¹ Malauradament, les restriccions vinculades a la Covid-19 ens han impedit consultar les memòries d'excavacions arqueològiques inèdites dipositades al Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya.

¹² Si bé en cap cas hem pretès aplicar-la de manera exhaustiva, la nostra manera de treballar té algunes similituds amb la metodologia dissenyada per Alfred Mauri en la seva tesi doctoral: Alfred MAURI I MARTÍ, *La configuració del paisatge medieval*, pp. 37-58.

¹³ A l'annex hem afegit un llistat resumit de la informació recopilada a la base de dades. Vegeu Annex, p. 106.

DOCUMENT			
Font	DCB	Número	89
Data	21/12/0966		
Tipologia	Testament		
ACTORS			
Autor	comte Borrell, bisbe Pere, abat Landeric (marmessors Miro)		
Receptor	Seu Barcelona		
BÉNS			
Tipus	Església de Torrelles		
Drets	parròquies, delmes	De	Temps
Procedència	Desconeguda	Preu	
UBICACIÓ			
Loc.	Turrillas		
Afro.	No		
Coord.			
X	414891	Exactes	Si
Y	4579345		
Ubicació	Torrelles		

Figura 1: Exemple de fitxa de la base de dades dissenyada per desenvolupar la recerca.

La georeferenciació de la informació buidada ens ha permès generar un conjunt de mapes a través de l'eina Instamaps, un sistema d'informació geogràfica (GIS) implementat per l'Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya (ICGC) que ens han permès representar en punts exactes els principals elements territorials del terme castral. Aquestes representacions cartogràfiques ens permès incorporar la perspectiva territorial en l'estudi i interpretació del conjunt de la informació recopilada a la base de dades.

A través d'aquest estudi interdisciplinari de les fonts hem pretès arribar a una millor comprensió sobre les realitats i objectius presentats.

4. Context territorial i històric

4.1. Descripció del territori

El terme castral de Cervelló se situa entre les actuals comarques del Baix Llobregat i de l'Alt Penedès, amb els municipis de Cervelló, Vallirana, Torrelles de Llobregat, Santa Coloma de Cervelló, Sant Vicenç dels Horts, Pallejà i La Palma de Cervelló al Baix Llobregat, i Olesa de Bonesvalls a l'Alt Penedès. Al mateix temps es troba dividit en dues zones geogràfiques: la riba dreta de la vall baixa del Llobregat i les muntanyes de l'Ordal. Així doncs, el terme castral de Cervelló ocupava, segons els límits actuals dels municipis, un total de 122,95 km².

Primer de tot presentarem els límits del terme castral, per després diferenciar les principals zones que hi trobem per tal de descriure-les. Prenent com a punt de partida la Roca d'Adroc (Pallejà) 155 metres, el terme limita al nord amb Corbera fins el Puig d'Agulles situat entre Cervelló, Corbera i Gelida (653 metres). Des d'aquí creua el Serallet fins la pedrera del telègraf (Cervelló) i es dirigeix fins el Coll de la Creu d'Ordal. Tot seguit es dirigeix direcció Penedès carenant la serra de les Planes i la serra de Riés, tenint com a punts més elevats el Turó de l'Oró (575 metres), el Pi de les Quatre Soques (564 metres) i el Turó de les Mentides (541 metres) situats entre Olesa de Bonesvalls i Subirats. Després el límit es dirigeix direcció mar fins el Puig de la Mola (535 metres), entre Avinyonet del Penedès, Begues, Olesa de Bonesvalls i Olivella, on vira de nou cap a l'est fins el Puig Sajada (621 metres), passant pel Puig de l'Antiga (514 metres) i el Montau (657 metres), tots tres entre Olesa i Begues. Des d'aquí i, passant pel Coll de la Creu d'Ardenya (Vallirana) fins la Penya del Moro (467 metres), entre Begues, Torrelles de Llobregat i Vallirana, de nou es dirigeix direcció el mar fins a peus el Puig de Can Grau (Begues) i el Puig d'Endí (Begues, Sant Climent de Llobregat i Torrelles), des d'on es dirigeix fins el Llobregat a l'alçada del Pla de la Torre (Santa Coloma de Cervelló) passant per Les Comes, el Turó del Tàbor (356 metres), ambdós entre Sant Climent i Torrelles, i el Pi de Can Cartró (332 metres) entre Sant Boi de Llobregat, Sant Climent, Santa Coloma i Torrelles. Des d'aquí el terme ressegueix el Llobregat fins la Roca d'Adroc.

Les dues zones entre les quals es divideix el territori que estudiem presenten també diferències importants en l'orografia. La primera, la vall baixa del Llobregat, es tracta d'una zona principalment plana a ambdues bandes del riu. Aquesta s'inicia al congost de

Martorell i, junt amb els marges muntanyencs de l'Ordal a la riba dreta i la serra de Collserola a l'esquerra, arriba fins al delta Llobregat. L'altra zona, les Muntanyes de l'Ordal, formen el gruix del terme castral de Cervelló, s'inicien a Sant Vicenç dels Horts i comprenen els extrems nord, sud i oest del terme.

Els punts més elevats del límit del terme es troben a l'entorn d'Olesa de Bonesvalls, ja al Penedès, on toca amb Gelida, Subirats i Begues. Per la banda del terme d'Eramprunyà, veiem com els principals punts estan entre els 500 i 650 metres a Olesa de Bonesvalls, i van descendint a mesura que s'allunya del Penedès i es dirigeix de nou cap el Llobregat. Al límit més occidental (Avinyonet del Penedès), les cotes més altes estan situades entre els 300 i els 535 metres.

A l'interior del terme els punts més alts es concentren entre Vallirana i Olesa de Bonesvalls amb cotes entre els 500 metres i els 615 metres del Puig de l'Osca (Vallirana). Entre Vallirana i el Llobregat els punts més alts els trobem al nord de Cervelló (Montmany, 498 metres) i van descendint fins al propi riu; en un d'aquests turons és on trobem el castell de Cervelló i el Castellnou de Cervelló.

Al llarg del terme trobem un gran nombre de rieres i torrents de caràcter estacional que formen petites valls al seu pas, on es localitzen alguns dels municipis (Cervelló, la Palma de Cervelló, Torrelles del Llobregat i Vallirana). Aquestes rieres i torrents desemboquen o bé a d'altres rieres o al Llobregat. D'aquests cursos destaquen les rieres de Cervelló (Vallirana, Cervelló i Sant Vicenç dels Horts) que desemboca al Llobregat, la riera de Santa Maria, situada a Cervelló, i desemboca a la riera de Cervelló; la riera de Rafamans, que s'inicia a Corbera i desemboca a la riera de Cervelló entre la Palma de Cervelló, Cervelló i Sant Vicenç dels Horts; i, finalment, la riera de Torrelles (Torrelles de Llobregat i Sant Vicenç dels Horts) que desemboca al Llobregat. La primera, junt amb el camí que la segueix, és l'eix vertebrador del terme.

Així doncs, veiem com el terme castral està situat principalment en una zona amb una orografia complicada que consta de dues parts ben diferenciades. Per un cantó, la vall baixa del Llobregat: una zona plana al voltant del riu més apta per l'agricultura; i per l'altra, les muntanyes de l'Ordal, que compten amb un gran nombre de petits turons i de petites valls formades pel curs de rieres i torrents.

Cal dir que l'activitat humana ha alterat força el paisatge amb la construcció d'un gran nombre d'urbanitzacions, esteses per tots els municipis del terme, i amb la presència de pedreres a Vallirana i Cervelló.

4.2. Antecedents històrics

La presència de poblament durant els segles de transició cap al món medieval a Cervelló és una qüestió molt difícil d'estudiar degut a la poca informació que en tenim. Tot i això, disposem de diversos elements territorials que poden ajudar-nos a traçar una primera interpretació sobre el model de poblament d'aquesta zona durant la més alta Edat Mitjana. Els elements en qüestió són: les vil·les altmedievals, la toponímia, les esglésies tardoantigues i les primeres esglésies d'època comtal a la Marca, més enllà de les dades que aporten les intervencions arqueològiques. A continuació farem una presentació d'aquests diferents elements i els aplicarem a la nostra zona d'estudi.

Pel que fa a les vil·les altmedievals, cal dir que els diversos autors les han conceptualitzades de maneres diferents. Per a Flocel Sabaté les vil·les són "l'esllanguida continuïtat de les centúries precedents en la manera d'organitzar l'explotació agrària i, [...] en tenir una definició de límits ben precisos, esdevenen la referència en la percepció de l'espai".¹⁴ Considera que amb les transformacions que ens porten fins a la creació dels comtats, són les unitats que menys han alterat l'estructura del territori.¹⁵ Així doncs esdevenen un marc de referència quan ja no tenen contingut.¹⁶

D'altra banda, Ramon Martí considera que als territoris d'antics *fundi* i nous assentaments en alçada apareixen nous assentaments rurals, que posteriorment serien substituïts pels *palatia* andalusins després de la conquesta, i aquests ho van ser al seu temps per les vil·les durant les conquestes franca i comtal.¹⁷ Així doncs, per Ramon Martí la vil·la és la unitat jurídica bàsica entre el desmembrament dels *fundi* i l'aparició de la xarxa parroquial.¹⁸

Segons Alfred Mauri els termes palau (*palatio*) i vil·la (*villa*) fan referència a un tipus "d'organització i explotació del territori que, sense la vinculació pretesa al món antic, es

¹⁴ Flocel SABATÉ I CURULL, *El territori de la Catalunya medieval. Percepció de l'espai i divisió territorial al llarg de l'edat mitjana*. Barcelona. Rafael Dalmau Editor, 1997, p. 61.

¹⁵ Flocel SABATÉ I CURULL, *El territori de la Catalunya medieval*, p. 61.

¹⁶ Flocel SABATÉ I CURULL, *El territori de la Catalunya medieval*, p. 62.

¹⁷ Ramon MARTÍ I CASTELLÓ, «Del *fundus* a la *parrochia*. Transformaciones del poblamiento rural en Cataluña durante la transición medieval», Philippe Sénac (ed) *De la Tarraconaise à la Marche Supérieure d'al-Andalus (Ive-XIe siècle). Les habitats ruraux*, Toulouse, Université de Toulouse-Le Mirail, 2006, pp. 145-166.

¹⁸ Ramon MARTÍ I CASTELLÓ, «Del *fundus* a la *parrochia*», p. 146.

podria situar el seu origen als segles VIII i IX”.¹⁹ Però tot i això, creu que a la dreta del Llobregat no hi ha una continuïtat de poblament sinó “una nova pauta d’assentaments en una cronologia que ens porta com a molt enllà al segle IX”.²⁰

A la zona estudiada hem documentat dues vil·les que es corresponen amb poblacions actuals: Pallejà (*villa Palaiana*), documentada l’any 915,²¹ i Sant Vicenç dels Horts (*villa Garrosa*), que apareix per primera vegada el 959.²² Finalment, tenim una tercera vil·la situada a Olesa de Bonesvalls (*villa antica*), documentada l’any 955.²³ Segons Alfred Mauri, aquesta darrera faria referència als vestigis d’algun edifici important d’una vil·la romana.²⁴ Pel sud, el terme de Cervelló limita amb Sant Boi, que en aquesta època també apareix documentada com a vil·la (*villa Alchale*).

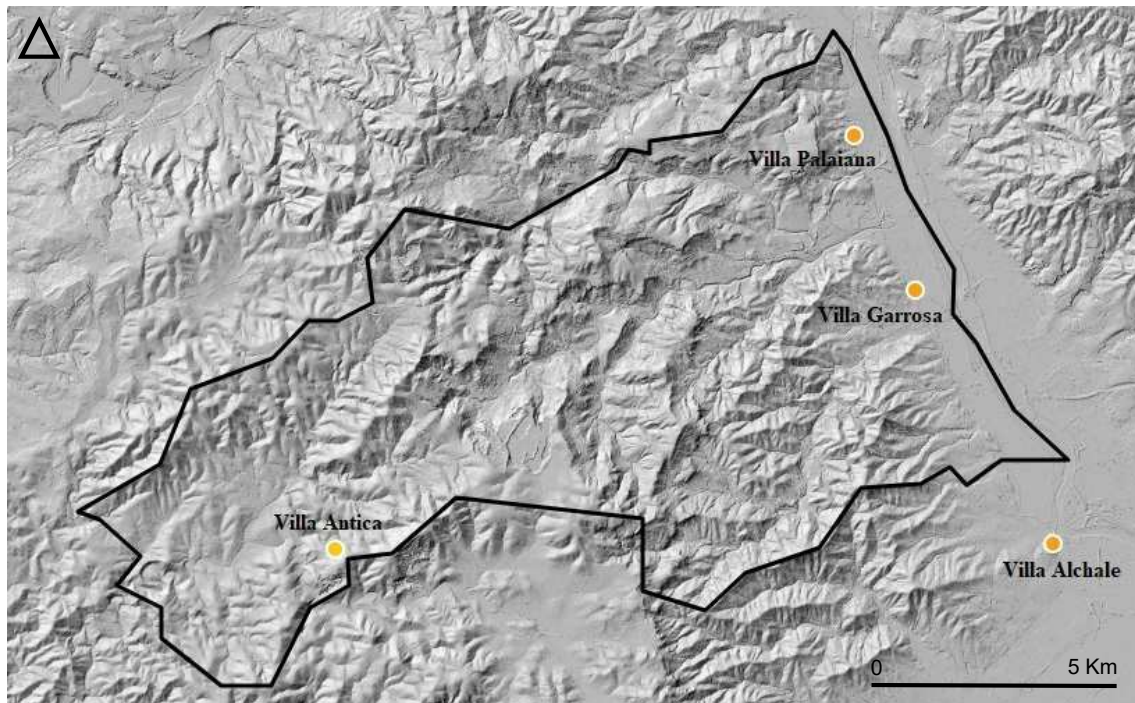

Figura 2: Les vil·les del terme de Cervelló

Per altra banda, tenim la hipòtesi de Josep Maria Bosch sobre les primeres esglésies d’època comtal i els castells. Aquest autor considera que, per l’interès del comte en captar l’excedent agrari, les primeres esglésies i castells es van situar en indrets ja habitats, ja que és en aquests llocs on hi hauria un major volum de rendes de la terra i un important

¹⁹ Alfred MAURI I MARTÍ, *La configuració del paisatge medieval*, p. 150.

²⁰ Alfred MAURI I MARTÍ, *La configuració del paisatge medieval*, p.170.

²¹ CCB doc. 126.

²² CCB doc. 409.

²³ CCB doc. 355.

²⁴ Alfred MAURI I MARTÍ, *La configuració del paisatge medieval*, p. 140.

nombre de famílies.²⁵ D'aquesta manera, es podria explicar la primerenca menció de l'església de la Santa Creu de Cervelló amb la qual s'ordenaria la recaptació del delme de la vall de Cervelló. Segons aquesta mateixa hipòtesi, es podria explicar la presència de poblament a les altres parròquies, tot i que no les trobem documentades fins el 966. Josep Maria Bosch estableix tres tipus d'àrees de poblament segons la seva capacitat d'atracció. En el segon grup hi col·loca la plana al·luvial de la vall baixa del Llobregat i les valls de les muntanyes de l'Ordal travessades pel camí Llobregat-Penedès. És en aquestes zones on trobem les parròquies i llocs del terme de Cervelló,²⁶ sent la zona més poblada la que s'estén entre Sant Vicenç dels Horts i Sant Boi, endinsant-se cap a les valls formades per les rieres.²⁷

D'altra banda, queda saber quan s'incorporaria aquesta regió al comtat de Barcelona. La incorporació dels territoris de la Marca al comtat barceloní ha estat una qüestió àmpliament discutida, i s'han formulat diverses interpretacions al respecte. Pel que fa a la regió estudiada aquesta qüestió no és menys complicada, ans el contrari, i encara queda bastant per saber, tot i això algunes teories suggereixen que aquests territoris serien incorporats immediatament després de la conquesta de Barcelona, ja que el Llobregat no seria entès com a frontera,²⁸ i es considera aquest territori com part del districte de la ciutat comtal. Altres hipòtesis opten per una inclusió més tardana, ja que consideren que el Llobregat no es traspassaria fins l'any 878 i s'inclourien la conca del Llobregat i les muntanyes de l'Ordal.²⁹ Finalment, un darrer posicionament defensa que els territoris immediats a la dreta del riu serien incorporats entre finals del segle IX i inicis del X.³⁰

Amb l'objectiu d'afiançar l'escenari rupturista i la idea de la repoblació de terres conquerides que han esdevingut pràcticament desertes per part de pagesos intrèpids, s'ha donat molta importància a la figura de l'aprisió. Per a la nostra zona d'estudi cal dir que la presència d'aquest tipus de pagesos aprisiadors vinguts en busca d'espais lliures de propietari no és tan abundant com caldria esperar, ja que els documentem en 6 ocasions,³¹

²⁵ Josep Maria BOSCH I CASADEVALL, *L'escenari del feudalisme*, pp. 91-92, 100.

²⁶ Josep Maria BOSCH I CASADEVALL, *L'escenari del feudalisme*, p. 104.

²⁷ Josep Maria BOSCH I CASADEVALL, *L'escenari del feudalisme*, p. 112.

²⁸ Alfred MAURI; Maria SOLER «Les conques baixes del Llobregat i l'Anoia a la fi del primer mil·lenni», *Catalunya i Europa a la fi del primer mil·lenni. Congrés Internacional Gerbert d'Orlhac i el seu temps*, (1999), Vic. Eumo, pp. 209-225, p. 212.

²⁹ Gaspar FELIU I MONFORT, «El comtat de Barcelona», *Catalunya Romànica*, XX (Barcelonès, Baix Llobregat i Maresme) (1992), Barcelona, Enciclopèdia Catalana, pp. 70-76, p. 70.

³⁰ Alfred MAURI I MARTÍ, *La configuració del paisatge medieval*, p. 104.

³¹ CCB docs. 115, 121, 123, 481, 780 i ACB doc. 922.

dels quals 2 són de la mateixa família.³² Per poder defensar la teoria de l'aprisió caldria disposar d'un important nombre de documents dels segles IX i X que s'hi referissin, però només en trobem 3 dels anys 912, 913 i 914 als quals es parla de l'adquisició de béns *per aprisionem*. Si bé és cert que la documentació és només una mostra parcial del moment en que va ser escrita ja que ens ha arribat amb alguns buits, creiem que per demostrar aquest fenomen caldria un major volum d'exemples sobre aquesta forma d'adquisició. D'altra banda, els pocs exemples d'aprisió que tenim ens mostren que aquestes es produeixen a Cervelló (912), la vall d'Esparreguera (914) i Santa Coloma (1057), creiem que l'únic que demostren és un poblament més feble, que no inexistent, de les valls interior i d'aquí les dates més antigues, i que siguin les úniques mostres que tenim de l'aprisió.

Respecte a la toponímia, algunes teories suggereixen que topònims com *palatia*, *guardia* i *guardiola* corresponen a estructures defensives andalusines,³³ mentre que els anomenats *monasteriola* es refereixen a petits monestirs tardoantics.³⁴ Al terme de Cervelló disposem d'algunes evidències toponímiques que ens suggereixen l'existència d'aquest tipus d'elements territorials. Hem documentat una guàrdia situada a l'actual municipi de Sant Vicenç dels Horts,³⁵ i una guardiola que no hem pogut ubicar.³⁶ Per altra banda, Torrelles de Llobregat suposaria un cas similar al de Guàrdia, tal com defensa Albert Benet, però sense vincular-les al món andalusí.³⁷ La primera menció que tenim del topònim Torrelles és del 957,³⁸ però no s'ha conservat cap torre datada el segle X ni anterior, i tampoc en tenim cap referència. Pel que fa als *palatia*, Alfred Mauri atorga a Pallejà (*Palaiano*) la presència dins d'aquest grup.³⁹ Pel cas dels *monasteriola*, hem

³² CCB docs. 115 i 121.

³³ Ramon MARTÍ I CASTELLÓ, «La defensa del territori durant la transició medieval», *Actes del Congrés els castells medievals a la mediterrània nord-occidental*. Arbúcies. Museu Etnològic del Montseny, (2003), pp. 89-114. Ramon MARTÍ I CASTELLÓ, «Palacios y guardas emirales en Cataluña», *II Congreso de Castellología Ibérica. Alcalá de la Selva (Teruel). 8-11 de noviembre de 2001*, Teruel, Asociación Española de Amigos de los Castillos, (2005), pp. 293-310. Jordi GIBERT I REBULL, «La integració a al-Àndalus dels territoris a ponent del Llobregat», *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*, XVI (2005), pp. 39-72.

³⁴ Cristian FOLCH; Jordi GIBERT, «Arqueologia, documentació escrita i toponímia en l'estudi de l'Alta Edat Mitjana. Els casos dels topònims pharus, monasteriolum i palatium», *Estrat Crític: Revista d'Arqueologia*, 5, 2 (2011), pp. 364-377, p. 367.

³⁵ DCB doc. 57. CCB doc. 1159.

³⁶ CCB doc. 1128.

³⁷ Albert BENET I CLARÀ, «Castells, guàrdies i torres de defensa», *Memorias de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, 23 (1991), pp. 393-407, p. 405.

³⁸ CCB doc. 374.

³⁹ Alfred MAURI I MARTÍ, *La configuració del paisatge medieval*, p. 128, taula 24.

documentat un *monestiolus* dins del terme però no l'hem pogut ubicar.⁴⁰ Per altra banda, Ramon Martí defensa que l'església de la Santa Creu i Sant Esteve formaria part d'aquests *monasteriola*.⁴¹ Finalment, també tenim el topònim *Qila'* amb dos exemples a Catalunya, el primer en el topònim *Alcale* (Sant Boi del Llobregat) i el segon per el cas de Calafell.⁴² Tot i això, la presència d'aquest tipus de topònims no és suficient com per determinar l'existència d'una estructura de poblament estable i ben consolidada amb anterioritat a la conquesta, i creiem que hauria d'anar acompanyada d'intervencions arqueològiques que ens permetessin aprofundir en l'estudi de les continuïtats amb el passat romà i musulmà.

Respecte els resultats que poden oferir les intervencions arqueològiques, tenim alguns casos de poblament tardoantic propers al terme de Cervelló. Aquests són: la necròpolis sw l'església de Santa Margarida de Martorell que es manté des del segle V i es desenvolupa al llarg de l'alta edat mitjana fins el segle XIII;⁴³ i la presència d'altres cinc esglésies tardoantigues dins del que posteriorment seria el terme d'Eramprunyà.⁴⁴ Al mateix temps tenim, tot i que més allunyada, la necròpolis d'Olèrdola amb les primeres sepultures entre els segles VIII i IX,⁴⁵ és a dir, des del primer moment d'ocupació cristiana de la muntanya.⁴⁶

Com es pot observar a la figura 3 elaborada per Jordina Sales, es detecta un buit d'esglésies tardoantigues just al centre de la comarca de l'actual comarca del Baix Llobregat, en l'espai corresponent al que després seria el terme castral de Cervelló. D'aquests municipis en tenim tres situats a la plana al·luvial del Llobregat –Pallejà, Sant Vicenç dels Horts i Santa Coloma de Cervelló–, i quatre situats a les valls formades per les rieres –la Palma de Cervelló, Cervelló, Vallirana i Torrelles de Llobregat–. d'igual manera, veiem com al Bages hi ha un municipi amb una església tardoantiga, Artés,⁴⁷ dos

⁴⁰ CCB doc. 1159.

⁴¹ Ramon MARTÍ I CASTELLÓ, «Els Castellvell durant el segle X. Artíex i veguers de la Marca de Barcelona», *Anuario de Estudios Medievales*, 47, 2 (2017), pp. 679-705, p. 683.

⁴² Jordi GIBERT I REBULL, «La integració a al-Àndalus», p. 59.

⁴³ Esther TRAVÉ; Rosario NAVARRO; Alfred MAURI; Montserrat FARRENY; Pablo del FRESNO; Josep SOCORREGUT, «De l'església paleocristiana a la sagrera medieval», pp. 184-186 i figura 3.

⁴⁴ Jordina SALES I CARBONELL, «Esglésies tardoantigues a Catalunya (segles IV-VII): els exemples de l'Anoia, el Bages, el Baix Llobregat, el Garraf i el Penedès. Una valoració territorial», Oriol ACHÓN, Paolo de VINGO, Toni JUÁREZ, Júlia MIQUEL, Joan PINAR (eds.) *Esglésies rurals a Catalunya entre l'Antiguitat i l'Edat Mitjana (segles V-X)*, (2011), pp. 67-85, pp. 74-79.

⁴⁵ Núria MOLIST; Josep Maria BOSCH, «El cementiri medieval de Sant Miquel d'Olèrdola (Olèrdola, Alt Penedès)», *Arqueologia funerària al nord-est peninsular (segles VI-XII). Monografies d'Olèrdola. 3.2.* Barcelona. Museu d'Arqueologia de Catalunya, (2012), pp. 469-494, p. 472, 474, 476.

⁴⁶ Núria MOLIST; Josep Maria BOSCH, «El cementiri medieval», p. 472.

⁴⁷ Jordina SALES I CARBONELL, «Esglésies tardoantigues a Catalunya», pp. 72-73. Jordi GIBERT I REBULL, *L'alta edat mitjana a la Catalunya central (segles VI-XI). Estudi històric i arqueològic de la conca mitjana*

amb esglésies molt probables, Manresa⁴⁸ i Monistrol de Montserrat,⁴⁹ i un, Navarces, amb una església possible.⁵⁰ Tots aquests municipis estan situats al curs del Llobregat. Més al nord, a Casserres, el Berguedà, trobem una església i una necròpolis tardoantiga.⁵¹ D'aquesta manera veiem com al llarg del curs del Llobregat s'intensifica el nombre d'aquestes esglésies i necròpolis.

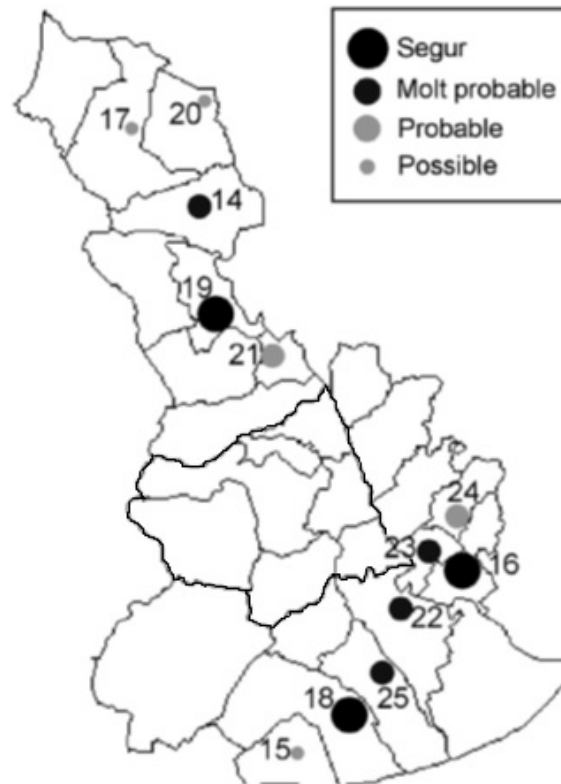

Figura 3: Esglésies tardoantigues del Baix Llobregat amb els municipis pertanyents al terme del castell de Cervelló ressaltats (SALES I CARBONELL, «Esglésies tardoantigues a Catalunya», p. 75. El ressaltat del terme de Cervelló és un afegit propi).

D'acord amb el que s'ha explicat fins aquí, i en base a la documentació escrita sobre la que hem basat la nostra recerca, veiem com el model de poblament anterior a la instauració de la xarxa castral és molt complicat de resseguir. La presència de vil·les és escassa i, davant de les hipòtesis esmentades, no podem anar més enllà del segle VIII. D'altra banda, la presència d'un gran nombre d'esglésies tardoantigues en territoris propers al terme de Cervelló i la intensificació d'aquestes a mesura que s'avança en el

del riu Llobregat. Cerdanyola del Vallès. Universitat Autònoma de Barcelona. Tesis doctoral inèdita, 2011, p. 102.

⁴⁸ Jordina SALES I CARBONELL, «Esglésies tardoantigues a Catalunya», p. 73. Jordi GIBERT I REBULL, *L'alta edat mitjana a la Catalunya central*, pp. 102-103.

⁴⁹ Jordina SALES I CARBONELL, «Esglésies tardoantigues a Catalunya», p. 74.

⁵⁰ Jordina SALES I CARBONELL, «Esglésies tardoantigues a Catalunya», p. 74.

⁵¹ Jordi GIBERT I REBULL, *L'alta edat mitjana a la Catalunya central*, pp. 105-107.

curs del Llobregat, ens permeten pensar en una continuïtat no corroborada arqueològicament als territoris de de Pallejà, Sant Vicenç i Santa Coloma. Un altre indicatiu que ens faria pensar en l'existència d'una concentració de poblament a aquesta territori, és la presència d'una zona de conreu irrigada a Sant Vicenç dels Horts que després de la conquesta seria coneguda com a *horts comtals*, i que segons Jordi Bolòs ja seria utilitzada en època islàmica.⁵² D'altra banda, la interpretació de Josep Maria Bosch explicaria, com hem dit, la presència de poblament a les valls de les muntanyes de l'Ordal, i per tant, el gruix del territori estudiat, però ja durant el segle IX.

La progressió de la conquesta cristiana, que l'any de la primera menció del castell de Cervelló (910) se situaria a la vall del riu Anoia, juntament amb l'intent de conquerir Tarragona el 936,⁵³ el posterior establiment d'Olèrdola com a castells claus en l'organització de la Marca⁵⁴ i el paper de Cervelló com a reraguarda de punts més avançats,⁵⁵ ens permeten copsar l'existència d'un territori segur i ben articulat a principi del segle X, que ens permet retrotraure la construcció del castell i la delimitació del seu terme a cronologies anteriors. Per tant, des del nostre punt de vista, la menció de les esglésies de Cervelló de l'any 910 constitueix l'indici d'un domini comtal estable i ben consolidat.

⁵² Jordi BOLÒS I MASCLANS, «Història del paisatge», p. 105.

⁵³ Gaspar FELIU I MONFORT, «El comtat de Barcelona», p. 71.

⁵⁴ Alfred MAURI I MARTÍ, *La configuració del paisatge medieval*, p. 104; Ramon MARTÍ I CASTELLÓ, «Una xarxa de castells original», *Catalunya Romànica, XIX (Penedès, Anoia)*, (1992), Barcelona, Enciclopèdia Catalana, pp. 28-32, p. 29.

⁵⁵ Alfred MAURI I MARTÍ, *La configuració del paisatge medieval*, p. 110.

5. El terme castral de Cervelló

En aquest apartat passarem a estudiar l'estructura del terme castral de Cervelló, no només des del punt de vista dels seus principals elements territorials, sinó també des de la configuració econòmica i la presència dels grans propietaris dins del terme. Ho farem a través d'una lectura exhaustiva de les fonts escrites que disposem, però també amb l'ajuda dels vestigis arqueològics i l'anàlisi territorial.

Primer de tot, definirem què és un castell termenat. Una de les primeres definicions sobre dels castells termenats la va fer Pierre Bonnassie, quan afirma que el castell termenat és la circumscripció administrativa base del món feudal. A més a més, ofereix una delimitació del terme, que engloba aquells territoris que es poden recórrer en un dia de camí, tot subdivint-lo en quatre o cinc parròquies.⁵⁶ Per a ell, el mot *castrum* no només indicaria la fortificació, sinó que també inclouria el territori que en depèn: el seu terme.⁵⁷

Altres definicions de castell termenat les han realitzades investigadors com Josep Maria Salrach, Carolina Batet, Alfred Mauri i Josep Maria Bosch. Per a Salrach, la funció dels castells termenats presenta dos moments ben diferenciats: per un cantó presenta un caràcter defensiu vinculat a l'amenaça musulmana, però un cop passat el perill sarraí, comença la segona fase amb la que els recintes castrals passen a ser l'objecte visual de la coacció dels senyors sobre els pagesos.⁵⁸

Per a Carolina Batet, el castell termenat té una funció administrativa des d'un inici, ja que permet al comte assegurar l'exercici del poder en un territori recentment ocupat, a més a més de la militar, gràcies a la seva posició estratègica a la Marca juntament amb la capacitat d'imposar-se en el seu terme corresponent.⁵⁹ És a dir, que conté dues funcions des d'un inici. Però per Batet el castell termenat i els seus titulars assoleixen un protagonisme que en altres llocs ostenten les institucions eclesiàstiques.⁶⁰

Alfred Mauri, agafant la definició de *castrum* que donen Bonnassie i Batet, estableix que el castell termenat és la “demarcació administrativa que organitza el territori per sota de

⁵⁶ Pierre BONNASSIE, *Catalunya mil anys enrere*. Barcelona, Edicions 62, 1979, p. 152.

⁵⁷ Pierre BONNASSIE, *Catalunya mil anys enrere* p. 152. Carolina BATET I COMPANYY, *Castells termenats i estratègies d'expansió comtal. La marca de Barcelona als segles X-XI*. Vilafranca del Penedès. Institut d'Estudis Penedesencs, 1996, p. 52.

⁵⁸ Josep Maria SALRACH I MARÈS, «El procés de feudalització (segles III-XII)», Pierre VILAR (dir.) *Història de Catalunya*, II, Barcelona, Edicions 62, 1987, p. 262.

⁵⁹ Carolina BATET I COMPANYY, *Castells termenats*, pp. 50-52.

⁶⁰ Carolina BATET I COMPANYY, *Castells termenats*, p. 55

l'àmbit comtal",⁶¹ i serà "la divisió administrativa bàsica durant els segles següents".⁶² Dels mapes realitzats per aquest autor es desprèn la diversitat perimetral dels termes castrals, que responen a realitats geogràfiques i territorials difícils de dilucidar.

Finalment, comptem amb la definició de Josep Maria Bosch, que estableix que els "castells termenats són els elements estructuradors de base de les viles i els vilars, i els principals gestors dels excedents agraris sobre l'àrea conquerida",⁶³ i els termes castrals esdevindrien la nova estructura administrativa. Per a Bosch, els comtes conqueriren i estructuraren en benefici propi els elements i la població preexistents amb la construcció dels castells, junt amb la d'esglésies i torres, que serien la manifestació del repartiment i fiscalització de les rendes de la terra.⁶⁴

Segons la nostra opinió, els castells termenats són una forma d'ordenació del territori, de recaptació de rendes i de defensa per part del comte que, amb el llarg procés de feudalització, perden el seu sentit original i passen a ser grans demarcacions territorials privatitzades per grans magnats laics, com és el cas dels Cervelló, o d'eclesiàstics que, tot i poder estar vinculats a la cort comtal, acabaran formant poderosos patrimonis. Així doncs, creiem que potser en un inici es pot parlar de divisions administratives, enteses com a divisió d'un espai públic governat pel comte, però al llarg dels segles X i XI, amb la cessió als magnats i la patrimonialització dels termes castrals, aquesta concepció de divisió administrativa perd sentit i es converteix en l'àrea de domini d'un determinat senyor laic o eclesiàstic sobre el territori. La subdivisió successiva de la propietat al seu interior complicarà la situació original, tot creant un entramat de relacions complexes a l'interior dels antics termes castrals.

Respecte la segona part de la definició, és a dir, la delimitació territorial, hi ha hagut avenços des de la interpretació de Bonnassie que han atribuït la delimitació castral a antics límits romans, com ha dit Feliu,⁶⁵ però al mateix temps veiem com hi ha importants diferències en les delimitacions dels termes més antics, aquells constituïts en la primera fase d'ocupació que arriba fins el Foix.⁶⁶ En un sentit similar al de Feliu, Bosch opina que la delimitació també es faria tenint en compte el relleu, l'aigua, la vegetació natural o les

⁶¹ Alfred MAURI I MARTÍ, *La configuració del paisatge medieval*, p. 120.

⁶² Alfred MAURI I MARTÍ, *La configuració del paisatge medieval*, p. 120.

⁶³ Josep Maria BOSCH I CASADEVALL, *L'escenari del feudalisme*, p. 38.

⁶⁴ Josep Maria BOSCH I CASADEVALL, *L'escenari del feudalisme*, pp. 138-139.

⁶⁵ Gaspar FELIU I MONFORT, *La llarga nit feudal*. València. Publicacions de la Universitat de València, 2010, p. 39, nota 37.

⁶⁶ Carolina BATET I COMPANY, *Castells termenats*, p. 48.

restes preexistents d'herència romana; en alguns casos s'utilitzarien els límits de les viles com a referència, mentre que en d'altres s'emprarien límits nous a partir d'elements diversos, fins i tot en alguns casos considera que reflectirien en part el model d'ocupació i explotació romana.⁶⁷

Pel que fa al terme del castell de Cervelló, cal dir que l'hem pogut delimitar principalment a través de dos documents: el testament del comte Mir redactat l'any 966,⁶⁸ i la venda del castell per part dels comtes Ramon Borrell i Ermengol I feta l'any 992.⁶⁹ Aquesta informació l'hem contrastada amb la detallada representació cartogràfica realitzada per Jordi Bolòs i Victor Hurtado a l'*Atles del comtat de Barcelona*.⁷⁰ Finalment, per acabar-lo de perfilar, hem tingut en compte també altres documents.

Abans de començar, creiem que és adient indicar que no hem afegit el castell de Corbera en aquest treball. El castell de Corbera és un cas de difícil estudi degut a l'escassa documentació que en tenim, i és que apareix en comptades ocasions a la documentació estudiada: la primera, com a límit pel nord en la venda del castell de Cervelló a Ènnec Bonfill l'any 992,⁷¹ i la resta, els anys 1068,⁷² 1073⁷³ i 1074⁷⁴. Si bé és cert que als estudis de Carolina Batet i Josep Maria Bosch el castell de Corbera apareix integrat al terme de Cervelló, cal dir que Jordi Bolòs i Víctor Hurtado els consideren com a dues realitats separades en el seu estudi sobre els castells de Cervelló i Corbera a l'*Atles del comtat de Barcelona*.⁷⁵ Nosaltres ens hem basat en aquesta segona interpretació.

⁶⁷ Josep Maria BOSCH I CASADEVALL, *L'escenari del feudalisme*, pp. 158-163.

⁶⁸ Àngel FÀBREGA I GRAU, *Diplomatari de la Catedral de Barcelona, volum 1, Documents dels anys 844-1000*. Barcelona. Arxiu Capítular de la Catedral de Barcelona, 1995, doc. 89. A partir d'ara cada referència apareixerà com DCB.

⁶⁹ Ignasi Joaquim BAIGES.; Pere PUIG, *Catalunya Carolíngia, vol. VII: El comtat de Barcelona*. Barcelona. Institut d'Estudis Catalans, 2019, doc. 1143. A partir d'ara apareixerà referenciat com CCB.

⁷⁰ Jordi BOLÒS; Victor HURTADO, *Atles del comtat de Barcelona*, p. 101.

⁷¹ CCB doc. 1143.

⁷² ACB doc. 1157.

⁷³ ACB doc. 1230.

⁷⁴ ACB doc. 1252.

⁷⁵ Jordi BOLÒS; Victor HURTADO, *Atles del comtat de Barcelona*, pp. 100-101.

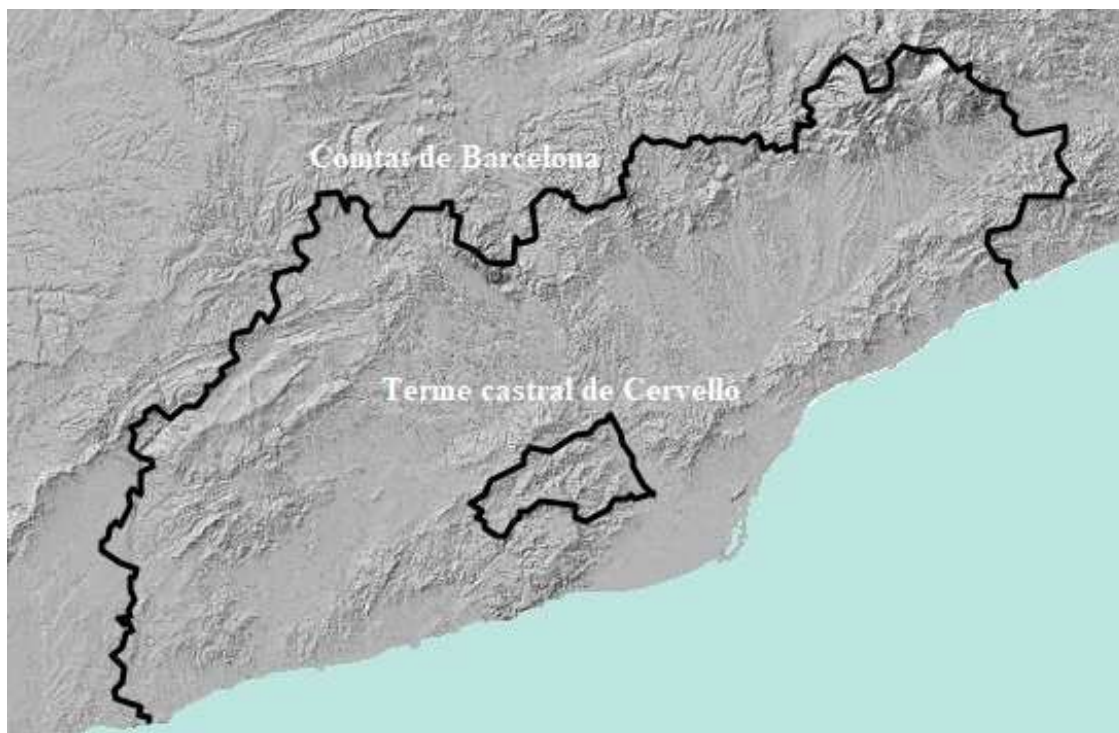

Figura 4: Terme castral de Cervelló dins del comtat de Barcelona

5.1. Estructura territorial

En aquest apartat farem una breu presentació dels principals elements territorials que detectem dins del terme de Cervelló en base a la documentació estudiada i a les fonts arqueològiques disponibles: els castells, les torres, les parròquies, els llocs –valls i llocs– i els monestirs i cel·les. Per fer-ho, realitzarem un petit anàlisi sobre la seva primera menció documental i la seva evolució, si és possible.

5.1.1. Castells

5.1.1.1. Castell de Cervelló (coordenades UTM X: 413077 Y: 4582509)

El castell de Cervelló està dividit en dos recintes, el sobirà –situat a 275 metres–, tancat per una muralla, datada entre el segle X i XII, on se situava el castell pròpiament dit, i el segon recinte, el jussà, situat 15 metres per sota, on s’hi han trobat diverses estructures arqueològiques que s’han interpretat com les zones d’habitatge del castell, el cementiri i l’església.⁷⁶ Aquest segon recinte també està tancat per una muralla datada del segle XI. A ponent del recinte jussà trobem la torre, de planta circular. El recinte del castell té una forma poligonal que en permet la seva adaptació al terreny.⁷⁷

⁷⁶ Alfred MAURI; Maria SOLER «Les conques baixes», p. 214.

⁷⁷ Montserrat PAGÈS I PARETAS, «Castell de Cervelló», *Catalunya Romànica vol. XX (Barcelonès, Baix Llobregat i Maresme)*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, (1992), pp. 332-336, pp. 335-336.

La primera vegada que documentem l'existència del castell de Cervelló és l'any 910, quan el comte Guifré Borrell, estant al castell de Cervelló, dona al monestir de Sant Cugat un alou situat a Cervelló.⁷⁸ En aquest primer moment encara no es menciona el “terme” castral, i és que aquest no apareixerà documentat fins l'any 915, en ocasió d'una venda al comte Sunyer.⁷⁹

La divisió en dos recintes i els vestigis d'estructures dedicades a l'hàbitat en l'espai inferior, són clares mostres del model de concentració de la població conegut com a encastellament.⁸⁰ Aquest tipus de concentració de l'hàbitat es caracteritzava per la construcció de cases agrupades a l'interior del castell, que buscava el control sobre la població i la producció, amb l'objectiu més de pressionar la població que no pas de protegir-la,⁸¹ ja que en aquest moment la frontera era força llunyana. D'altra banda, aquest tipus de concentració de l'hàbitat ens pot donar més informació sobre el període anterior, ja que, com afirma Mauri, s'acostumaven a produir “a zones altes on ja documentàvem hàbitats que molt possiblement eren ocupats de temps abans, precisament a les àrees de preferència per l'emplaçament dels castells”.⁸²

L'hàbitat a l'interior del castell va anar decaient des de l'inici del segle XI, de la mateixa forma que es produirà en els altres castells d'aquesta mateixa tipologia,⁸³ per passar a ubicar-se a les zones més planes degut a altres propostes d'hàbitat endegades per l'església, com van ser les sagreres, que van acabar gaudint de més èxit. En aquest sentit documentem la més que probable sagrera de Sant Vicenç dels Horts sobre la que parlarem més endavant.

⁷⁸ CCB doc. 108.

⁷⁹ CCB doc. 126.

⁸⁰ Alfred MAURI; Maria SOLER, «Els castells i l'organització i l'explotació del territori a la línia del Llobregat i al Penedès (segles IX-XI)», *Actes del Congrés els castells medievals a la mediterrània nord-occidental*. Arbúcies. Museu Etnològic del Montseny, (2003), pp. 131-140, p. 138. Alfred MAURI i MARTÍ, *La configuració del paisatge medieval*, p. 230. Alfred MAURI; Maria SOLER «Les conques baixes», p. 214.

⁸¹ Maria SOLER SALA, «Feudalisme i nucleació poblacional», p. 74.

⁸² Alfred MAURI i MARTÍ, *La configuració del paisatge medieval*, p. 230.

⁸³ Aquests altres castells són els de Castellví de Rosanes, Eramprunyà, Gelida, Orpí, Subirats i Vilademàger i, molt probablement, els d'Esparreguera i Masquefa. Maria SOLER SALA, «Feudalisme i nucleació poblacional», p. 73.

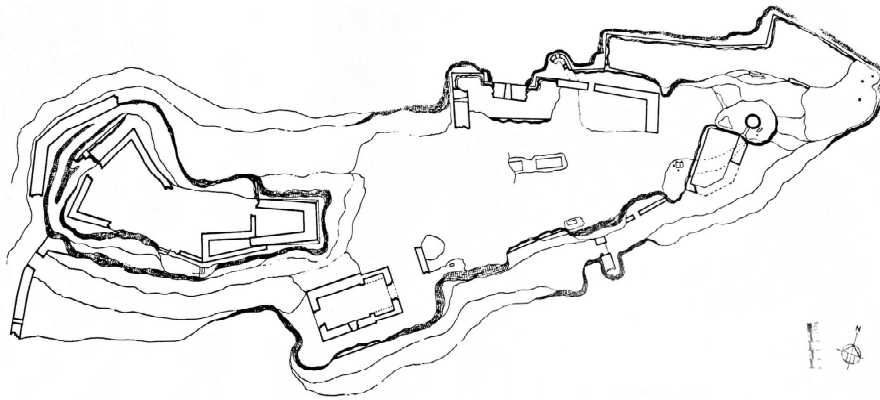

Figura 5: Planta a escala 1:400 del castell de Cervelló (Montserrat PAGÈS I PARETAS, «Castell de Cervelló», p. 336).

5.1.1.2. *Castellnou de Cervelló (coordenades UTM X: 416680 Y: 4580499)*

Està situat al turó de Sant Antoni (357 metres), que pren el nom de la capella situada a dalt del turó, però en l'època que treballem aquest turó rebia el nom de Montpedrós. Sabem de l'existència d'un castell al cim del turó a partir del segle XIII, quan els textos escrits comencen a referir-se als castells vells i nous de Cervelló. Tot i això, és probable que aquest castell ja existís anteriorment, atès que al capdamunt del turó, envoltant el planell superior, es pot veure la base d'un mur que d'acord amb la interpretació de Montserrat Pagès, podria datar-se de finals del segle X.⁸⁴

Figura 6: Vista zenital del cim de la ubicació del Castellnou de Cervelló. El límit marcat pels arbres es correspon amb el mur de tancament del recinte castral

El turó de Sant Antoni disposa d'una enorme visibilitat sobre la vall baixa del Llobregat, principalment dels nuclis de Sant Vicenç dels Horts i de la Palma de Cervelló (dreta de la imatge), mentre que per l'altre costat s'arriba a veure el nucli actual de Torrelles de Llobregat. Per tant, observem com la construcció d'un castell en aquesta zona respondria

⁸⁴ Montserrat PAGÈS I PARETAS, *Art romànic i feudalisme*, p. 405.

a qüestions estratègiques, ja que ofereix visibilitat, i per tant, control d'una zona que no es pot veure des del castell de Cervelló.

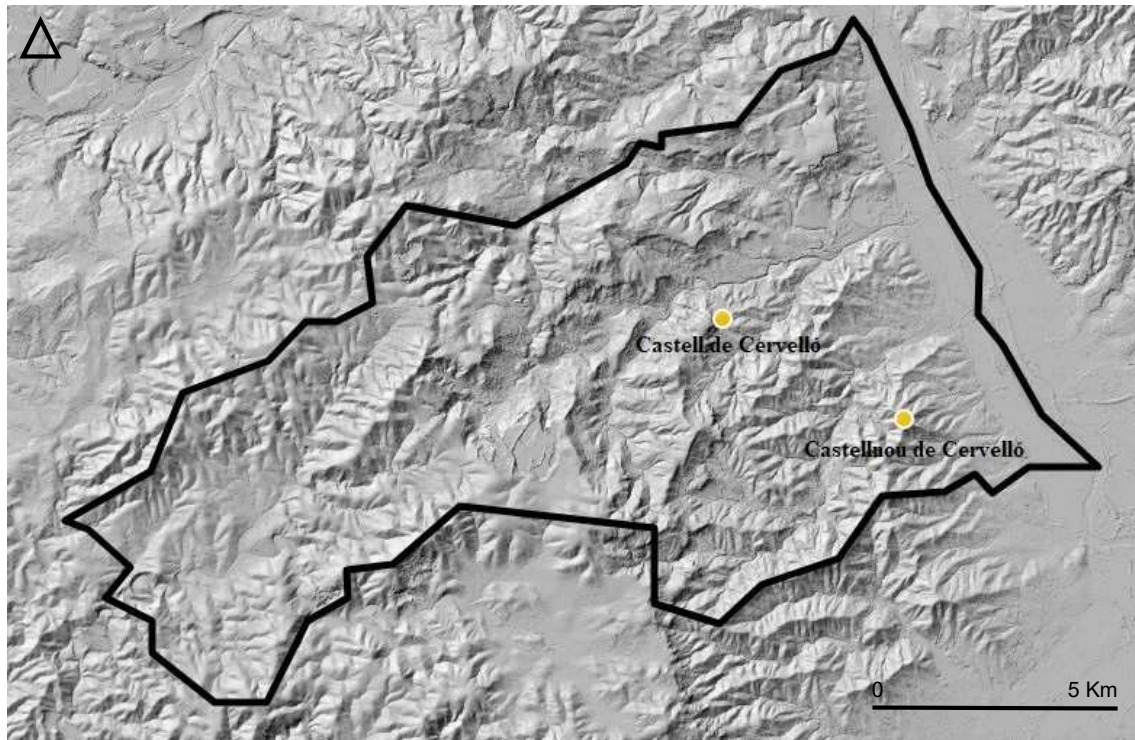

Figura 7: Ubicació dels castells

5.1.2. Torres⁸⁵

5.1.2.1. Torre Eles (Torre Salbana) (coordenades UTM X: 418861 Y: 4580037)

Està situada al municipi de Santa Coloma de Cervelló, al nord de la Colònia Güell, tocant al canal de la riba dreta del Llobregat. Actualment es tracta d'un conjunt format per la torre del segle X i una casa, tot quedant la torre a l'extrem sud-oriental d'aquesta. El topònim *Eles* és probable que sigui un antropònim, tal com ha assenyalat Montserrat Pagès.⁸⁶ El nom actual, Torre Salbana, és degut als propietaris del segle XVI, els Salbà.⁸⁷

L'interior de la torre és de 4 metres de diàmetre, mentre que per l'exterior és de 7,90 metres, i 15 metres d'alçada.

La única menció coneguda d'aquesta torre es produeix al document de venda del castell de Cervelló a Ènnec Bonfill per part dels comtes Ramon Borrell i Armengol l'any 992.

⁸⁵ No incorporem aquí la torre del senyor, de Torrelles del Llobregat, perquè fou construïda al segle XIV. Tot i això, i tal com explicarem en l'apartat següent, és molt probable que hi hagués la presència d'alguna torre de defensa al voltant de la vall.

⁸⁶ Montserrat PAGÈS I PARETAS, *Art romànic i feudalisme*, p. 419.

⁸⁷ Montserrat PAGÈS I PARETAS, *Art romànic i feudalisme*, p. 418.

Apareix com a límit del terme castral “in termine de Erapruniano vel in termine de ipso Lauro et pergit iusta ipsa turre de Eles et pervenit usque in flumine Lubrigado”.⁸⁸

5.1.2.2. *Torre del Castellnou (coordenades UTM X: 416680 Y: 4580499)*

Aquesta torre està situada al mateix turó que el Castellnou, en un penyal rodó situat a uns 310 metres d'alçada aproximadament, al qual es pot accedir des del cim baixant per un camí situat a la zona nord que acaba a la carretera que va de Sant Vicenç dels Horts a Torrelles de Llobregat, un possible camí antic que tractarem més endavant.

És probable que aquesta sigui la torre que Umbert de Cervelló dona al seu fill Ramon en el testament de l'any 1089.⁸⁹ Aquesta és l'única referència que en tenim. D'altra banda, cal destacar que només ha estat estudiada per Montserrat Pagès en una ocasió.⁹⁰

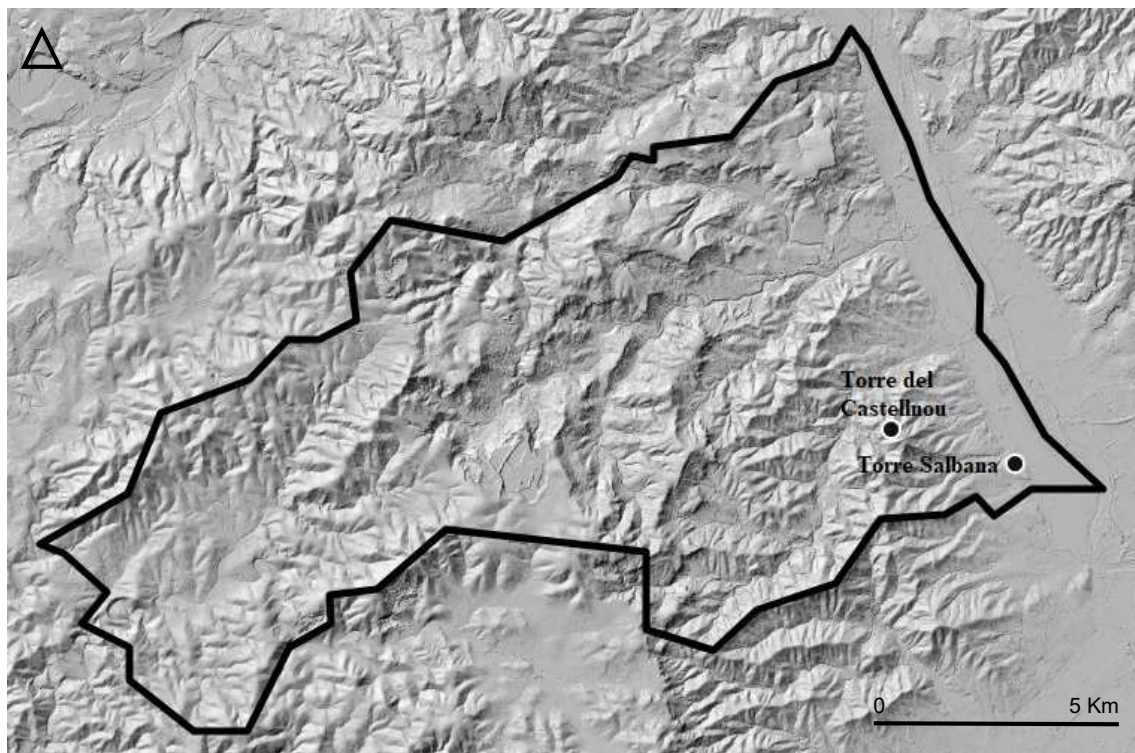

Figura 8: Ubicació de les torres

⁸⁸ CCB doc. 1143.

⁸⁹ José RIUS, *Cartulario de Sant Cugat del Vallés*, 3 volums, Barcelona, CSIC, 1945.doc. 731. A partir d'ara apareixerà referenciat com CSCV. Josep Maria SANS I TRAVÉ (dir.), *Diplomatari de l'Arxiu Capitular de la Catedral de Barcelona. Segle XI*. 5 volums. Barcelona. Fundació Noguera, 2006, doc. 1503. A partir d'ara apareixerà referenciat com ACB.

⁹⁰ Montserrat PAGÈS I PARETAS, *Art romànic i feudalisme*, pp. 409-410.

5.1.3. Parròquies

5.1.3.1. *Santa Creu, Sant Esteve i Sant Dalmau (coordenades UTM X: 413196 Y: 4582458)*

Aquesta església apareix per primera vegada l'any 910, al mateix document de la primera menció del castell, quan el bisbe de Barcelona dona al monestir de Sant Cugat l'església de la Santa Creu.⁹¹ Aquesta església està situada just a sota del castell de Cervelló, a l'entorn de la qual hi trobem dotze tombes antropomorfes excavades a la roca amb una datació d'entre finals del segle IX i el segle X.⁹² Al voltant de l'església també trobem dues coves que s'han interpretat com a eremitoris que haurien estat l'antecedent a l'església parroquial i a la cel·la.⁹³ És probable que aquesta església hagués estat promoguda pel bisbe, ja que n'és un dels donadors junt amb el comte, i degué ser construïda en algun moment desconegut d'entre finals del segle IX i inicis del X.⁹⁴ L'any 912 una tal Madrona fa una donació de diversos béns –una terra, una vinya, una casa, i una cort– al monestir de Sant Cugat i al seu fill Otger. D'altra banda, al monestir de Sant Cugat i a l'església de Santa Creu, Sant Esteve i Sant Dalmau dona la meitat d'un molí a repartir entre cada casa.⁹⁵ Segons Montserrat Pagès, es tracta d'una església amb triple advocació, sent l'advocació de la Santa Creu una cel·la de Sant Cugat, Sant Esteve la parròquia de Cervelló i Sant Dalmau una tercera dedicació de la qual no se'n sap res més.⁹⁶ El document en qüestió seria el dot que aporta perquè el seu fill entri com a monjo al monestir.

Per a Ramon Martí, en canvi, aquesta església formaria part d'un grup conegut com a *monasteriola*, uns monestirs preexistents que confirmarien la presència de població cristiana en aquest sector durant l'època islàmica.⁹⁷

L'advocació de Sant Esteve és documentada sola només dues vegades. La primera és l'any 966 al testament del comte Mir i la donació de les “parrochiis, decimis et primiciis” de les esglésies del castell de Cervelló;⁹⁸ el segon cas és l'any 981 al testament de Galí

⁹¹ CCB doc. 108.

⁹² Jordi BOLÓS; Iñaki PADILLA; Montserrat PAGÈS, «La necròpolis de tombes antropomorfes», pp. 67-80.

⁹³ Jordi BOLÓS; Iñaki PADILLA; Montserrat PAGÈS, «La necròpolis de tombes antropomorfes», p. 70.

⁹⁴ Josep Maria BOSCH I CASADEVALL, *L'escenari del feudalisme*, p. 113.

⁹⁵ CCB doc. 115.

⁹⁶ Montserrat PAGÈS I PARETAS, *Les esglésies pre-romàniques*, pp. 112-116.

⁹⁷ Ramon MARTÍ I CASTELLÓ, «Els Castellvell durant el segle X», p. 683.

⁹⁸ DCB doc. 89.

de Santmartí en el que deixa “ad domum sancti Stefani, in kastrum Cervilione, checova I”.⁹⁹

5.1.3.2. *Sant Martí de Torrelles (coordenades UTM X: 414891 Y:4579345)*

La parròquia de Sant Martí de Torrelles apareix documentada l'any 966 al testament del comte Miró,¹⁰⁰ en el qual estableix que siguin donats a la Seu de Barcelona un alou a Pallejà i la meitat dels de Cervelló, Torrelles, la Palma i Montpedrós. Més enllà d'això, dona també a la Seu episcopal els delmes, primícies i parròquies de les esglésies del terme, entre les quals s'esmenta les “ecclesias de Turrilias”. Tot i aquesta primera menció, l'advocació de dita església no apareix esmentada fins a finals del segle XI, més concretament, l'any 1089, en un testament fet per Umbert de Cervelló abans d'anar a Terra Santa, on llega, entre altres propietats, una peça de terra “ad predicta ecclesia sancti Martini”.¹⁰¹

Respecte a l'església de Torrelles tenim un problema vinculat a la seva menció com a parròquia. Sabem que apareix mencionada, directa o indirectament, com a tal en cinc ocasions: als dos documents ja comentats, a la venda del castell a Ènnec Bonfill per part de Borrell II, dins del testament de Borrell II,¹⁰² i a una permuta entre el bisbe Aeci i Ènnec Bonfill.¹⁰³ Com ja hem vist, al document de l'any 966 s'esmenta el cobrament de drets parroquials per part de l'església, la qual cosa ens permet conèixer el desenvolupament de les tasques parroquials sobre el territori que en depenia. Durant el segle X hi ha tres documents més que no mencionen l'església de Torrelles, però que s'hi refereixen indirectament. La primera és la venda del castell l'any 992, on torna a aparèixer la menció dels drets parroquials de les esglésies. Un any després, el 993, al testament del comte Borrell es tornen a cedir les esglésies a la Seu de Barcelona, però aquests drets no hi apareixen. Finalment, queda la permuta de l'any 996, en la que el bisbe Aeci cedeix les primícies, delmes i tasques a Ènnec, però no es fa cap referència als drets parroquials. La darrera menció de l'esmentada església a la documentació estudiada es produeix l'any 1089, al testament del bisbe Umbert. En aquest document es menciona l'església de Sant Martí de Torrelles però no pas com a parròquia. Tot i això, estem convençuts que la parròquia existia i estava ben consolidada.

⁹⁹ CCB doc. 760.

¹⁰⁰ DCB doc. 89.

¹⁰¹ CSCV doc. 731. ACB doc. 1503.

¹⁰² CCB 1214.

¹⁰³ DCB. 293.

Amb anterioritat a la primera menció de l'església, coneixem l'existència del topònim *Turrilias* en un document de l'any 957, en una donació feta per Cultumen a Mirabilia,¹⁰⁴ en l'afrontació d'una terra amb el "rio que vocant Turrilias", és a dir, la riera de Torrelles.

Segons Albert Benet, el topònim Torrelles podria estar-nos indicant la presència d'una torre de defensa construïda o bé per un personatge important de la zona amb l'objectiu de defensar el seu alou, o bé per una comunitat de poblament. El seu funcionament seria similar al de les guàrdies.¹⁰⁵

La riera de Torrelles forma una petita vall al seu pas que ja apareix documentada l'any 994.¹⁰⁶ Seguint-la des del seu naixement fins a Sant Vicenç dels Horts trobem avui la carretera BV-2005, la qual creiem que segueix un camí que aprofita el curs de la riera i que en època medieval connectava ambdós nuclis. Aquesta hipòtesi la compartim amb Jordi Bolòs i Victor Hurtado, ja que als seus mapes el recorregut d'aquesta carretera apareix marcat com a camí probable.¹⁰⁷ D'acord amb això, és molt possible que el nucli de població de Torrelles s'hagués desenvolupat al voltant d'aquest camí, ja que presenta alguna de les característiques pròpies d'aquest tipus d'hàbitat: l'església parroquial a un extrem del poble i la morfologia allargada d'aquest.¹⁰⁸

5.1.3.3. *Sant Vicenç dels Horts (coordenades UTM X: 417392 Y: 4583054)*

La primera menció de l'església o parròquia de Sant Vicenç és la més antiga que hem documentat del conjunt d'esglésies del terme castral, ja que apareix en un document de l'any 955, però no ho fa per designar un nucli de població, sinó que apareix com a afrontació: "de orientis in via qui pergit ad domum Sancti Vincenti".¹⁰⁹ En el mateix document apareix un altre topònim referit al nucli i el seu terme: "in terminio de Garrosa". Més endavant, aquest topònim serà substituït pel de la pròpia església. Posteriorment, l'any 959, apareix com a *Villa Garrosa*,¹¹⁰ mentre que en un altre document del mateix any és identificat com a "locum que dicunt Garrosa".¹¹¹

¹⁰⁴ CSCV doc. 48.

¹⁰⁵ Albert BENET I CLARÀ, «Castells, guàrdies i torres de defensa», p. 405.

¹⁰⁶ Gaspar FELIU; Josep Maria SALRACH,(dirs.), *Els pergamins de l'Arxiu Comtal de Barcelona de Ramon Borrell a Ramon Berenguer I*, 3 volums, Barcelona, Fundació Noguera, 1999, doc. 5. A partir d'ara apareixerà referenciat com PACB1.

¹⁰⁷ Jordi BOLÒS; Victor HURTADO, *Atles del comtat de Barcelona*, p. 101.

¹⁰⁸ Maria SOLER SALA, «Feudalisme i nucleació poblacional», p. 85

¹⁰⁹ CSCV doc. 42.

¹¹⁰ CSCV doc. 58.

¹¹¹ CSCV doc. 60.

L'any 966, els delmes i primícies de la parròquia de Sant Vicenç dels Horts són cedides pel testament del comte Miró a la Seu barcelonina. Posteriorment, en un document de l'any 994, Guillem de Santmartí, fill de Galí, veguer d'Eramprunyà, dona a la Seu de Barcelona la “parroechia Sancti Uincen”, església que Àngel Fàbrega ha identificat com la de Sant Vicenç dels Horts.¹¹² En aquest document hi ha tres aspectes a remarcar. El primer és la menció de l'església de Sant Vicenç com a parròquia, que juntament amb la menció dels drets parroquials que la seu havia de rebre d'aquesta església, ens fa pensar que funcionava com a parròquia. El segon aspecte a remarcar és que no s'esmenta el terme castral en el que es troba, fet que podria posar en dubte la identificació d'aquesta “parroechia Sancti Uincen”, amb la de Sant Vicenç dels Horts. Finalment, el tercer element que cal destacar és que el propietari de l'església és el veguer del castell d'Eramprunyà, amb el que, com veurem més endavant, la família Cervelló va tenir algunes disputes sobre els límits i drets dels respectius castells.

Aquesta església podria disposar d'una sagrera al seu voltant, que de ser així seria l'única del terme castral de Cervelló. No tenim cap referència documental o arqueològica sobre aquesta possible sagrera, però observant la trama urbana actual i les ortoimatges de 1946 i 1956 de l'Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya, podem veure com efectivament la trama urbana podria correspondre's amb la d'una antiga sagrera, els límits de la qual es correspondrien avui dia amb el carrer de Ribot, el carrer nou, el carrer de Mossèn Josep Duran, la Plaça de la Vila i el carrer de Rafael Casanova.

Altres indicis que recolzen la formació d'una sagrera a Sant Vicenç dels Horts els trobem en la topografia de la seva ubicació geogràfica. A l'igual que la majoria de sagreres documentades al comtat de Barcelona, la de Sant Vicenç es troba en una cota relativament baixa, compta amb un curs hidràulic proper –el Llobregat, la riera de Cervelló i la riera de Torrelles– i una bona comunicació amb la xarxa viària del moment,¹¹³ que propiciava la connexió amb les viles mercat de la rodalia,¹¹⁴ com serà el cas del camí cap a Martorell com veurem tot seguit.

¹¹² DCB doc. 253.

¹¹³ Maria SOLER SALA, «Feudalisme i nucleació poblacional», p. 80.

¹¹⁴ Maria SOLER SALA, «Feudalisme i nucleació poblacional», p. 84.

Figura 9: Sagrera de Sant Vicenç dels Horts. Ortoimatge 1946.

Per Sant Vicenç passaven, a més del camí de la riera de Torrelles explicat anteriorment, dos camins molt importants. Per un cantó, la via que connectava Martorell amb Sant Boi, passant per l'est de l'església de Sant Vicenç,¹¹⁵ i en segon lloc, el que creuava tot el terme castral de punta a punta i comunicava el Llobregat amb el Penedès. Aquest camí s'iniciava a Sant Vicenç, passava per Cervelló i Vallirana, i acabava a Olesa de Bonesvalls, ja al Penedès però encara dins del terme castral de Cervelló.¹¹⁶

En aquesta mateixa parròquia documentem l'any 964 un rec citat com a “rego de miro comte”,¹¹⁷ que rep aquest nom pel seu il·lustre propietari. Més endavant, el 974, tornem a trobar la referència a un rec, “regario de Garsinde cometissa”,¹¹⁸ que Jordi Bolòs ha identificat com el mateix rec del document de l'any 964,¹¹⁹ la qual cosa reforçaria dita hipòtesi. Tot i aquestes dues mencions, és probable que aquest rec ja hagués estat esmentat per primera vegada en la venda d'una terra al comte Sunyer l'any 936,¹²⁰ i després també els anys 959,¹²¹ 963,¹²² i de nou el 964.¹²³ A partir de la primera

¹¹⁵ Miquel VIVES I TORT, *L'evolució històrica de la xarxa viària entre el Llobregat i el Foix*, Universitat de Barcelona, Tesi Doctoral inèdita, 2007, p. 433.

¹¹⁶ Miquel VIVES I TORT, *L'evolució històrica*, p. 418.

¹¹⁷ CCB doc. 484.

¹¹⁸ CCB doc. 636.

¹¹⁹ Jordi BOLÒS; Víctor HURTADO, *Atles del comtat de Barcelona*, làmina VII, pp. 48-49.

¹²⁰ CCB doc. 191. Jordi BOLÒS I MASCLANS, «Història del paisatge», p. 104.

¹²¹ CCB doc. 411.

¹²² PACB2 doc. 10.

¹²³ DCB doc. 76.

documentació com a propietat comtal l'any 964, és probable que es torni a documentar l'any 971¹²⁴ i finalment el 1075.¹²⁵

Aquest rec de propietat comtal no s'ha de confondre amb el que després serà conegut com a Rec Comtal. Primer de tot perquè aquest està situat al Llobregat, mentre que l'altre porta aigua des del Besòs. Per altra banda, la menció del rec de Sant Vicenç és anterior a la del Rec Comtal, i és que el del Besòs no apareix documentat fins el 992, com límit d'una terra ubicada a Provençals.¹²⁶

Figura 10: Ubicació del rec comtal segons Jordi Bolòs (Jordi BOLÒS I MASCLANS, «Història del paisatge», figura 14, p. 104.)

La presència d'aquests dos camins importants, junt amb la possibilitat del tercer de Torrelles, la presència de l'esmentat rec dins del terme i dels horts comtals, junt amb la referència a una plaça mercat l'any 1094,¹²⁷ ens fan pensar que Sant Vicenç degué ser un dels enclaus més important del terme. Aquesta hipòtesi la desenvoluparem més endavant.

5.1.3.4. Santa Eulàlia de Pallejà (coordenades UTM X: 416100 Y: 4586200)

La primera referència a Pallejà la trobem en un document de l'any 915, quan el comte Sunyer compra una terra “in vila de Palaiano”. L'any 966, al mencionat testament del

¹²⁴ DCB doc. 100.

¹²⁵ Pere PUIG I USTRELL, Vicenç RUIZ I GÓMEZ, Joan SOLER I JIMÉNEZ, *Diplomatari de Sant Pere i Santa Maria d'Ègara. Terrassa, 958-1207*, Barcelona, Fundació Noguera, 2004, doc. 65.

¹²⁶ Gaspar FELIU I MONFORT, «Aspectes econòmics», *Finestrelles*, 3 (1991), p. 63.

¹²⁷ Maria SOLER SALA, «Territorio e intercambios», p. 467.

comte Miró, apareix la donació d'un alou sencer a la Catedral de Barcelona, situat a Pallejà. Tot seguit també es fa donació de tots els drets –delmes, primícies– de l'església de Santa Eulàlia de Pallejà.

Pallejà apareix com a vil·la en dues ocasions, la primera la ja mencionada del 915, i la segona, en una confirmació de béns del monestir de Sant Cugat feta per Lotari l'any 986.¹²⁸ La tercera i darrera aparició de Pallejà a la documentació estudiada la trobem al repartiment de terres entre Ramon Berenguer II i Berenguer Ramon II, quan el primer es queda la dominicatura de Pallejà.¹²⁹

El lloc de Pallejà jugava un paper fonamental en la xarxa de comunicacions del terme de Cervelló. Per aquí entrava el camí que enllaçava el delta del Llobregat amb la Via Augusta al seu pas per Martorell. L'itinerari tenia dues variants, la de la riba esquerra i la de la dreta, sent aquesta darrera la que aquí ens interessa. Aquesta entrava a Pallejà i al terme de Cervelló provinent de Martorell, tot creuant el terme del castell de Corbera a través del camí que avui coneixem com a camí dels tres turons, que arribava fins a Sant Boi.¹³⁰

5.1.3.5. Santa Coloma de Cervelló (coordenades UTM X: 417698 Y: 4580121)

Inicialment, l'espai que actualment es correspon amb Santa Coloma de Cervelló apareixia com a Montpedrós, el turó on està situat el Castellnou de Cervelló. Es tracta de la zona sud-est del terme, on el camí provinent de Martorell connectava amb Sant Boi. La primera vegada que apareix el topònim Montpedrós és al testament del comte Miró, quan deixa la meitat dels alous de Torrelles, la Palma i Montpedrós a la Catedral de Barcelona. La primera menció de Santa Coloma és la més tardana de tots els llocs estudiats del terme, ja que no apareix fins el 1026 com a “s. Columba, qui est in comitatu Barch., in terminio de Monte Petroso”.¹³¹ Per tant, veiem com el que designava el territori o articulava el poblament era el Montpedrós, sent aquest el turó on es trobava el castell. En canvi, l'any 1057 apareix el “monte petroso, prope Sancta Columba”.¹³² En aquest cas, Montpedrós es refereix al turó, però el realment important és que en aquest document l'església ha passat a ser l'element d'articulació principal del territori. En aquesta església es repeteix la problemàtica esmentada amb les anteriors esglésies del terme, i és que la primera

¹²⁸ CSCV doc. 173.

¹²⁹ Ignasi Joaquim BAIGES, Gaspar FELIU, Josep Maria SALRACH, (dirs), *Els pergamins de l'Arxiu Comtal de Barcelona, de Ramon Berenguer II a Ramon Berenguer IV*, 4 volums, Barcelona, Fundació Noguera, 2010, doc. 97. A partir d'ara totes les cites a aquests volums apareixeran com PACB2.

¹³⁰ Miquel VIVES I TORT, *L'evolució històrica*, p. 433.

¹³¹ CSCV doc.

¹³² ACB doc. 922.

vegada que apareix citada ho fa juntament amb l'entrega dels drets parroquials, però a partir d'aquí, en les següents mencions no se la defineix com a parròquia fins al testament d'Umbert de Cervelló del 1089, on torna a aparèixer amb aquesta consideració.¹³³

5.1.3.6. *Sant Boi*

La parròquia de Sant Boi és un cas peculiar en el que la seva posició i importància estratègica entren en joc. Durant l'ocupació andalusina d'aquest territori, l'actual Sant Boi rebia el nom d'Alcalà, topònim d'origen àrab provinent de *qal'a*, és a dir, fortalesa. Aquest topònim es troba àmpliament documentat a al-Àndalus, sent l'Alcalà santboià el cas més septentrional.¹³⁴ Durant la segona meitat del segle X va ser objecte d'una disputa entre els senyors del castell de Cervelló i els d'Eramprunyà pels drets que s'hi percebien. La primera referència a Sant Boi a la documentació consultada es produeix l'any 965 però apareix com a *villa Alcale*, és a dir, amb el topònim àrab. Un any després, al testament del comte Miró, apareix citada com una de les esglésies del castell de Cervelló. En canvi, l'any 992, al document de venda del castell de Cervelló a Ènnec Bonfill per part del comte Ramon Borrell, s'especifica que el terme castral limitava pel sud amb el terme d'Eramprunyà “vel in termine de ipso Lauro”, això és el Llor, actual Sant Boi, i la “turre de Eles”, actual Santa Coloma de Cervelló, i per tant, es veu com marca el límit del terme al nord de Sant Boi de Llobregat i com aquest no en formava part.¹³⁵ Més enllà d'això, el 994 Guillem, veguer d'Eramprunyà, dona la parròquia de Sant Boi amb dècimes primícies i oblacions a la Seu de Barcelona. Aquesta vegada Guillem la tenia per compra feta al seu pare Galí, qui l'havia adquirit del comte Miró.¹³⁶

L'any 1040 l'esmentada disputa entre els dos termes per Sant Boi torna a aparèixer. En aquest cas el bisbe Guislabert renúncia als drets de l'església de Sant Boi a favor d'Eliarda de Cervelló, filla d'Ènnec Bonfill.¹³⁷ Aquesta és l'última referència que tenim sobre aquest conflicte.

Abans de passar al següent apartat creiem oportú fer una petita reflexió sobre la problemàtica de les parròquies del terme. De les esglésies que apareixen esmentades al testament del comte Miró¹³⁸ tenim la certesa que dues són clarament parròquies –Santa

¹³³ CSCV doc. 731; ACB doc. 1503.

¹³⁴ Jordi GIBERT I REBULL, «La integració a al-Àndalus», p. 59.

¹³⁵ Jordi GIBERT I REBULL, *A l'ombra de Barchinona*, p. 132.

¹³⁶ DCB doc. 253.

¹³⁷ PACB1 doc. 283.

¹³⁸ DCB doc. 89.

Coloma i Sant Vicenç–; però què passa amb les altres tres –Cervelló, Pallejà i Torrelles? En tots tres casos succeeix el mateix: apareixen documentats els drets parroquials que generen al segle X, mentre que durant el segle XI no són mencionades més com a parròquies. Tot i així, creiem que continuaran funcionant com a tal, perquè així ens ho indica la documentació posterior. Així doncs, creiem estar davant d'un incipient procés de parroquialització del territori que no quedaria reflectit als textos escrits fins més endavant.

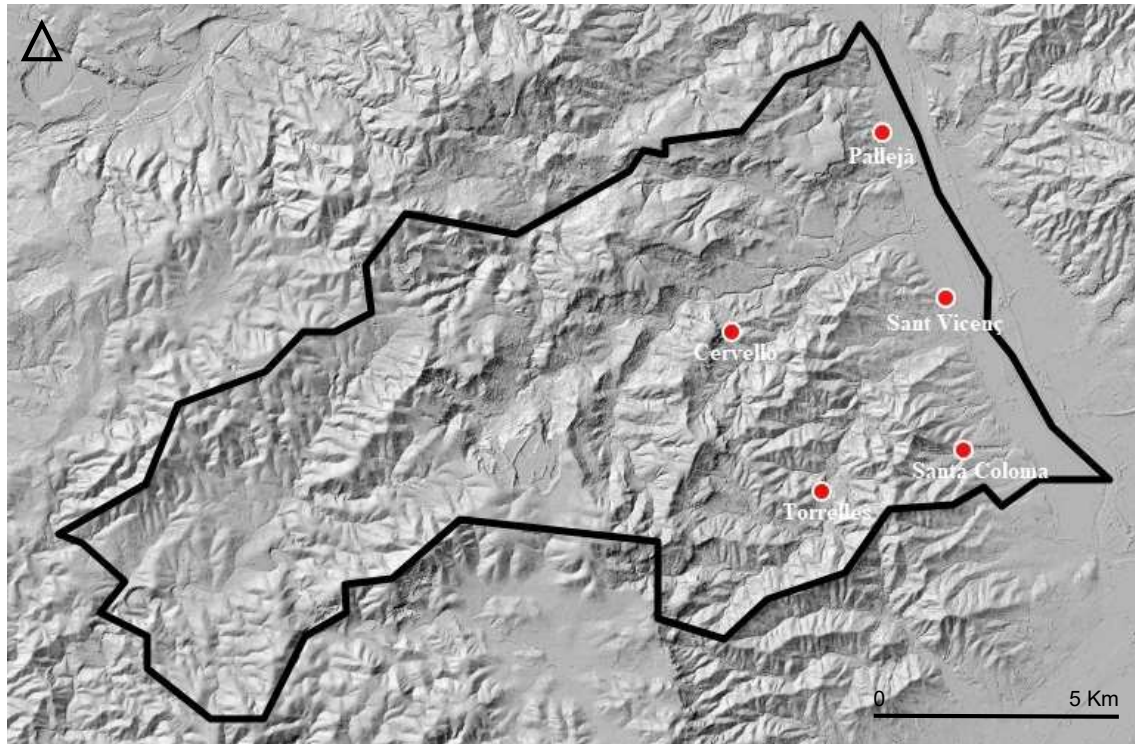

Figura 11: Ubicació de les parròquies

5.1.4. Llocs i valls

5.1.4.1. *Burg de Cervelló*

L'any 955 en un document on es dona una casa, junt amb una cort i un hort, trobem la referència a un lloc d'hàbitat situat "in terminio de castro Cervilione in burgo Cervilione".¹³⁹ Habitualment el terme *burgo* s'utilitza per referir-se a una ciutat,¹⁴⁰ però en aquest cas creiem que es refereix a un nucli de poblament més o menys considerable al voltant del castell, probablement als peus del turó. En un principi ens vam decantar per interpretar-ho com una referència a l'hàbitat a l'interior del castell, però la menció d'altres

¹³⁹ CSCV doc. 41.

¹⁴⁰ Mariano BASSOLS, Joan BASTARDAS, (dir.) *Glosarium Mediae Latinitatis Cataloniae. Voces latinas y romances documentadas en fuentes catalanas del año 800 al 1100*, Barcelona, Universitat de Barcelona, Escuela de Filología de Barcelona del CSIC, 1960, pp. 304-305.

elements com ara els camins en les afrontacions reforcen la idea d'un conjunt de cases de poblament concentrat. Creiem que aquest nucli no tindria molta projecció ja que aquest document ens aporta l'única referència textual coneguda.

5.1.4.2. *La Guàrdia*

El lloc de la Guàrdia l'hem pogut relacionar amb un barri de Sant Vicenç dels Horts, situat entre els 60 i els 200 metres d'altura, anomenat la Guàrdia, que segons Jordi Bolòs i Victor Hurtado es correspondria amb l'espai homònim que citen els documents. La primera menció que tenim d'aquest lloc la trobem l'any 960 i apareix com "ipsa Guardia".¹⁴¹ Posteriorment, l'any 992, ja apareix com a "locum de ipsa Guardia".¹⁴² L'anàlisi del topònim Guàrdia o Guardiola ens aporta informació sobre l'origen d'aquest lloc, ja que indica la presència d'una torre de vigilància, de guàrdia, situada en un indret elevat, que permetria la comunicació entre espais de control, com poden ser els castells en el marc d'un espai fronterer.¹⁴³ Altres autors consideren que aquestes estructures de defensa, identificades com a torres de vigilància, són creades durant el període andalusí,¹⁴⁴ i que perdrien importància amb la instauració de la xarxa de castells termenats.¹⁴⁵

Per al cas que ens ocupa, interpretem que l'esmentada guàrdia degué tenir suficient rellevància com per convertir-se en referència territorial, la qual cosa queda corroborada pel fet d'aparèixer com a element d'identificació espacial en dos documents diferents. Tanmateix, no sabem si acabaria atraient a poblament.

Actualment aquest sector té petits torrents que acaben desembocant al Llobregat, que en l'època estudiada degueren tenir més importància, ja que en un document de l'any 960 s'hi documenta la presència d'un molí.¹⁴⁶

5.1.4.3. *Olesa de Bonesvalls*

Aquest lloc és un cas peculiar, ja que només ens apareix una vegada a la documentació, en ocasió d'una donació al monestir de Sant Cugat d'un conjunt de béns situats "in loco que dicunt Osevesa".¹⁴⁷ Malgrat aquesta única referència, aquest lloc degué tenir la seva

¹⁴¹ DCB doc. 57.

¹⁴² CCB doc. 1159.

¹⁴³ Albert BENET I CLARÀ, «Castells, guàrdies i torres de defensa», pp. 403-404.

¹⁴⁴ Veure nota 19.

¹⁴⁵ Jordi GIBERT I REBULL, «La integració a al-Àndalus», p. 58.

¹⁴⁶ DCB doc. 57.

¹⁴⁷ CCB doc. 355.

importància perquè si ens fixem en la xarxa viària, aquí conflueixen dos dels principals camins que van cap el Penedès, el que comença a Sant Vicenç dels Horts, i el que ve des de Sant Boi passant per Begues en direcció a les Gunyoles.¹⁴⁸ La importància posterior d'aquest lloc queda demostrada també amb la construcció de l'hospital de Cervelló, ja al segle XIII.¹⁴⁹

5.1.4.4. *La Palma de Cervelló*

La Palma de Cervelló no surt referenciada mai com a lloc, sinó que sempre apareix com a *ipsa Palma*¹⁵⁰ o *terminio de Palmes*.¹⁵¹ La primera menció que tenim és de l'any 964, en una donació al monestir de Sant Cugat del Vallès.¹⁵²

El lloc de la Palma sembla que podria ser una zona de rellevància si ens fixem en els principals propietaris, i és que els monestirs de Sant Pere de les Puel·les i de Sant Cugat, juntament amb la casa comtal de Barcelona eren els principals senyors de la zona. Destaca, d'entre tots ells, l'esmentat cenobi de Sant Pere de les Puel·les amb uns alous contigus cedits pel comte Borrell II.¹⁵³

Per la Palma passa la riera de la Palma o de Rafamans que apareix documentada per primera vegada l'any 992 en la renovació que el comte Borrell II i el bisbe Vives fan al monestir de Sant Pere de les Puel·les.¹⁵⁴ Creiem que la interpretació que hem fet anteriorment d'un possible camí que seguia la riera de Torrelles i connectava aquesta zona amb Sant Vicenç, també es pot aplicar en aquest cas. Així com en el cas anterior, la presència d'una carretera podria indicar el recorregut del camí, en aquesta ocasió ens referim a la carretera BV-2421 que ressegueix la riera de Rafamans, i enllaça amb el camí del Penedès just a l'entrada de l'actual terme de Sant Vicenç dels Horts.

5.1.4.5. *Vallirana*

Vallirana és el lloc que documentem més vegades als textos estudiats. Com a lloc apareix en tres ocasions, totes del segle X sent la primera l'any 949 en una donació a Sant Cugat.¹⁵⁵ El nucli original està situat al final de la vall coneguda actualment com a Vall d'Arús, però que llavors rebia el nom de *valle Sparagaria*, on es situaria també el lloc de

¹⁴⁸ Miquel VIVES I TORT, *L'evolució històrica*, p. 418.

¹⁴⁹ Miquel VIVES I TORT, *L'evolució històrica*, p. 418.

¹⁵⁰ CCB doc. 495; CCB doc. 509; DCB doc. 89; CCB doc. 1128.

¹⁵¹ CCB doc. 810.

¹⁵² CCB doc. 495.

¹⁵³ CCB doc. 1128; CCB doc. 1132.

¹⁵⁴ CCB doc. 1132.

¹⁵⁵ CCB doc. 311.

Sparagaria documentat l'any 960. Des d'aquesta donació, Sant Cugat es convertiria en el principal senyor del lloc gràcies a les moltes donacions pietoses que va rebre.

Per Vallirana hi passava el principal camí del terme castral, el que surt de Sant Vicenç dels Horts i va fins al Penedès. Però un cop aquest camí arriba a Vallirana apareixen dues possibles variants, la primera és la que es dirigeix fins a l'Ordal, mentre que la segona segueix fins a Olesa de Bonesvalls. És possible que aquest darrer sigui el camí principal fins al Penedès.

5.1.4.6. *Altres*

Finalment, acabem aquesta descripció dels diversos espais citats com a llocs a la documentació amb un llistat ampli d'indrets que apareixen d'una manera molt més limitada als textos escrits i per als quals no disposem de tanta informació com en els casos anteriors.

Ipsa Arenio

Apareix citat una sola vegada en una donació que un matrimoni fa a Ramon Berenguer I de mitja mujada de vinya “in locum que dicunt ad ipso arenio”.¹⁵⁶ No s'ha pogut localitzar el topònim exactament, però basant-nos en la informació que ens dona el document podríem arribar a establir-ne una possible ubicació. Al text hi apareix una “via qui pergit ad ipsa chanal”, la qual cosa ens obliga a aturar-nos un moment i definir els conceptes d'*arenio* i *chanal*. *Arenio* és un pas natural d'aigua però intermitent que queda cobert de sorra quan puja el nivell d'aigua,¹⁵⁷ és a dir, un areny; mentre que *chanal* podria ser un pas estret entre dues muntanyes,¹⁵⁸ o un rec o canal vinculat a l'agricultura tenint en compte la definició d'*arenio*.

El significat d'ambdues paraules ens permet interpretar que es tracta d'un lloc proper a una riera o torrent i fortament vinculat a l'agricultura gràcies a l'existència d'un canal, però degut al gran nombre de rieres i torrents de la zona no és possible establir-ne una localització més precisa. Malauradament, no podem anar més enllà ja que el document no ens aporta més informació sobre el lloc.

Ardenya

¹⁵⁶ ACAP doc. 688.

¹⁵⁷ Mariano BASSOLS, Joan BASTARDAS, (dir.) *Glosarium Mediae Latinitatis Cataloniae*, p. 148-149.

¹⁵⁸ Mariano BASSOLS, Joan BASTARDAS, (dir.) *Glosarium Mediae Latinitatis Cataloniae*, p. 352-353.

Lloc ubicat al sud del terme de Vallirana al límit amb Begues, terme castral d'Eramprunyà. Només el documentem l'any 1002 com *Ardenna* en una permuta feta entre el monestir de Sant Cugat i Guilara, on l'esmentat cenobi canvia unes vinyes situades a *Ardenna* i a altres llocs per unes propietats situades a Ripollet.¹⁵⁹

Bussiano

El lloc de *Bussiano* apareix documentat només una sola vegada, el testament d'Umbert de Cervelló de l'any 1089, com a lloc on té unes vinyes que dona a l'església de Sant Martí de Torrelles.¹⁶⁰ Tenint en compte aquesta única menció, l'únic que ens atrevim a dir és que és probable que aquest lloc es trobés al territori de l'església de Sant Martí, i per tant, a l'actual municipi de Torrelles de Llobregat.

Campolongo

L'única referència d'aquest lloc a la documentació estudiada és al testament d'Umbert de Cervelló de l'any 1089, quan deixa una casa amb terres i arbres a l'església de Santa Coloma de Montpedrós, que ja hem dit que es correspon a la de Santa Coloma de Cervelló.¹⁶¹ Totes les deixes que el bisbe Umbert fa en aquest testament estan situades o bé a Torrelles, o bé Santa Coloma, i si tenim en compte que fa aquesta deixa a l'església de Santa Coloma, podríem arribar a considerar que es troba dins del seu terme, però sense conèixer la seva ubicació exacta.

Canalliga/Canalia/Kanalia

Aquest lloc apareix en la venda d'un alou de l'any 1068 que fa Umbert de Cervelló a un matrimoni quan encara era ardiaca. Aquesta propietat estava situada a l'alou que el monestir de Sant Ponç tenia al lloc de *Canalliga*.¹⁶² Creiem que es tracta d'un lloc situat a prop del monestir de Sant Ponç i del terme castral de Corbera.¹⁶³

Per una altra banda tenim el lloc de *Kanalia*, que hem documentat dues vegades, una el 1073¹⁶⁴ i una altra el 1074.¹⁶⁵ Les afrontacions que es donen en aquests dos casos són

¹⁵⁹ CSCV doc. 378.

¹⁶⁰ ACB doc. 1503.

¹⁶¹ ACB doc. 1503.

¹⁶² ACB doc. 1157.

¹⁶³ ACB doc. 1157 En aquest cas es donen les afrontacions del lloc: "De parte orientis in allodio de castrum Corbaria, de meridie in allode Sancti Poncii, et de occiduo similiter et in ipso bosco qui est super ipsa coma que dicunt de Devota, circii allodio de castrum Corbaria"

¹⁶⁴ ACB doc. 1230.

¹⁶⁵ ACB doc. 1252.

molt similars a les donades al document del lloc de *Canalliga*, ja que se citen també l'alou de Sant Ponç i el terme de Corbera. Per tant, creiem que podria tractar-se del mateix lloc.

Canneto

D'aquest llistat, aquest és el lloc que més hem documentat, sis vegades, totes elles durant el segle X. Actualment es correspondria amb el Pla de Can Coll, el Pla d'en Mallol i el Pla d'en Via, zona situada a Santa Coloma de Cervelló, entre la carretera BV-2006 i el Llobregat.¹⁶⁶

Castello Moth

Apareix en una donació d'una terra, una vinya, un camp cultivat i un erm feta l'any 965 per un matrimoni al monestir de Sant Cugat. Totes les afrontacions es realitzen amb "ipso torrente que discurrit per imbrem"¹⁶⁷ i no se'ns proporciona cap altra informació per poder identificar aquest topònim.

Esparreguera

Aquesta zona ja l'hem mencionat quan parlàvem de Vallirana, ja que se situa al final de la vall de *Sparagaria*, actual vall d'Arús. Aquesta vall ens apareix per primera i única vegada a la documentació l'any 914, en una permuta que fan un matrimoni i el monestir de Sant Cugat.¹⁶⁸ La terra que dits esposos cedeixen al cenobi vallesà està situada en aquesta vall i limita pel nord oest amb la cel·la de la Santa Creu, propietat de Sant Cugat, i pel sud amb el gran alou del mateix monestir.

La següent vegada que ens apareix aquest topònim a la documentació és l'any 960 al testament ja citat d'Oliba, que dona un alou a la Catedral de Barcelona i a l'església de Sant Miquel, però en aquesta ocasió ja no s'indica com una vall sinó simplement com a *ipsa Sparagaria*.

Gordiola

Aquest lloc està situat a la Palma, i l'única referència que en tenim és de l'any 991.¹⁶⁹ Es tracta d'un topònim derivat del mot guàrdia, explicat anteriorment. Però així com al cas

¹⁶⁶ Jordi BOLÒS; Victor HURTADO, *Atlas del comtat de Barcelona*, p. 169.

¹⁶⁷ CCB doc. 508.

¹⁶⁸ CCB doc. 123.

¹⁶⁹ CCB doc. 1128.

de la Guàrdia s'ha pogut vincular a un topònim existent a Sant Vicenç dels Horts, en aquest cas no ha estat possible localitzar-lo.

Mezar

Apareix una vegada a la documentació sota la forma de “villa de Mezar” l'any 1066.¹⁷⁰ Tota la informació que tenim sobre aquest lloc és que es troba al terme de Cervelló, i d'aquesta manera no podem determinar-ne la ubicació.

Monestiolus

El topònim *monestiolus* seria una variant de *monasteriolum*, un topònim força recurrent a la Catalunya central i en algunes zones del Baix Llobregat, Alt Penedès i Maresme,¹⁷¹ que per a alguns autors indica la presència de monestirs d'origen tardoantic de poca entitat que no arribarien fins a la conquesta comtal i que acaben designant un indret.¹⁷²

De nou, disposem d'una única menció d'aquest lloc. Es tracta de l'execució testamentària segons la qual el molí situat al lloc de *monestiolus* és cedit al monestir de Sant Cugat.¹⁷³ Degut a l'escassa informació que ens ofereix el document no ha estat possible ubicar aquest lloc.

Pendito

Apareix també una sola vegada, en la donació d'un alou feta a l'església de Santa Maria de Castelldefels l'any 972.¹⁷⁴ Les afrontacions no permeten aconseguir una localització del topònim més precisa.

¹⁷⁰ PACB1 doc. 663.

¹⁷¹ Cristian FOLCH; Jordi GIBERT, «Arqueologia, documentació escrita i toponímia», p. 367.

¹⁷² Cristian FOLCH, Jordi GIBERT, Ramon MARTÍ, «Hábitat y sociedades rurales en Catalunya (siglos VI-XI): toponímia, documentación y arqueología» Philippe Sénac, *Villa 3. Histoire et archéologie des sociétés de la vallée de l'Ebre (VIIe-XIe siècles)*, 2010, p. 125-155, p.133.

¹⁷³ CCB doc. 1159.

¹⁷⁴ CCB doc. 597.

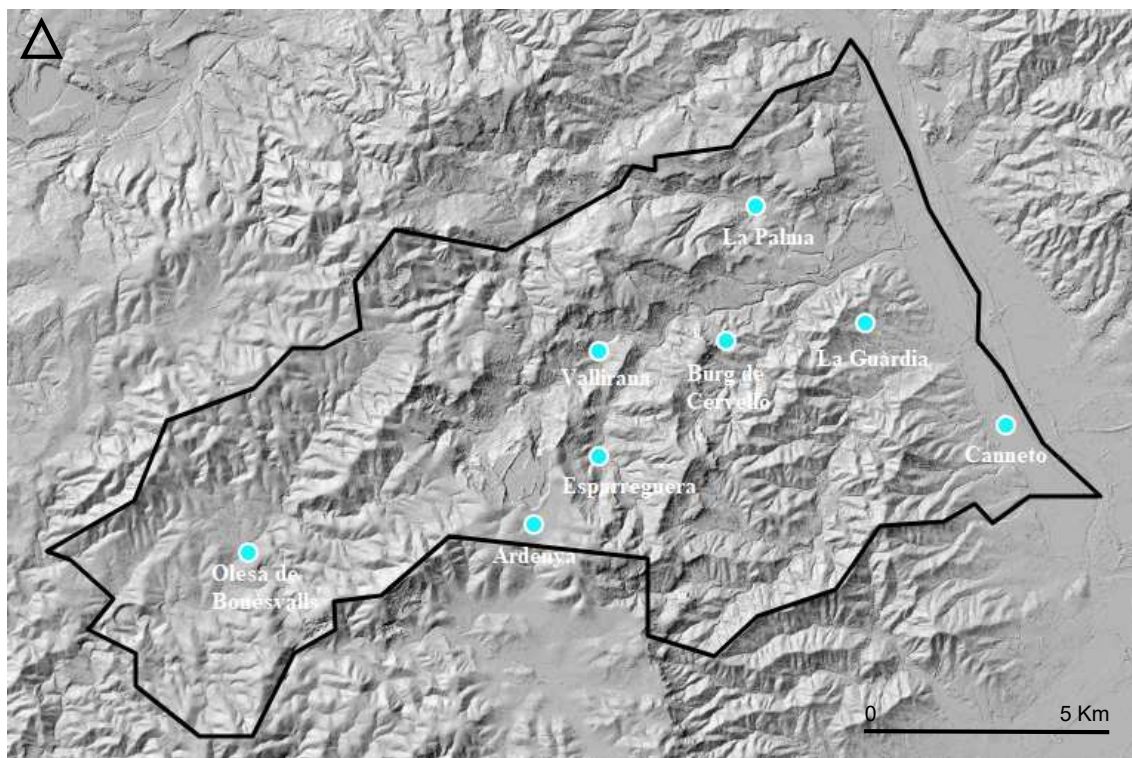

Figura 12: Ubicació de llocs que ha estat possible localitzar

5.1.5. Monestirs, cel·les i ermites

5.1.5.1. *Sant Joan del Pla o de l'Erm (coordenades UTM X: 414734 Y: 4584547)*

Aquesta església està ubicada a la Palma de Cervelló, a tocar de la Riera de Rafamans. Si bé no disposem de cap referència documental sobre la seva existència als textos analitzats en el nostre treball, investigadors com Montserrat Pagès i Josep Maria Bosch l'afegeixen als seus estudis.

Segons Montserrat Pagès, l'església es va erigir a l'alou que el monestir de Sant Pere de les Puel·les tenia a la Palma i es tractaria d'una església romànica del segle XI, construïda probablement entre el 1040 i el 1060.¹⁷⁵ D'altra banda, Josep Maria Bosch l'inclou al seu llistat d'esglésies.¹⁷⁶

5.1.5.2. *Sant Ponç de Corbera (coordenades UTM X: 409179 Y: 4584155)*

Aquest monestir està situat al terme municipal de Cervelló, i així ha estat des de la seva fundació el segle XI, tal com es demostra amb el testament del bisbe de Barcelona Umbert, membre de la família Cervelló, on es menciona el monestir com a "Sancti Poncii

¹⁷⁵ Montserrat PAGÈS I PARETAS, *Art romànic i feudalisme*, pp. 401-405.

¹⁷⁶ Josep Maria BOSCH I CASADEVALL, *L'escenari del feudalisme*, p. 63 taula 2.6.7.

de Cervilione”,¹⁷⁷ però depèn de la parròquia de Santa Maria de Corbera, d’aquí el nom amb el que se’l coneix actualment.

Les mencions que tenim d’aquest monestir i les seves possessions són realment escasses. La primera vegada que apareix és en la venda d’una propietat situada dins de l’alou de Sant Ponç, feta per Umbert de Cervelló, al matrimoni de Gombau Ferrer i Guinidilda.¹⁷⁸

Amb aquestes dues referències documentals veiem com la família Cervelló ha estat molt lligada amb aquest monestir benedictí. Tals relacions han portat a pensar a alguns autors que aquest monestir faria les funcions de panteó de la família Cervelló.¹⁷⁹ Aquesta hipòtesi, juntament amb el nom que li dona el bisbe Umbert al seu testament, posen de manifest que la fundació del monestir, realitzada entre els anys 1040 i 1070, va ser feta per la família Cervelló i no pas per Guillem de Mediona, senyor del castell de Corbera, o els seus descendents.¹⁸⁰

5.1.5.3. Sant Silvestre i Santa Leda (coordenades UTM X: 410759 Y: 4580585)

Es tracta de petites cel·les situades a la vall d’Arús, antiga vall d’Esparreguera, al lloc de Vallirana. Tot i que es tractaria de dues cel·les diferents, de les quals només coneixem la ubicació de Sant Silvestre, apareixen juntes a la documentació en nombroses ocasions, i les tractarem conjuntament.

Establir quan es va produir la primera menció de Sant Silvestre i Santa Leda és complicat. Segons Montserrat Pagès van ser documentades per primera vegada l’any 904 i serien petites cel·les de la Santa Creu de Cervelló i per tant propietat de Sant Cugat.¹⁸¹ Però segons Gaspar Feliu el document de l’any 904 és fals i en modificaria els límits.¹⁸² Per tant, si seguim aquesta interpretació, la primera menció de l’església de Sant Silvestre no la trobem fins l’any 915,¹⁸³ i la primera relació entre les esmentades cel·les i la de la Santa

¹⁷⁷ ACB doc. 1460.

¹⁷⁸ ACB doc. 1157.

¹⁷⁹ Joan-Albert ADELL, Jordi CAMPS, Lluïsa CARABASA, Montserrat PAGÈS, «Sant Ponç de Corbera» *Catalunya Romànica vol. XX (Barcelonès, Baix Llobregat i Maresme)*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 1992, p. 340-349, p. 340.

¹⁸⁰ Jordi VIGUÉ, Antoni PLADEVALL, Emili BOU, Eduard CARBONELL, *L’església romànica de Sant Ponç de Corbera: segle XI*, Artstudi, Barcelona, 1974, p. 18, 33. Joan-Albert ADELL, Jordi CAMPS, Lluïsa CARABASA, Montserrat PAGÈS, «Sant Ponç de Corbera», p. 340.

¹⁸¹ Montserrat PAGÈS I PARETAS, *Les esglésies pre-romàniques*, p. 118.

¹⁸² Gaspar FELIU I MONFORT, «Alguns exemples de manipulacions», pp. 53-61.

¹⁸³ CCB doc. 130.

Creu no estaria documentada fins el precepte de Lotari de l'any 986,¹⁸⁴ i no la referenciem de nou fins l'any 1053.¹⁸⁵

Durant el segle XI tenim sis referències de Sant Silvestre i Santa Leda de les quals només una no és una confirmació, es tracta del document de l'any 1053, que és una restitució dels delmes i primícies d'aquestes cel·les que Alamany de Cervelló fa al monestir de Sant Cugat perquè el seu pare les havia pres per la força. Més endavant tractarem aquest episodi amb més atenció.

Segons Alfred Mauri i Maria Soler, la fundació d'aquestes cel·les en una vall, d'igual manera que la pròpia Santa Creu, pot respondre a un canvi en el model d'explotació que de situar-se a la plana passaria a ubicar-se en petites valls.¹⁸⁶ Aquestes valls aportarien protecció a les comunitats pageses de la zona en un període on els atacs ràpids provinents d'al-Àndalus eren força habituals. Així doncs, aquestes cel·les es situarien en indrets amb una creixent activitat econòmica per tal de captar-ne l'excedent en forma de rentes, assolint una certa importància. Creiem que aquesta rellevància es reafirma amb l'interès que demostra el monestir de Sant Cugat per apropiar-se'n, a través del document de l'any 910, com la disputa amb Alemany de Cervelló. Tot i això, aquest canvi de model no implicaria la despoblació de les zones de la plana al·luvial del Llobregat, sinó que seria una redistribució de la població i de les activitats econòmiques.

¹⁸⁴ CSCV doc. 173.

¹⁸⁵ CSCV doc. 597.

¹⁸⁶ Alfred MAURI; Maria SOLER «Les conques baixes», p. 213.

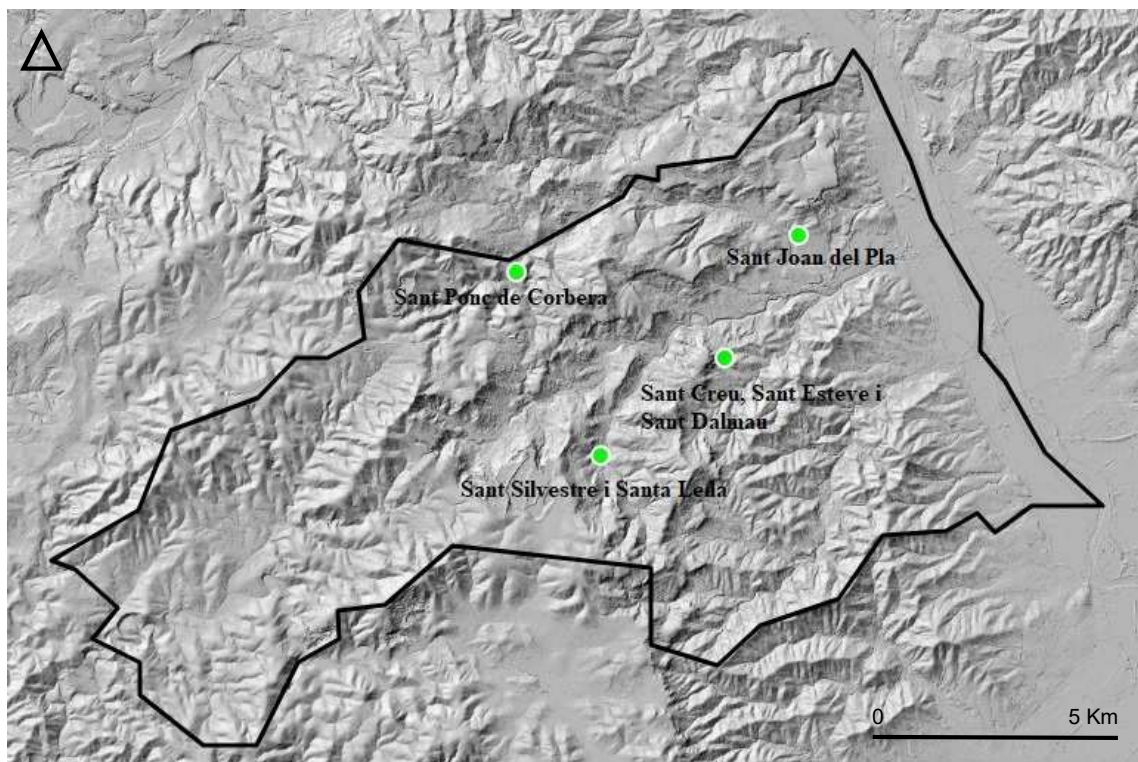

Figura 13: Ubicació dels monestirs i cel·les.

5.1.6. Xarxa de camins

Al llarg de les explicacions anteriors hem aportat algunes pinzellades sobre la xarxa de camins del terme de Cervelló, però creiem que aquesta xarxa és suficientment important com per dedicar-li algunes línies més.

El buidar de la documentació estudiada ens ha permès documentar un total de 42 mencions a camins en tot el terme, però aquesta dada no ens indica realment quins camins són, excepte en un cas, ni si algunes d'aquestes mencions es refereixen al mateix camí. Per tant, per intentar establir aquesta xarxa de camins hem utilitzat els mapes topogràfics actuals i la ortoimatge de 1946 disponibles a Instamaps, així com les cartografies històriques elaborades per Miquel Vives a la seva tesi doctoral.¹⁸⁷

En primer lloc ens referirem als eixos principals: els camins nord-sud, i el camí Llobregat-Penedès, que vertebraven el terme castral al voltant dels quals es disposen els principals elements territorials, tal com es veu a la figura 14.

¹⁸⁷ Miquel VIVES I TORT, *L'evolució històrica*, mapa 6.1.

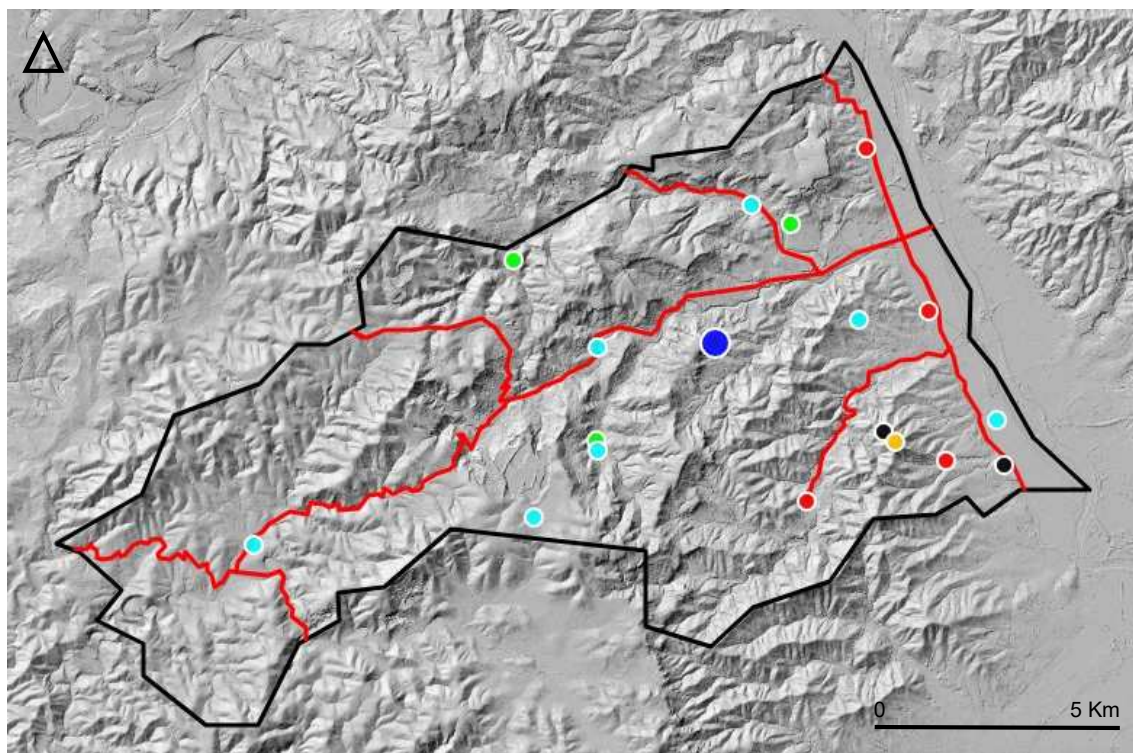

Figura 14: Elements territorials i camins. El punt blau indica el conjunt del castell de Cervelló i l'església de la Santa Creu, Sant Esteve i Sant Dalmau.

El camí nord-sud, entra a Pallejà per l'actual camí dels tres turons, a prop de la Roca d'Adroc i es dirigeix fins a Sant Vicenç dels Horts en línia recta, passant a l'est de la parròquia de Santa Eulàlia de Pallejà. Un cop a Sant Vicenç, el camí continua en direcció sud passant a l'est del nucli antic, on hi trobem la parròquia de Sant Vicenç Màrtir, des d'on es dirigeix cap a Santa Coloma de Cervelló, passant a l'oest dels pla de Can Coll, d'en Mallol i d'en Via, i a l'est de la Torre Salbana fins arribar a Sant Boi.¹⁸⁸ Així doncs, creiem que es correspon amb la carretera BV-2006.

Aquest camí ressegueix el curs del Llobregat per la riba dreta del riu i seria el camí d'unió entre els termes d'Eramprunyà, Cervelló i Castellví de Rosanes acabant a la Via Augusta a Martorell.

El segon camí és el que es dirigeix des del Llobregat, a l'alçada de Sant Vicenç dels Horts, fins el Penedès resseguint la riera de Cervelló i creuant els nuclis de Sant Vicenç, Cervelló, Vallirana i Olesa de Bonesvalls. Creiem que aquest és el camí citat com a "ipsa strata que pergit ad ipsa marcha" en un document de l'any 979.¹⁸⁹

¹⁸⁸ Miquel VIVES I TORT, *L'evolució històrica*, p. 433.

¹⁸⁹ CCB doc. 705.

Tot i això, resseguir aquest camí té un problema, i és que un cop arriba a Vallirana sorgeixen dues possibilitats: el camí que es dirigeix cap a Olesa de Bonesvalls, i el que va cap a la Creu d'Ordal. Segons Miquel Vives, el camí cap a Olesa és el que té més possibilitats ja que és aquí on posteriorment el baró de Cervelló va construir un hospital tot argumentant que si hi hagués una altra ruta més important, l'emplaçament de l'hospital seria diferent.¹⁹⁰

La resta de camins representats a la figura 14, són els que ofereixen una via d'accés als pobladors de les valls interiors del terme on tenim ubicats un nombre important d'elements territorials. Aquests itineraris ressegueixen de nou les rieres que formen les valls ja que constitueixen les sortides naturals d'aquestes. Els camins que creiem més probables són els que avui en dia continuen servint com a eixos de comunicació essencial entre els nuclis de la zona, és a dir, els que ressegueixen les rieres de Torrelles i Rafamans, els quals acaben a la xarxa principal: el de Torrelles al camí nord-sud, i el de la Palma – que ressegueix la riera de Rafamans– al camí Llobregat-Penedès o de la Marca.

Tot i això, creiem que hi ha altres possibles vies que no han arribat fins els nostres dies. Seguint el model explicatiu anterior, creiem que la riera de Santa Maria, situada al sud del castell de Cervelló, també seria susceptible de tenir un camí que la resseguís. Una altra possibilitat seria el camí que ressegueix el torrent de Campderrós a Vallirana per arribar a la vall d'Esparreguera, actual vall d'Arús, on hi trobem la cel·la de Sant Silvestre. Actualment s'hi pot arribar resseguint el torrent a través del passeig de Sant Lluís i el carrer de l'Argentina, o bé des de l'avinguda de la Selva Negra i el carrer de la Font.

Un cop exposats els principals elements territorials localitzats a la documentació escrita, podem concloure que el poblament se situaria sobretot a l'espai immediat de la riba dreta del Llobregat, on s'emplaça Pallejà, Sant Vicenç dels Horts –també La Guàrdia, més cap a l'interior– i Santa Coloma de Cervelló, juntament amb el *Canneto*. A la zona del Montpedrós-Santa Coloma és on trobem més elements territorials, amb dues torres, una parròquia i un lloc a l'interior de la parròquia. Aquesta interpretació coincideix amb la de Josep Maria Bosch, per qui l'eix Sant Vicenç-Santa Coloma-Sant Boi, desenvolupat al voltant del camí de Martorell, seria un territori densament poblat.¹⁹¹ Com veiem, cap a

¹⁹⁰ Miquel VIVES I TORT, *L'evolució històrica*, pp. 418-419.

¹⁹¹ Josep Maria BOSCH I CASADEVALL, *L'escenari del feudalisme*, p. 112.

l'interior l'hàbitat es desenvoluparia a les valls formades per les rieres de Cervelló, Rafamans i Torrelles, on apareixerien els llocs de la Palma i Vallirana, i les parròquies de Cervelló, influenciada també pel castell, i la de Torrelles. La presència de poblament aniria perdent importància a mesura que s'avança cap a l'oest.¹⁹²

5.2. Estructura econòmica

En aquest apartat analitzarem les principals activitats econòmiques detectades al territori estudiat i la seva evolució dins dels marc cronològic escollit. Aquest anàlisi el farem a través de les referències directes i indirectes que en fa la documentació escrita.

Per fer-ho, hem realitzat un anàlisi minuciós dels textos, amb l'objectiu d'individualitzar cadascuna de les mencions econòmiques que contenen. Cada una d'elles ha estat identificada i emmagatzemada per separat a la nostra base de dades, independentment de les vegades que apareix al llarg de la documentació estudiada, per tal de reflectir amb detall l'evolució de les mateixes al llarg del temps. Entre els problemes sorgits d'aquest procés de recerca, trobem la dificultat que presenten els documents vinculats a la compra del castell feta per Ènnec Bonfill l'any 992, i a la venda de l'any 1000 que la complementa. Al primer document el comte es reserva 15 parellades de terra i 30 mujades de vinya, mentre que al segon, Hug de Cervelló compra les terres i vinyes que el comte s'havia reservat i afegeix 5 mujades de vinya més. Atès que sovint les peces de terra que apareixen a la documentació escrita disposen d'una extensió coneguda d'una mujada o d'una parellada, hem decidit analitzar el conjunt de la reserva comtal no de manera unitària sinó dividint-la en tantes peces com mujades o parellades la componen.

5.2.1. L'activitat agrícola

Amb la conquesta comtal es produeix un augment de la terra dedicada als cultius en detriment de l'activitat ramadera, i un increment de la població.¹⁹³ Evidentment, el terme castral de Cervelló no es aliè a aquests canvis, i a través de la documentació veiem com l'agricultura –terres, vinyes, horts i arbres (fruiters i no fruiters)– junt amb la transformació d'aquests productes a través de molins, adquireixen un gran pes en front de la ramaderia.

¹⁹² Josep Maria BOSCH I CASADEVALL, *L'escenari del feudalisme*, p. 112.

¹⁹³ Josep Maria SALRACH I MARÈS, «El procés de feudalització», p. 256. Maria SOLER SALA, «Del paisatge altmedieval a la feudalització del territori», pp. 174-175.

En l'àmbit de la producció agrícola, les referències més abundants es corresponen, sens dubte, amb les terres, de les quals en tenim un total de 261 mencions, entre elles les 15 parellades de terra reservades pel comte que hem comptat com a peces de terra separades, tal com s'ha explicat anteriorment, i a les que hi hem afegit les mencions a camps, conreus i cultius, fent el total de 261 referències. D'aquestes terres només 32 ens apareixen com a ermes. La gran presència del mot "terra" o "terres" a la documentació per una banda, i l'escassa referència al cultiu de cereals per l'altra, junt amb el coneixement que tenim de l'important pes que tenia el gra a la dieta del moment,¹⁹⁴ ens fan pensar que la paraula fa referència al cultiu dels cereals, tal com defensen Josep Maria Salrach¹⁹⁵ i Maria Soler.¹⁹⁶ Si agafem les dades totals, el cultiu de gra suposa el 56,74% de l'activitat agrícola documentada.

Les principals ubicacions d'aquestes terres són l'eix Sant Vicenç (incloent la Guàrdia)-Santa Coloma, amb 81 mencions, sobretot Sant Vicenç amb 46, i Cervelló-Vallirana-Esparreguera amb 55, on destaca Vallirana amb 30. Altres indrets amb abundància de terres són la Palma amb 19, *Pendito* i Torrelles amb 4, així com també Pallejà, Olesa i *Canalliga/Kanalia* amb 3 cada un. Finalment, queden quatre llocs amb una sola referència: *Castello Moth*, *Campolongo*, *Mezar* i *Illa Bellomare*. Per les característiques de les fonts estudiades, no hem pogut localitzar de manera precisa un total de 72 terres, emplaçades dins del terme de Cervelló. Dins d'aquestes es troben les propietats reservades pel comte, de les quals no s'esmenta l'emplaçament.

Ubicació	Terres	Terres ermes	Total
Alou de Sant Cugat	11	0	11
<i>Campolongo</i>	1	0	1
<i>Canalliga/Kanalia</i>	3	0	3
<i>Castello Moth</i>	2	1	3
Cervelló	10	2	12
Esparreguera	11	2	13
la Guàrdia	6	1	6
<i>Illa de Bellomare</i>	1	0	1
<i>Mezar</i>	1	0	1

¹⁹⁴ Antoni RIERA I MELIS, *Senyors, monjos i pagesos: alimentació i identitat social als segles XII i XIII*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1997, p. 24.

¹⁹⁵ Josep Maria SALRACH I MARÈS, «Formació, organització i defensa del domini de Sant Cugat en els segles X-XII», *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia*, 13, 1992, p. 127-173, p. 138.

¹⁹⁶ Maria SOLER SALA, «Del paisatge altmedieval a la feudalització del territori», p. 176.

Olesa de Bonesvalls	3	0	3
Pallejà	3	0	3
la Palma	15	4	19
<i>Pendito</i>	3	1	4
Sant Vicenç	45	1	46
Santa Coloma	23	6	29
Torrelles	4	0	4
Vallirana	25	5	30
Sense ubicació precisa	63	9	72
	229	32	261

Taula 1: Distribució de les terres i terres ermes

Des del punt de vista cronològic, les referències estan concentrades en dos moments principalment: la dècada del 910, amb 21 mencions, la majoria provinents d'una sola família; i entre els anys 945 i 979 amb 149 referències, concentrades sobretot entre el 955 i el 964, amb 76 mencions. A partir d'aquí, els darrers anys del segle X presenten un nombre important de mencions, sent el més abundant el que s'estén entre els anys 990 i 994 amb 23 referències, de les quals 15 són les reservades pel comte en la compra del castell. Durant el segle XI tenim un total de 31 mencions, de les quals 8 es produeixen durant els primers cinc anys.

Pel que fa a les vinyes disposem d'un total de 122 referències, de les quals 30 són les que es reserva el comte i 5 les que després afegeix Hug de Cervelló en la compra de l'any 1000.¹⁹⁷ Del conjunt de mencions vitícoles documentades, un total de 64 referències no han pogut ser localitzades de manera concreta, més enllà de saber que pertanyen al terme de Cervelló. El cultiu de vinya suposa el 26,52% del conjunt de l'activitat agrícola documentada. Pel que fa a la seva ubicació, veiem com es distribueixen d'una forma similar a les terres de cereal, ja que les veiem concentrades als principals eixos anteriorment esmentats: 18 per Sant Vicenç-La Guàrdia-Santa Coloma i 14 per Cervelló-Vallirana-Esparreguera. Altres sectors importants són la Palma amb 12, Torrelles amb 4 i *Arenio* amb 3 referències.

¹⁹⁷ PACB1 doc. 44.

Ubicació	Vinyes
Alou Sant Cugat	3
Ardenya	1
<i>Arenio</i>	3
<i>Bussiano</i>	1
<i>Canalliga/Kanalia</i>	2
<i>Castello Moth</i>	1
Cervelló	2
Esparreguera	1
la Guàrdia	1
<i>Mezar</i>	1
la Palma	12
<i>Pena Fidele</i>	1
Sant Vicenç	8
Santa Coloma	9
Torrelles	4
Vallirana	8
Sense ubicació	64
	122

Taula 2: Distribució de les vinyes

Sobre la varietat de les vinyes documentades, tenim ben poca informació. Les mencions a aquest tipus de conreu sempre apareixen sota la forma de “vineas”, i només en dos casos coneixem el tipus de vinya: unes “trileas” i “vites” propietat del monestir de Sant Cugat. En el primer cas es tracta de vinyes emparrades,¹⁹⁸ i les documentem dos cops, el 1002¹⁹⁹ i el 1044.²⁰⁰ Pel que fa a les *vites*, cal dir que les hem documentat una sola vegada, al mateix document de l’any 1002 on apareixen també les *trileas*.

Lligat amb el cultiu de les vinyes ens apareixen els contractes de complantació. Es tracta d’un contracte en el que un propietari arrenda una peça de vinya a un pagès perquè la cultivi. Durant els primers set anys els fruits es reparteixen a parts iguals, però un cop passat aquest període la vinya es dividia en dos i es repartia entre el propietari i el pagès, reservant-se el primer el dret de retracte si el segon se la venia.²⁰¹ Gaspar Feliu creu que aquest tipus de contracte va ser utilitzat pels pagesos com un mitjà d’enriquiment i d’ascens social, ja que presenta condicions favorables un cop transcorregut el període de

¹⁹⁸ Maria SOLER SALA, «Del paisatge altmedieval a la feudalització del territori», p. 178, nota 60.

¹⁹⁹ CSCV doc. 366.

²⁰⁰ CSCV doc. 573.

²⁰¹ Gaspar FELIU I MONFORT, *La llarga nit feudal*, pp. 84-85. Per un anàlisi més a fons sobre aquest contracte, veure l’apartat 3.1 de Pere BENITO I MONCLÚS, *Senyoria de la terra i tinença pagesa al comtat de Barcelona (segles XI-XIII)*, Barcelona, CSIC, 2003.

set anys.²⁰² Pel que fa el territori estudiat, tenim 5 mencions a complantacions. La primera es produeix l'any 994 a la vall de Torrelles;²⁰³ la segona ens arriba com a afrontació en un document de l'any 1045, i està situada a Santa Coloma; la tercera la documentem a través de la venda d'una vinya situada a *Mezar* que fan Amalric i Bel·la al comte Ramon Berenguer I, on s'especifica que els venedors la tenien per complantació, per tant hem de suposar que es tracta de la vinya ja dividida un cop acabat el període de 7 anys. Les darreres ens arriben en un mateix document de l'any 1080, en el que l'abat de Sant Cugat cedeix dues terres per plantar vinya en dos llocs diferents.²⁰⁴

La presència d'horts al terme castral de Cervelló la testimoniem a través d'un total de 31 mencions, que suposen el 6,74% de l'activitat agrícola. Aquests espais els tenim documentats sobretot als dos sectors principals: 10 pel sector Cervelló-Vallirana-Esparreguera, i 8 pel sector Sant Vicenç-Santa Coloma juntament amb la Guàrdia. Tot i la major presència documentada a l'eix transversal del terme castral, creiem que de nou la zona més important seria l'eix nord-sud degut a la presència dels horts comtals situats a Sant Vicenç.

Ubicació	Horts
<i>Canalliga/Kanalia</i>	3
Cervelló	4
Esparreguera	1
la Guàrdia	1
la Palma	2
Sant Vicenç	6
Santa Coloma	2
Vallirana	5
Sense ubicació	7
	31

Taula 3: Distribució dels horts

Malauradament no hem pogut documentar els tipus de cultius principals que trobaríem als horts. Però tot i això sabem que alguns dels productes serien els llegums, com ara les llenties, els cigrons, les faves i els pèsols, així com verdures com la col, la ceba, l'all, el porro, el nap, la bleda o la carabassa.²⁰⁵

²⁰² Gaspar FELIU I MONFORT, *La llarga nit feudal*, p. 85.

²⁰³ PACB doc. 5.

²⁰⁴ CSCV doc. 697.

²⁰⁵ Maria SOLER SALA, «Del paisatge altmedieval a la feudalització del territori», p. 179.

La documentació escrita ens permet observar que els horts disposaven d'una xarxa de recs que permetia aportar-los l'aigua necessària per al cultiu. En aquest sentit, hem localitzat un hort *subreganeo*,²⁰⁶ i diversos recs,²⁰⁷ alguns dels quals també estan vinculats a la presència de molins.²⁰⁸ Als texts estudiats hem documentat 9 recs a Sant Vicenç dels Horts, sempre com a afrontacions –majoritàriament del límit oriental–, corresponents possiblement a una mateixa xarxa de recs. L'existència d'aquesta xarxa creiem que està relacionada amb els horts comtals documentats per primera vegada l'any 986,²⁰⁹ que es desenvoluparia al voltant del “regario de Miro comite” que documentem el 964,²¹⁰ i més endavant el 973 com a “regario de Garsinde cometissa”.²¹¹ Tot i això, Jordi Bolòs creu que la primera referència a aquest rec es produeix l'any 936, quan documentem un “ipso regario” a Sant Vicenç dels Horts. D'aquesta manera, creiem que les referències que tenim dels altres “ipso regario” a Sant Vicenç, es referirien a aquesta xarxa de recs. Actualment aquesta zona encara està dedicada a l'activitat agrícola i encara compta amb la presència del rec. Segons Moran, aquest s'iniciava al final de Cervelló, entre la riera homònima i la de Corbera; l'aigua es recollia a la bassa del Molí dels Frares i es dirigia cap a la riba del Llobregat fins a la riera de Torrelles, prop de la desembocadura al riu.²¹²

El rec només el tenim documentat a Sant Vicenç dels Horts, però d'altra banda tenim una menció d'uns altres horts comtals a Sant Boi de Llobregat entre els anys 981 i 988.²¹³ És probable que aquests horts fossin la prolongació dels que referenciem a Sant Vicenç, i per tant hauríem de registrar també la presència d'una zona de conreu a Santa Coloma de Cervelló,²¹⁴ i la presència d'un rec o una xarxa de recs per irrigar-la. Per tal de reforçar aquesta hipòtesi, comptem amb dos documents, el primer de l'any 957, i el segon del 989. Al primer trobem un rec com a afrontació oriental, situat a *ipso Canneto*, és a dir, la zona més septentrional del terme. Al segon document, Ènnec Bonfill compra una terra de propietat comtal per 100 sous ubicada a Santa Coloma, al sud del lloc conegut com *Canneto*, però encara al nord d'una terra propietat del veguer.²¹⁵ Així doncs, veient

²⁰⁶ CCB doc. 355, 1530, 1537.

²⁰⁷ CCB doc. 276, 442bis, 509, 1128, 1530

²⁰⁸ CCB doc. 276, 442bis, 1128.

²⁰⁹ CCB doc. 908.

²¹⁰ CCB doc. 484.

²¹¹ CCB doc. 636.

²¹² Josep MORAN, «De la vila Garrosa a Sant Vicenç dels Horts (Baix Llobregat)», *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica. Homenatge a Ramon Amigó*, LXXXIV, 2001, pp. 70-73.

²¹³ CCB doc. 1003.

²¹⁴ Aquesta ha estat la interpretació que han fet Jordi Bolòs i Víctor Hurtado, tal com es demostra a l'índex de *l'Atlas del comtat de Barcelona*.

²¹⁵ CCB doc. 1042.

aquesta possible connexió d'espais de conreu de propietat comtal, i d'un rec que sembla ser que podria ser la prolongació del de Sant Vicenç, ambdós situats al mateix lloc, ens porta a pensar en la possibilitat que el rec de Sant Vicenç arribés fins a Sant Boi irrigant un important espai agrícola.

Relacionat amb els horts principalment però també amb d'altres tipus de conreus com la vinya, tenim la presència de l'arboricultura. En total hem registrat 26 mencions d'aquest tipus de conreu, i això suposa el 5,65% de les mencions agrícoles del terme castral de Cervelló.

Document	Any	Ubicació	No s'especifica	Fruita dolça	Fruita seca
CCB 121	913	-		X	
CCB 276	947	Cervelló		X	
CCB 298	948	Vallirana		X	
CCB 340	953	Vallirana		X	
CCB 372	956	Vallirana	X		
CCB 374	957	Torrelles	X		
CCB 395	958	-		X	
CCB 484	964	Sant Vicenç		X	
CCB 509	965	la Palma		X	
CCB 597	972	<i>Pendito</i>			X
CCB 705	979	Vallirana	X		
CCB 1128	991	Palma		X	
CCB 1159	992	la Guàrdia	X		
CCB 1530	1000	Santa Coloma	X		
CSCV 366	1002	Santa Coloma	X	X	
CSCV 461	1016	Cervelló	X		
CSCV 573	1044	-		X	X
CSCV 597	1053	Vallirana	X		
ACB 1157	1068	<i>Canalliga</i>		X	X
ACB 1230	1073	<i>Kanalia</i>	X		
ACB 1252	1074	<i>Kanalia</i>	X		X
ACB 1503	1089	<i>Campolongo</i>	X		

Taula 4: Tipus d'arbres documentats i la seva ubicació

Com es pot veure a la taula anterior, les mencions a l'arboricultura estan força repartides entre els diferents períodes. Tot i la primera menció de l'any 913, no en tornem a documentar fins l'any 947, la qual cosa no té res d'especial, sinó que és un problema recurrent a la documentació d'aquest territori. Al mateix temps, podem veure com disposem del mateix nombre de mencions tant al segle X com al XI. Respecte a la ubicació, destaca la presència de plantacions arborícoles a *Canalia/Kanalliga* i Vallirana

amb 5. Això fa que l'eix principal sigui Cervelló-Vallirana-Esparreguera amb 7 i Sant Vicenç-la Guàrdia-Santa Coloma, amb 5 referències.

El tipus de cultiu més recurrent són els arbres de fruita dolça –*pomiferos*– que els tenim referenciats en 11 casos, mentre que l'única menció documentada d'un tipus concret és la de pomeres –*pomerios*– l'any 1002. Respecte a la fruita seca –*impomiferos*– les mencions són més escasses, ja que només en documentem 4. Pel que fa al tipus d'arbres de fruita seca, només en tenim 2 mencions dels anys 972 i 1074, i ambdues del mateix tipus: *glandiferis*, és a dir aglaners.

5.2.2. L'activitat ramadera

L'activitat ramadera es veu força reduïda amb el canvi d'enfoc que es produeix a l'economia a partir dels segle X respecte els primers segles medievals. Aquest canvi també el trobem a la documentació escrita conservada al terme de Cervelló, amb una clara inferioritat de mencions de l'activitat ramadera respecte l'agrícola. La caça i la ramaderia major passen a ser activitats relacionades amb la noblesa,²¹⁶ per tant es restringeix la seva explotació a un petit grup, que juntament amb la pèrdua d'importància de la carn en la dieta dels sectors menys acomodats, disminuirà la presència de l'activitat ramadera a la documentació escrita.

Les mencions documentals sobre aquest tipus d'activitat estan representades principalment per les corts o corrals, dels quals n'hem documentat 20, 16 pel segle X, concentrades principalment entre el 945 i el 964 amb 11 mencions, i 4 pel segle XI. La seva ubicació està força repartida, ja que en trobem 2 a Cervelló, a *Canalia/Kanalliga*, a Sant Vicenç, a Santa Coloma i a Vallirana, 1 a l'alou de Sant Cugat, a Esparreguera i a la Palma.

Les altres referències sobre l'activitat ramadera són molt més escasses. Tenim 4 mencions a prats i pastures conjuntament, una l'any 979,²¹⁷ una altra l'any 1000,²¹⁸ i dues més el 1002.²¹⁹ Altres elements que ens parlen de l'activitat ramadera són els farraginals, dels quals només tenim 2 mencions, el 947²²⁰ i el 992,²²¹ situats a Cervelló i la Guàrdia

²¹⁶ Maria SOLER SALA, «Del paisatge altmedieval a la feudalització del territori», p. 182.

²¹⁷ CCB doc.705.

²¹⁸ PACB 1 doc. 44.

²¹⁹ CSCV doc. 366.

²²⁰ CCB doc. 276.

²²¹ CCB doc. 1159.

respectivament. Finalment, queden les terres ermes que podien ser utilitzades per la ramaderia per aprofitar els rostolls.

Pel que fa a les mencions d'espècies animals concretes, només tenim documentada la presència de gallines,²²² porcs,²²³ criats expressament per la carn,²²⁴ i d'un total 17 cabres.²²⁵ Altres mètodes que podem utilitzar per l'anàlisi del consum d'animals, són els estudis arqueozoològics. Les principals restes d'animals relacionats directament amb la dieta són els ovis, les gallines i els suïds.²²⁶ L'ús d'aquest tipus d'estudis corrobora les dades obtingudes a través de la documentació.

5.2.3. Els molins

No podem analitzar l'estructura econòmica del terme castral de Cervelló sense parlar dels molins hidràulics, dedicats a la transformació del gra en farina, que a mesura que vagin sent monopolitzats pels grans senyors feudals, passaran a ser un element potent de recaptació de renda. El nombre de molins documentats és de 20 i els trobem situats principalment a dos sectors del territori: a Cervelló amb 9 referències concretes, i a la Palma amb 5. Les altres localitzacions de amb molins són Vallirana i Sant Vicenç amb 2 mencions, i la Guàrdia i *Monestirolus* amb 1. Per la seva ubicació al mapa, pensem que els molins citats a la documentació estudiada se situaven principalment a la riera de Cervelló i a la de Rafamans, que al seu torn desemboca a la de Cervelló. A la riera de Cervelló documentem 3 molins: 2 a Cervelló el 964²²⁷ i 1 a Sant Vicenç el 991;²²⁸ i tenim el dubte d'un quart molí esmentat l'any 965 a Vallirana.²²⁹ A la riera de Rafamans no en tenim cap de documentat, però tenint en compte la gran presència de molins a la Palma i sent aquesta riera i la de Cervelló els únics cursos d'aigua presents al territori, podem pensar que també se'n construïrien ben a prop seu.

El gruix de les mencions de molins es produeix durant el segle X, un total de 18, repartides de la següent manera: 6 pel període 990-994, 5 pel 960-964, i 2 pels períodes 910-914,

²²² CSCV doc. 697.

²²³ CSCV doc. 461.

²²⁴ Maria SOLER SALA, «Del paisatge altmedieval a la feudalització del territori», p. 183.

²²⁵ CCB doc. 298.

²²⁶ Isaac ÀLVAREZ, Josep Anton MOLINA, «Dades arqueològiques i documentals per a l'estudi de la fauna del Vallès medieval (segles X-XIV)», II Congrés d'Arqueologia Medieval i Moderna a Catalunya, II Sant Cugat del Vallès. Associació Catalana per a la Recerca en Arqueologia Medieval, 2003, pp. 425-436, figura 2 i p. 431.

²²⁷ CCB doc. 483.

²²⁸ CCB doc. 1128.

²²⁹ CCB doc. 442bis.

920-924 i 945-949, i 1 sola el 975-979. Les del segle XI les documentem el 1016 i el 1053.

En alguns casos, documentem l'existència de concentracions de molins, com en dos documents dels anys 912 i 921. Al primer, Madrona dona de la meitat d'un molí a repartir entre Sant Cugat i l'església de la Santa Creu, que té com a afrontació un altre molí a mans d'Esperandéu; ambdós estan situats a Cervelló. Un any després, el 913, Madrona dona la meitat de tot el que li quedava a Sant Cugat, i entre aquestes possessions documentem un molí del qual no s'ofereixen les afrontacions però que creiem que seria el mateix. D'altra banda, al document del 921 es mencionen 3 molins: la donació d'un molí per part d'Odolard, un altre en propietat d'Eldebo, i el tercer en mans d'Esperandéu. Aquests tres molins estan documentats també a Cervelló, i això juntament amb la proximitat en el temps amb el document anterior ens fan pensar que els dos molins d'Esperandéu són el mateix.

5.2.4. El mercat

L'any 1094 documentem l'existència d'un mercat a Sant Vicenç dels Horts. El fet de tenir-ne una única referència, juntament amb la proximitat del creixent i dinàmic mercat de Martorell, ha fet pensar que tindria una existència curta i desapareixeria ràpidament.²³⁰ El nostre treball pretén oferir una interpretació sobre el perquè de la creació d'aquest mercat i de la seva ubicació, aportant noves hipòtesis sobre el seu paper dins la xarxa de mercats del comtat de Barcelona.

Com hem vist anteriorment, Sant Vicenç dels Horts destaca per la presència de terres i camps que hem associat al conreu de cereal, i pels horts de propietat comtal. D'altra banda, creiem que la seva situació al costat del Llobregat i el pas dels dos camins vertebradors del terme (el que connecta el litoral amb la Via Augusta i l'inici del camí del Penedès) oferien un context molt atractiu pel desenvolupament d'aquest tipus d'activitats d'intercanvi. Al mateix temps, creiem que aquesta situació privilegiada seria molt favorable per al desenvolupament d'una sagrera al voltant de l'església, i d'aquesta manera aprofitar la potència econòmica de la zona per atreure poblament. Tots aquests elements aporten una situació idònia per la creació d'un mercat que per altra banda no mai va ser rellevant degut a la seva situació entre Martorell i Barcelona.

²³⁰ Maria SOLER SALA, «Territorio e intercambios», p. 467.

Creiem que el mercat de Sant Vicenç serviria com a punt d'intercanvi pels pagesos de l'interior del terme castral amb els de la riba del Llobregat. L'evolució d'aquest mercat creiem que es veuria afectada per la puixança dels mercats de Martorell i Sant Boi (aquest darrer documentat per primer cop el 1283, però amb uns orígens possiblement més antics).²³¹ Però tot i això, no creiem que desaparegués, ja que l'accés als mercats de Martorell i Sant Boi, i més endavant al de Molins de Rei, suposa un llarg desplaçament. Des de les valls de Cervelló, Esparreguera i Vallirana el mercat de més fàcil accés seria el de Sant Vicenç dels Horts. Des de la vall de Torrelles, la sortida natural és la riera homònima que desemboca al Llobregat a Sant Vicenç dels Horts, o cap a Begues en l'altra direcció, però en aquest cas no hem documentat cap mercat. Per la Palma ens trobem amb una situació similar: la sortida natural és la vall formada per la riera, que per una banda acaba a la riera de Cervelló just a l'entrada de Sant Vicenç, mentre que per l'altra ho fa a Corbera. Les parròquies que ens queden, Pallejà i Santa Coloma, tenen en ambdós casos un fàcil accés a altres mercats que sabem que acabaran sent més potents que el de Sant Vicenç i probablement disposarien d'un major atractiu econòmic. D'aquesta manera, creiem que el mercat de Sant Vicenç dels Horts acabaria sent el punt de sortida dels productes de les valls interiors.

Un altre indicatiu que ens fa pensar en la pervivència d'aquest mercat, és la presència d'un hospital fundat el segle XIV.²³² La presència d'aquest hospital ens fa pensar en Sant Vicenç com a lloc de pas entre Barcelona i Martorell, com a punt de partida cap el Penedès i com a plaça de mercat, tot i que d'inferior importància respecte els mercats mencionats anteriorment.

Actualment, el mercat setmanal es celebra al lateral de la carretera de Sant Boi, entre el carrer del Pas del Llop i la confluència del carrer del Riu amb el carrer de Sant Josep. Això és al llarg del nucli antic del municipi, que es correspondria amb el lateral del camí Sant Boi-Martorell a l'alçada de l'antiga sagrera, just davant dels horts i el rec comtal.

²³¹ Tot i tenir una primera menció el 1283, és probable que el mercat de Sant Boi ja existís des d'abans, ja que el privilegi conservat sembla ser que estaria més aviat dedicat a la protecció d'un mercat preexistent que no pas a la creació d'un de nou. Altres elements que ens poden fer pensar amb una creació anterior d'aquest mercat és la seva ubicació, ja que estava situat a la cruïlla de dos camins importants: el de Barcelona-Penedès i Sant Boi-Martorell, i com es demostra a través de l'estudi de la topografia urbana. Maria SOLER SALA, «Territorio e intercambios», p. 467.

²³² Per la referència a la primera menció de l'hospital de Sant Vicenç agraïm a l'investigador Alberto Martínez que ens hagi facilitat la data, que podem trobar al treball Alberto-Jesús Martínez Bedmar *La xarxa d'hospitals al bisbat de Barcelona als segles XIV i XV*, Barcelona, Universitat de Barcelona, Treball Final de Màster inèdit, p. 78, taula 8, presentat el juny del 2020.

Sabem que es tracta d'un mercat posterior, però seria plausible que aquesta fos la localització aproximada del mercat documentat el 1094.

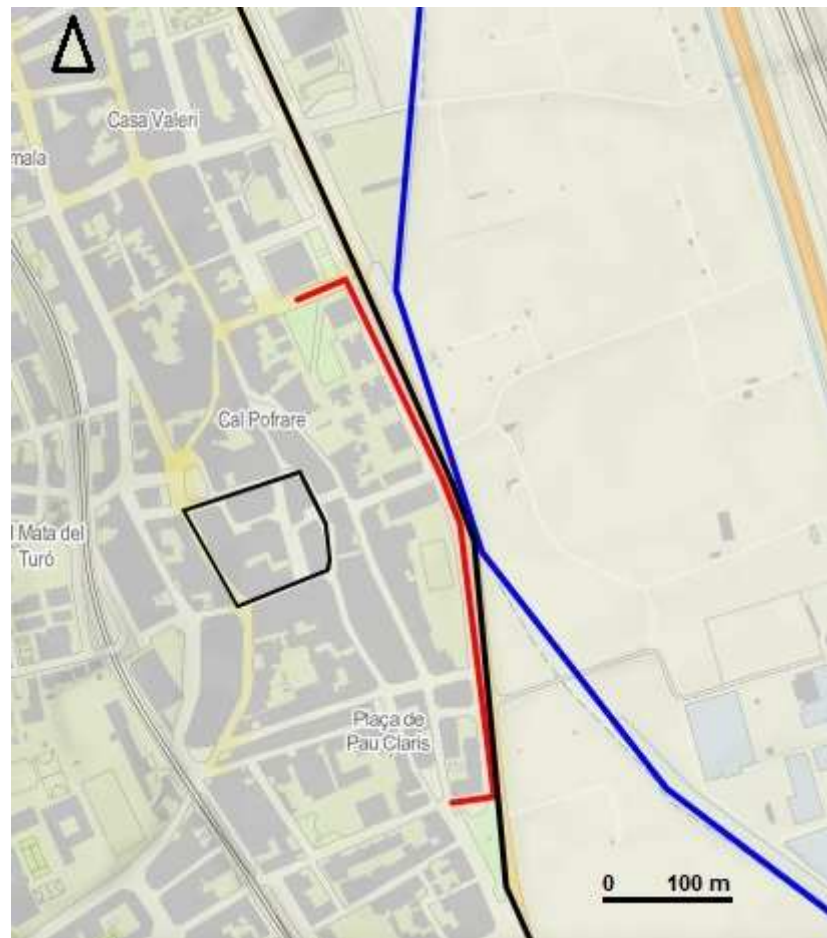

Figura 15: Situació del mercat actual (vermell) respecte la sagrera (negre), el camí Sant Boi-Martorell (negre) i el rec comtal (blau)

Per acabar, farem menció d'un altre possible espai d'intercanvi al terme del castell de Cervelló: el d'Olesa de Bonesvalls. Creiem que aquest es desenvoluparia com a conseqüència de la seva ubicació, ja que es troba a la confluència dels camins que connecten Sant Boi amb el Penedès, i el de Llobregat-Penedès, cap al final de les muntanyes de l'Ordal. Segons Maria Soler, els nuclis desenvolupats a una cruïlla de camins serien punts susceptibles de generar espais d'intercanvi de caràcter més o menys intermitent.²³³ Creiem que la presència d'aquest mercat es veuria reforçada per la creació, a mitjan segle XIII, de l'hospital de Cervelló, endegat pel baró de Cervelló. Tot i això, degut a la manca de documentació escrita i de restes arqueològiques no avançar més en la descripció d'aquest possible espai d'intercanvi.

²³³ SOLER SALA, Maria (2015) "Del «forum Granate» a la fira de Vilafranca. Origen, creació i articulació d'una xarxa de mercats al Penedès feudal", *Summa*, 6, pp. 67-86, p. 77.

Figura 16: Cruïlla dels camins Sant Vicenç-Penedès i Barcelona-Penedès a Olesa de Bonesvalls

5.3. Estructura de la propietat

En aquest apartat analitzarem qui són els principals propietaris de béns dins dels límits del terme castral i el procés de formació dels seus dominis, tot analitzant el tipus de béns i les vies d'adquisició. La documentació no és ni molt menys homogènia i aquesta circumstància ha generat una bona colla de dificultats a l'hora d'analitzar el procés de formació dels dominis.

Iniciem l'apartat amb una breu caracterització dels diversos alous que apareixen a la documentació, i després analitzarem el conjunt de la propietat en funció del seu propietari, és a dir laic o eclesiàstic, no pas perquè creguem que hi hagi diferències a l'hora de gestionar el domini, sinó per tal de visualitzar quins estaments entren en joc i poder copsar millor la gran diversitat de propietaris que hi trobem.

5.3.1. Els alous

Segons Carolina Batet, un alou és un bé on el que els propietaris dels castells termenats no poden immiscuir-se i en el que el seu detentor hi cobra una sèrie de drets.²³⁴ Tot seguit

²³⁴ Carolina BATET I COMPANYY, *Castells termenats*, p. 70.

analitzarem els 33 alous que tenim documentats al territori de Cervelló, tot analitzant la ubicació i elements que els constitueixen.

Per al terme del castell de Cervelló hem documentat diferents tipus d'alous. Els més importants, no per nombre de mencions sinó perquè creiem que són els que disposen d'una major rellevància i extensió, són els que reben les principals institucions eclesiàstiques —els monestirs de Sant Cugat, Sant Pere de les Puel·les i Sant Ponç de Corbera, així com també la Seu de Barcelona— i altres membres de la noblesa de mans de la família comtal, ja que en el cas de Sant Pere qui el dona és la comtessa Riquilda. Es tracta d'uns alous de límits força extensos, que engloben una gran quantitat de béns, que malgrat el canvi de propietari mantenen la seva composició territorial, tot i que passen de titularitat pública —el comte— a estar sota el domini d'un propietari privat. En el cas de Sant Cugat i Sant Pere de les Puel·les, sengles alous constituïran les propietats inicials d'aquests monestirs a partir dels quals centraran la seva activitat econòmica. Creiem que un altre exemple d'aquest tipus d'alous és el que té la família Santmartí, senyors d'Eramprunyà.

Lligat a aquests alous que suposen grans extensions de territori, creiem que hi podem afegir un total de tres dominicatures. Aquestes no ens apareixen fins el repartiment fet entre Berenguer Ramon II i Ramon Berenguer II l'any 1079, on es mencionen les dominicatures de Pallejà, els horts comtals i *Garrosa*, és a dir Sant Vicenç dels Horts.²³⁵ Probablement la dominicatura de Pallejà és l'alou empenyorat a Bonfill Hug per part de Berenguer Ramon I l'any 1027.²³⁶ La segona dominicatura, la dels horts, apareix com alou a la confirmació de béns de Sant Cugat feta per Benet VIII. Així doncs, l'única dominicatura que no s'esmenta com a alou i ens porta a incloure-la a aquest apartat és la de *Garrosa*.

El tipus més recurrent, en canvi, és l'alou que estaria en mans d'altres propietaris més petits però importants del terme. D'aquest tipus en tenim 11 casos. Alguns exemples són els donats a Sant Cugat els anys 958,²³⁷ 972²³⁸ i 974,²³⁹ que, segons Carolina Batet, es correspondrien amb unitats de mitjana importància però més petits que els de tipus

²³⁵ PACB2 doc. 97.

²³⁶ PACB1 doc. 181.

²³⁷ CCB doc. 395.

²³⁸ CCB doc. 597.

²³⁹ CCB doc. 636.

anterior.²⁴⁰ És probable que aquests alous tinguin més continuïtat que els primers, és a dir, que no estiguin segmentats per altres propietaris al seu interior, però degut a la naturalesa de la documentació no estem en posició d'afirmar-ho.

En un sentit similar als anteriors alous, pel que a propietats extenses es tracta, cal esmentar les dues mencions a masos. La primera es produeix l'any 1053 a la restitució que Alemany Hug fa al monestir de Sant Cugat de diversos béns i drets, junt amb el mas de Cultumen.²⁴¹ D'aquest mas en desconeixem la ubicació concreta i com el monestir l'hauria adquirit. Tot i això, creiem que el més probable és que el tingués arrendat i en cobrés les rendes al tinent. La segona es menció és de l'any 1073 a *Kanalia*, prop de Sant Ponç. En aquest cas es produeix la venda d'un mas per 29 mancusos d'or. Es tracta d'una quantitat certament considerable de diners, que s'adequa al valor dels béns que s'hi inclouen: terres, vinyes, cases, casals, horts, *ortalibus*, arbres de diversos gèneres, la meitat d'una font i tot el que pertany al mas.²⁴²

Finalment trobem dues mencions d'alous que cada un suposen casos especials. El primer el documentem l'any 996 i es correspon amb la donació de primícies, delmes, tasques i senyories sobre els habitants del terme del castell;²⁴³ i el segon és la compra de les possessions del comte per part d'Hug de Gurb, senyor de Cervelló a través del casament amb Eliarda. En aquest darrer cas, l'esmentat magnat compra diversos béns separats entre ells en alou.

Passem ara a analitzar la composició dels alous. Per al territori i cronologia estudiats, disposem d'un total de 13 alous descrits amb un cert detall a la documentació estudiada i dels quals coneixem el conjunt dels béns que els configuren. En cap cas es tracte dels primers grans alous dels monestirs de Sant Cugat, Sant Pere de les Puel·les i Sant Ponç de Corbera, sinó d'alous de mida mitjana i petita en mans de propietaris laics i eclesiàstics.

²⁴⁰ Carolina BATET I COMPANYY, *Castells termenats*, p. 64.

²⁴¹ CSCV doc. 597.

²⁴² ACB doc. 1230.

²⁴³ DCB doc. 296.

Document	Any	Ubicació	Terra	Erm	Vinya	Hort	Arbres	Cort	Casa	Casal	Molí	Rec	Prat	Pastura	Font	Edificis
CCB 340	953	Vallirana	X	X		X	X	X	X							
CCB 395	958	-	X	X	X	X	X	X	X							
DCB 57	960	Esparreguera	X	X	X	X		X	X							
CCB 597	972	<i>Pendito</i>	X	X			X									
CCB 1128	991	Palma	X		X	X	X				X	X			X	
PACB1 44	1000	-	X		X				X	X			X			
CSCV 366	1002	Sta Coloma	X		X	X	X	X	X				X	X		X
CSCV367	1002	Sta Coloma	X	X					X							X
CSCV 573	1044	-			X	X	X		X	X						
ACB 1157	1068	<i>Canalliga</i>	X		X	X	X	X	X	X						
ACB 1230	1073	<i>Kanalia</i>	X		X	X	X		X	X						
ACB 1252	1074	<i>Kanalia</i>	X			X	X	X	X							

Taula 5: béns que formen els alous

Com es pot veure a la taula 5, el bé més recurrent als alous són les terres, que apareixen mencionades a gairebé tots els documents. El següent bé més abundant són les cases, ja que les trobem en un total de 10 alous. A continuació tenim els horts i arbres amb 9 mencions cadascun, els quals sempre apareixen relacionats, excepte el 960 quan només s'esmenta un hort, o el 972 quan se'ns parla només de la presència d'arbres. Les vinyes es mencionen en 8 alous, i després les corts amb 6 seguit d'erms amb 5 mencions i casals amb 4.

5.3.2. Gran propietat eclesiàstica

5.3.2.1. *El monestir de Sant Cugat*

En primer lloc parlarem de Sant Cugat del Vallès. El cenobi vallesà va estar lligat al terme castral de Cervelló des de l'inici, ja que la primera menció que tenim de la seva relació la trobem en el primer document que apareix Cervelló a la documentació l'any 910.²⁴⁴ Disposem d'un total de 219 referències d'elements patrimonials vinculats al monestir, 165 pel segle X i 54 pel segle XI.

Abans de començar amb l'anàlisi hem de dir que en aquest apartat hem inclòs les possessions de Santa Maria de Castelldefels, que des de finals del segle X, gràcies a una donació feta pel comte Borell II, s'incorporaren al monestir de Sant Cugat.²⁴⁵ D'aquesta manera, el patrimoni i el monestir de Santa Maria de Castelldefels passaria a engrandir el domini sancugatenc.

El gràfic de la figura 17 posa de relleu la importància de les transaccions documentades durant la segona meitat del segle X que constitueixen el gruix de la formació del patrimoni de Sant Cugat al territori de Cervelló. Durant el període 910-914 adquireix una gran quantitat de propietats (19 transaccions), que no tornarà a repuntar fins a mitjan segle X i es mantindrà fins a finals de segle. El període 955-959 creiem que suposa una anomalia, ja que el gran repunt de mencions es produeix a través de dos documents que aporten diversos béns situats a diferents indrets. Així doncs, veiem com la norma general durant aquesta fase –segona meitat del segle X– es mou entre les 3 i les 19 transaccions d'adquisició de béns, fins que a final del segle X no es produeix cap referència. Durant el segle XI, el màxim de transaccions vinculades a l'engrandiment del patrimoni del monestir són 28 durant el primer període del segle –1000-1004–, a partir d'aquí veiem

²⁴⁴ CCB doc. 108.

²⁴⁵ Jordi GIBERT I REBULL, *A l'ombra de Barchinona*, p. 142. Montserrat PAGÈS I PARETAS, *Art romànic i feudalisme*, p. 303.

com les mencions al patrimoni de Sant Cugat disminueixen considerablement i la norma és no documentar-ne. El repunt més sonat es produeix durant el període 1040-1044 amb un total de 10 transaccions.

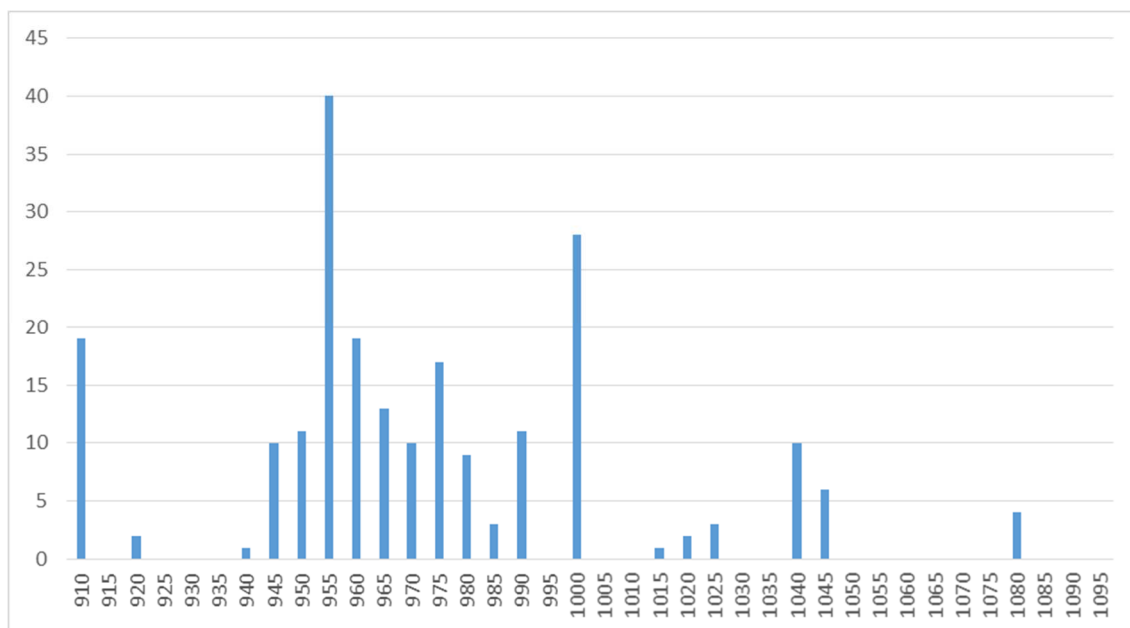

Figura 17: Mencions vinculades al monestir de Sant Cugat del Vallès.

Ara procedirem a analitzar les adquisicions fetes per cadascun dels abats del període estudiat per tal d'observar si responen a algun tipus de política d'adquisició determinada. Els resultats són: Donadéu 4, Gotmar 6, Guillemó 3, Landereic Bonhome 15, Ponç 3, Joan 8, Ot/Odó 9, Guitard 4, Andreu Sendred 1 –coincideix amb Guitard– i no en tornem a trobar un altre fins Berenguer Folc amb 1. Pel segle X no hem pogut situar en el moment de govern d'algun dels abats el document de l'any 921,²⁴⁶ ja que no s'ens ha arribat el nom de l'abat del moment. De tots els documents, tenim 5 casos que són confirmacions de béns, dels quals només una ens aporta nova informació; aquestes són les de Lotari feta l'any 986,²⁴⁷ Silvestre II l'any 1002,²⁴⁸ Joan XVIII el 1007 –aquestes tres fetes en època d'Odó–,²⁴⁹ Benet VIII el 1023²⁵⁰ i Urbà II el 1098.²⁵¹

Les vies d'adquisició dels béns van ser generalment a través de donacions, ja siguin les suposades donacions pietoses fetes per petits propietaris, com les fetes per grans propietaris com ara Ènnec Bonfill que poden respondre més aviat a una acció política. En

²⁴⁶ CCB doc. 144.

²⁴⁷ CSCV doc. 173.

²⁴⁸ CSCV doc. 382.

²⁴⁹ CSCV doc. 412.

²⁵⁰ CSCV doc. 486.

²⁵¹ CSCV doc. 774.

total tenim 36 donacions, les 5 confirmacions de béns esmentades al paràgraf anterior, de les quals una va ser feta pel rei Lotari i les altres quatre per pontífexs, 5 testaments, 4 ventes, 3 permutes i 1 restitució.

De tots aquests documents només hi ha dos tipus que ens permeten fer una reflexió força acurada sobre una possible política d'adquisicions per part dels abats al territori estudiat, aquestes són les ventes i les permutes; mentre que de les altres, només amb les donacions podem arribar a establir tendències en les adquisicions però amb més cautela degut a la seva naturalesa. Així doncs, analitzarem primer el conjunt de vendes i permutes documentades per part del monestir de Sant Cugat al terme castral de Cervelló, i deixarem per al final l'estudi de les anomenades donacions pietoses al cenobi en aquest territori.

Com hem dit anteriorment, el monestir de Sant Cugat efectua tres permutes, una l'any 914,²⁵² la segona el 983,²⁵³ i la tercera l'any 1000.²⁵⁴ Com veiem, les tres permutes estan molt separades en el temps i per tant es produeixen amb tres abats diferents. El següent pas és fixar-nos en la ubicació i les afrontacions dels béns rebuts i canviats. En la primera permuta el monestir rep una terra situada a la vall d'Esparreguera a canvi d'una altra terra situada a la mateixa vall. A les afrontacions s'esmenta que la terra que rep el monestir és limítrofa amb una altra terra propietat del monestir i la cel·la de la Santa Creu, propietat de Sant Cugat. Pel que fa a la terra cedida, no s'estableix cap afrontació que limiti amb altres béns de l'abadia.

En la segona permuta, el monestir rep una terra situada al *Canneto*, Santa Coloma de Cervelló, de mans d'Ènnec Bonfill. A canvi, aquest rep una terra situada dins dels límits de la terra del mateix Ènnec, per part de l'abat Joan. Com ja hem indicat anteriorment, hem registrat sis referències de Sant Cugat en aquest lloc d'un total de set per tot el territori de l'actual Santa Coloma de Cervelló. En el cas de la terra que dona el monestir, no s'especifica si està situada al terme de Cervelló. En aquest cas creiem que es podria tractar d'una transacció profitosa per les dues parts, ja que la terra que rep Sant Cugat està situada al costat d'una terra que tenen en propietat, i a Ènnec és possible que li permetés unificar un domini situat probablement al terme de Cervelló.

²⁵² CCB doc. 123.

²⁵³ CCB doc. 804.

²⁵⁴ CCB doc. 1537.

En la darrera permuta, Astovald i Saviló permuten amb l'abat Odó mig hort i mitja terra situats als horts comtals de Sant Vicenç, a canvi d'unes terres situades al terme de Castellar. Els béns rebuts pel monestir són limítrofes amb una terra de Sant Cugat.

Ara passarem a analitzar les vendes i ens fixarem amb l'any, el bé comprat, la seva ubicació i el preu. Les quatre vendes documentades es produeixen en un període de quatre anys, entre el 979 i el 982, de les quals en tenim dues el 979,²⁵⁵ una el 981²⁵⁶ i la darrera el 982;²⁵⁷ per tant totes es produeixen en època de l'abat Joan. En la primera, el monestir compra per 6 sous una terra, una casa, un hort amb arbres i una cort, situades a l'interior d'un dels seus alous. A la segona, compra una vinya i una terra situada a Vallirana per 15 sous, que limita a l'est amb una terra propietat del propi monestir. La tercera és una compra de dues mujades de vinya per vint-i-sis sous situada a Vallirana. En aquest cas no limita amb cap altra possessió del monestir. La darrera compra és una terra i una vinya situada, de nou, a un alou que el monestir tenia a Cervelló.

Com s'ha dit anteriorment, les donacions són el tipus d'adquisició més abundant i repartit en el temps, ja que de les 35 donacions en tenim 32 pel segle X distribuïdes al llarg de tot el segle excepte en dos moments, el de 940 a 944 i el de 995 a 1000, mentre que pel segle XI trobem només 3 donacions, 2 pel període 1000-1004 –les dues l'any 1000– i la tercera l'any 1044. Els períodes en els que es produeixen més donacions són el de 955-959 amb 9, i el 960-964 amb 6.

Respecte a la ubicació de les donacions, passarem a fer-ho a partir de referències registrades a la nostra base de dades, ja que en algun document es dona més d'un lot de béns amb diferents localitzacions. D'acord amb això, documentem un total de 19 a Cervelló i Santa Coloma, seguit de Sant Vicenç amb 18, Vallirana amb 15, la Palma de Cervelló amb 8. Finalment, ens queden dues localitzacions conegudes on només tenim una referència. El primer cas és la donació d'una terra que apareix en un dels documents de l'any 955, una donació feta per un tal Oriol, prevere, que ens aporta l'única referència que tenim d'Olesa de Bonesvalls. El segon cas, és la donació d'una vinya i una terra a la Guàrdia en un document de l'any 992. Després, encara ens queden tres donacions més que, tot i saber el topònim del lloc, no l'hem pogut localitzar; aquestes són la donació d'una terra a *Castello Moth* l'any 965; la segona es produeix a *Monestirolus* i, finalment,

²⁵⁵ CCB docs. 705 i 714.

²⁵⁶ CCB doc. 743

²⁵⁷ CCB doc. 780.

la donació a *Pendito* que arriba amb l'adquisició dels béns de Santa Maria de Castelldefels.

Malauradament, no hem aconseguit localitzar totes les possessions del monestir degut a que no sempre es menciona la seva localització a través del nom de la parròquia o del lloc, i no sempre disposem tampoc d'afrontacions. Altres possessions no han estat localitzades, ja que el topònim que es donava no ens ha permès georeferenciar-lo. En canvi, algunes referències s'han pogut localitzar a través de les afrontacions gràcies a que apareixien elements que havíem pogut localitzar anteriorment.

Amb les dades extretes veiem com el monestir tendeix a concentrar el seu patrimoni a localitzacions com Cervelló, Santa Coloma, Sant Vicenç i Vallirana principalment. Però així com abats, per exemple Joan, ho fan a través d'accions més voluntàries com són permutes i compres. En d'altres casos veiem com es produeixen a través de donacions pietoses amb les quals no podem saber quin paper hi jugaria una possible pressió per part del monestir que, per altra banda, creiem que existia, ja que, com hem dit, tendeix a concentrar-les a sectors importants del terme.

De tots aquests documents de donació, en un total de 14 el donant manté l'usdefruit dels béns a canvi de pagar la tasca al monestir. D'aquestes 14 reserves d'usdefruit, 12 es produeixen durant els anys centrals del segle X; les altres dues es duen a terme l'any 1002, en dos documents que van lligats, ja que el bé donat és pràcticament el mateix, amb les mateixes afrontacions i amb una data del mateix dia. En aquests dos casos s'especifica que a més de la tasca també hauran de pagar el delme. Tot i la reserva d'usdefruit que mantenen la major part d'aquests propietaris, hi ha tres casos en el que la reserva està limitada. En dues ocasions el monestir deixa clar que només es mantindrà mentre visquin els donants, i en el tercer s'especifica que només durarà dues generacions, és a dir els donants i els fills.

El 948 es produeix una donació a la cel·la de la Santa Creu per la qual el donador i els seus germans hauran de pagar la tasca i el delme fins a la seva mort, tot passant posteriorment els béns donats al patrimoni de la Santa Creu.²⁵⁸

Finalment, ens queda un document que suposa un cas especial. Es tracta de la restitució de l'any 1053. Aquest document és el resultat d'un conflicte que es produeix entre la

²⁵⁸ CCB doc. 298.

família Cervelló i el monestir pels delmes, primícies, oblacions i sepultures de l'església de la Santa Creu amb totes les seves pertinences, junt amb les esglésies de Sant Silvestre i Santa Leda, cel·les de la Santa Creu; a més del mas de Cultumen. A les pertinences s'hi esmenten cases, horts, terres, vinyes, arbres, molins, prats i pastures.

Però perquè es va produir aquest conflicte? Creiem que el causant seria una possible ambigüitat sobre la propietat d'aquestes esglésies i que el monestir al·legaria que havien sigut seves des d'un inici. És aquí on entraria en joc el segon document del cartulari, datat l'any 904, que Montserrat Pagès i Ramon d'Abadal van donar com a autèntic però no pas així Gaspar Feliu²⁵⁹. El document en qüestió és probable que es redactés a mitjan segle XI²⁶⁰ i veiem com hi apareixen uns límits més amplis que al document del 910, l'original, que englobarien aquestes dues cel·les i se les associaria amb la cel·la de la Santa Creu i, per tant, Sant Cugat. A partir d'aquí la primera associació oficial que tenim d'aquestes esglésies dins del patrimoni sancugatenc és a través del precepte de Lotari de l'any 986,²⁶¹ i des de llavors sempre apareixen en les confirmacions del segle XI. Amb el precepte de Lotari el monestir hauria intentat, i aconseguit, adjudicar-se la propietat d'aquestes esglésies, aprofitant que, segons Gaspar Feliu, a l'escripció reial franca s'acceptaven totes les peticions de confirmacions que els hi arribaven.²⁶²

El conflicte amb el llinatge dels Cervelló vindria ocasionat per aquest fet i tindria com a objectiu controlar el patrimoni familiar davant del principal propietari dins del terme castral, el monestir de Sant Cugat. Finalment, el monestir vallesà solucionaria el conflicte defensant la seva propietat sobre Sant Silvestre i Santa Leda a través de documents tant falsos com reals, sent aquesta la principal arma de l'estament eclesiàstic.²⁶³ Hem d'afegir en aquest punt la complicitat que tenia el monestir amb el casal de Barcelona, la qual cosa li seria molt propícia en la resolució favorable de molts d'aquests litigis.²⁶⁴ Finalment, cal

²⁵⁹ Gaspar FELIU I MONFORT, *El dominio territorial*, pp. 204-205. Gaspar FELIU I MONFORT, «Alguns exemples de manipulacions», pp. 53-61. Per altra banda, els treballs més recents que utilitzen aquesta documentació han adoptat aquesta teoria. Aquests són el setè volum de la Catalunya Carolíngia dedicat al comtat de Barcelona (CCB) i Jordi GIBERT I REBULL, *A l'ombra de Barchinona*, p. 67, nota 45.

²⁶⁰ Gaspar FELIU I MONFORT, «Alguns exemples de manipulacions», p. 61.

²⁶¹ CSCV doc. 173.

²⁶² Gaspar FELIU I MONFORT, «Alguns exemples de manipulacions», p. 59.

²⁶³ Rosa LLUCH I BRAMON, «El conflicte de Mir Geribert en el marc de la feudalització del Penedès (1041-1058)» *Anuario de Estudios Medievales*, 48, 2 (2018), pp. 793-820, p. 796. Flocel SABATÉ I CURULL, «La Catalunya dels segles X-XII i la definició historiogràfica del feudalisme», *Catalan Historical Review*, 3 (2010), pp. 163-184, p. 164.

²⁶⁴ Júlia MIQUEL I LÓPEZ, «Estratègies senyorials per a la formació d'un domini: els Cervelló a l'edat mitjana», *Miscel·lània Penedesenca*, 25 (2000), pp. 317-358, p. 336. Stefano M. CINGOLANI, «Estratègies de legitimació del poder comtal: l'abat Oliba, Ramon Berenguer I, la seu de Barcelona i les *Gesta Comitum Barchinensium*», *Acta historica et archaeologica mediaevalia*, 29 (2008), pp. 135-175, p. 164.

dir que les cel·les de Sant Silvestre i Santa Leda ja no consten a la confirmació de béns de l'any 1120, la primera del segle XII.²⁶⁵

Ara procedirem a analitzar els diferents béns propietat del monestir dins del terme de Cervelló, tant els que documentem com a adquisicions, com els que ens apareixen com a afrontacions dels béns que s'incorporen al domini o dels que el cenobi decideix desprendre's.

El primer que analitzarem seran els alous, ja que l'alou original de Sant Cugat serà la base a partir de la qual es desenvoluparà el seu patrimoni. Al llarg del període estudiat el monestir rep 9 alous sencers i 3 meitats. Al document del 910, el comte dona unes terres situades a Cervelló, que tot i no ser definides com a alou, tenen una condició equivalent. I és que aquesta no apareixerà fins el precepte de Lotari del 986. La següent adquisició d'un alou no es produirà fins l'any 953, la següent el 958, una altra el 974, 3 el 993, 2 el 1002, 1 el 1023 i la darrera el 1044. Amb la incorporació del patrimoni de Santa Maria de Castelldefels, el monestir vallesà incorporarà un altre alou. Sobre aquest darrer alou només podem donar la data d'adquisició per part del monestir de Santa Maria, el 972, ja que no sabem el moment en què Sant Cugat l'incorpora.

L'alou rebut l'any 910 serà l'epicentre de les possessions de Sant Cugat i al voltant del qual giraran la majoria d'accions del monestir com veurem més endavant. Com hem dit, apareix a la documentació com a donació d'una terra a la qual se li donaran uns límits molt extensos. La identificació d'aquests límits és molt complicada, i ens basarem en les interpretades per Gaspar Feliu, que identifica *Roca Rufa* amb el puig de Rocabruna, *Vertice Montis* amb el turó de les Canals –ambdós al límit amb Sant Vicenç dels Horts–, pel “colle ubi archa antiqua constructa est” proposa el coll de la serra de can Ros –límit amb Torrelles de Llobregat–, i pel *Puiolo Rotundo* el puig d'en Tres –Vallirana–; des d'aquí s'uniria amb els cingles de la Penya Roja –Cervelló–.²⁶⁶ Així doncs, aquest alou estaria situat a l'actual terme municipal de Cervelló i limitaria amb Torrelles de Llobregat al sud, Sant Vicenç dels Horts a l'est i Vallirana a l'oest. A partir d'aquestes delimitacions hem elaborat el mapa de la figura 18.

²⁶⁵ CSCV doc. 849.

²⁶⁶ Gaspar FELIU I MONFORT, «Alguns exemples de manipulacions, p. 60. Com es pot veure, l'alou inclou la vall de la riera de Cervelló i de la Riera de Santa Maria, i per tant l'església de la Santa Creu, Sant Esteve i Sant Dalmau.

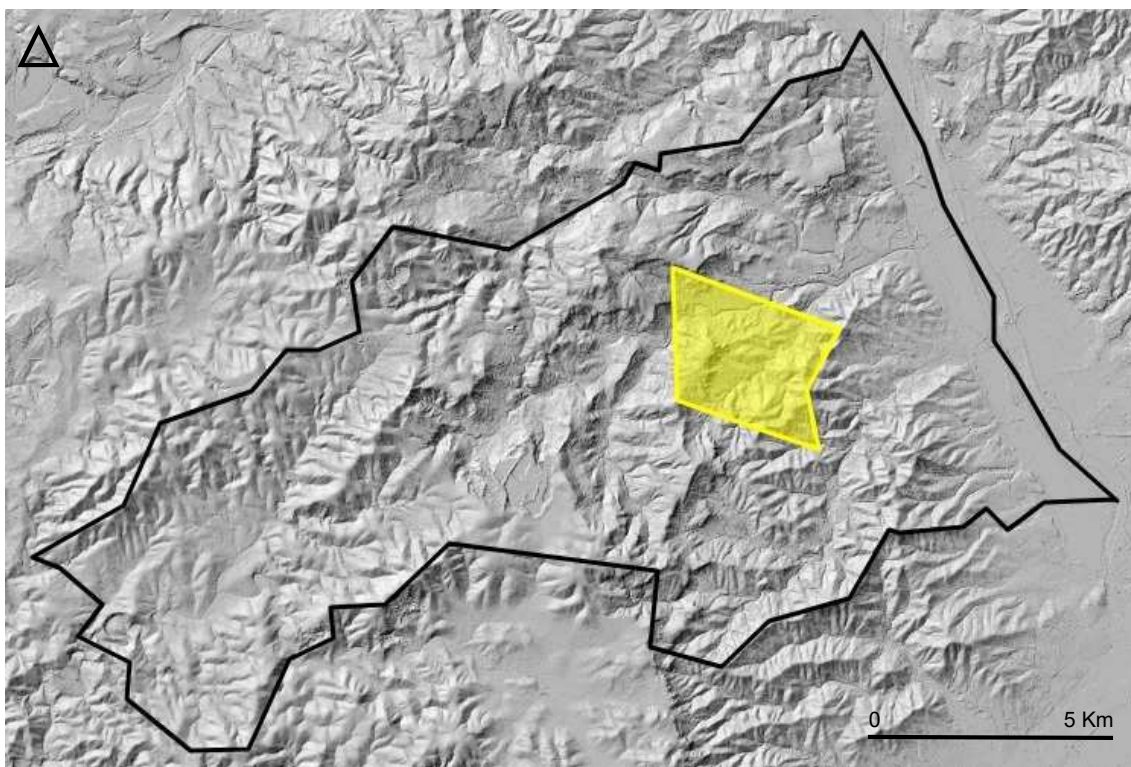

Figura 18: Alou de Sant Cugat segons les identifikacions proposades per Gaspar Feliu

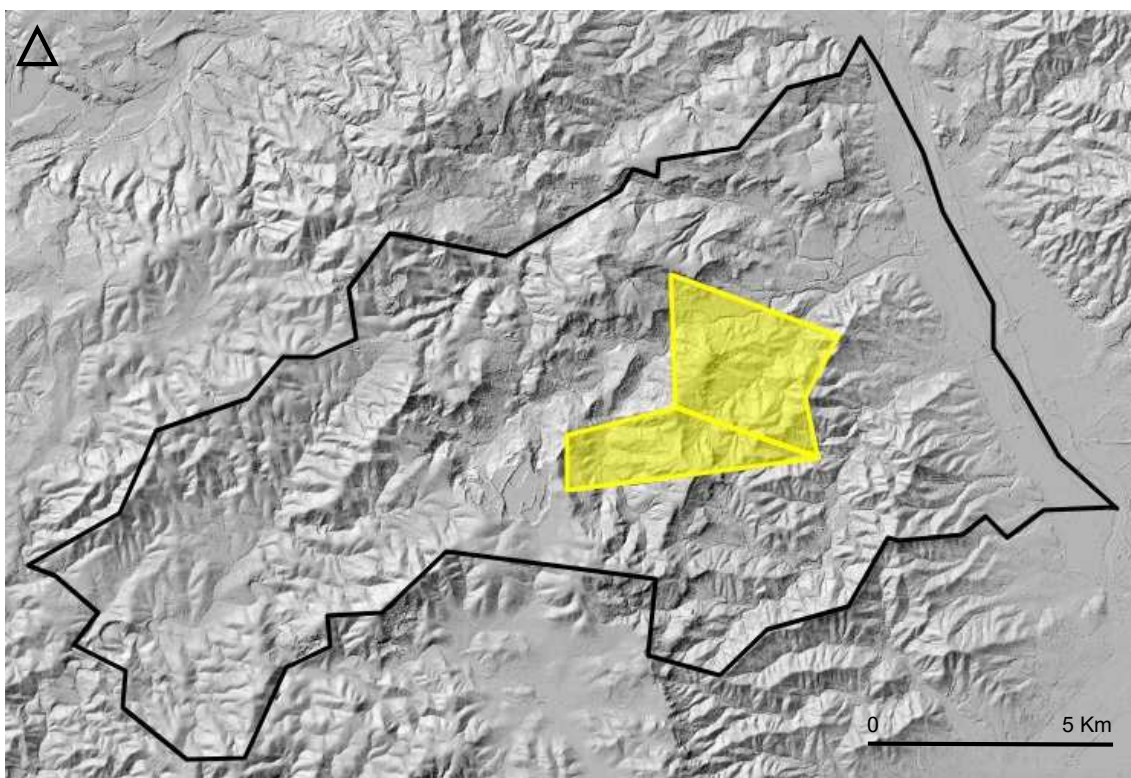

Figura 19: Alou de Sant Cugat segons les delimitacions del document fals proposades per Gaspar Feliu

Més endavant, veurem com el monestir engrandeix aquests límits a través de documents falsos per tal d'incorporar les esglésies de Sant Silvestre i Santa Leda al seu patrimoni.

En aquest segon document, l'alou tindria els límits expandits pel sud fins la *Roca Alba*, identificada amb la Penya Blanca, i el “monte que dicunt Pudulento” que identifica amb el serral del Suro, des d'on s'uniria amb el *Puiolo Rotundo*, és a dir el Puig d'en Tres.

En quatre ocasions el monestir adquireix béns situats dins dels límits d'algun dels alous que posseïa el propi monestir -“et est in comitatum Barchinonensem, in terminio de chastro Cervilionem, in aulode de domno Sancti Cucufatii”.²⁶⁷ Aquest tipus d'adquisicions es produeixen sempre dins de l'abadiat de Joan i considerem que en aquests casos la referència a l'alou de Sant Cugat té un caràcter de localització territorial.

Les adquisicions dels anys 993 i 1023 són molt importants degut a la seva procedència, ja que tenen un origen comtal. En el primer cas, les adquisicions es produeixen amb el testament del comte Borrell, que deixa la meitat dels alous de la Palma, Torrelles i Montpedrós (Santa Coloma) al monestir de Sant Cugat.²⁶⁸ L'aspecte més curiós d'aquestes adquisicions rau en el fet que l'any 966, al testament del germà de Borrell, el comte Miró, es cedeixen l'alou de Pallejà i la meitat d'aquests tres alous a la Seu barcelonina, però no s'especifica a qui cedeix les altres meitats.²⁶⁹ Posteriorment, al precepte de Lotari del 986, ja apareix l'alou de Montpedrós confirmat entre les possessions del monestir i s'hi inclou un alou situat a Pallejà, del qual encara no havíem tingut cap notícia. A les altres confirmacions no apareix el de Pallejà, però en canvi s'indica que es confirmen els altres alous i possessions que el monestir tenia a Cervelló. L'alou del 1023 és, com ja hem dit, una donació comtal, tot i que ens arriba a través de la confirmació feta pel papa Benet VIII. En aquest cas es diu que és un alou situat als horts comtals, és a dir els horts que el comte posseïa a Sant Vicenç dels Horts.

Per altra banda creiem que els alous del 1002 serien també força importants i podrien estar dividits entre els termes de Cervelló i Eramprunyà. En els dos casos les afrontacions són les mateixes: per l'est el Llobregat, pel sud la costa –terme d'Eramprunyà–, a l'oest el Montpedrós –terme del castell de Cervelló–, la torre del Llor –Sant Boi– i l'alou de Giscfred –no l'hem pogut localitzar–, mentre que pel nord limita amb la riera de Torrelles, és a dir, terme castral de Cervelló.

²⁶⁷ Exemple del document CCB doc. 667.

²⁶⁸ CCB doc. 1214.

²⁶⁹ DCB doc. 89.

Més enllà d'això, documentem tres alous d'una entitat menor a la dels anteriorment descrits, un situat a Vallirana l'any 953, i dos que no hem pogut localitzar amb precisió: el primer el 958 i el segon l'any 1044. Finalment ens queda l'alou adquirit l'any 974 situat a Sant Vicenç, del qual no s'especifica quins béns el formen. Aquesta circumstància creiem que pot alterar una mica les dades que presentarem a continuació.

El principal bé que adquireix el monestir de Sant Cugat són terres, n'hem documentat 82, de les quals 10 són ermes. Estan situades principalment a Sant Vicenç (15), Vallirana (13), Santa Coloma (10). Després tenim l'alou de Sant Cugat amb 4 terres i *Castello Moth*, Cervelló, la vall d'Esparreguera i la Guàrdia amb 3; la Palma de Cervelló i *Pendito* amb 2, i amb 1 sola peça de terra Olesa de Bonesvalls i Torrelles. No n'hem pogut localitzar de manera específica un total de 22.

Ubicació	Terres	Terres ermes	Total
Alou St. Cugat	4	0	4
Castello Moth	3	0	3
Cervelló	3	0	3
Esparreguera	3	0	3
La Guàrdia	2	1	3
Olesa	1	0	1
la Palma	1	1	2
Pendito	1	1	2
St. Vicenç	15	0	15
Sta. Coloma	10	0	10
Torrelles	1	0	1
Vallirana	10	3	13
Sense ubicació precisa	18	4	22
	72	10	82

Taula 6: Distribució de les terres i erms de Sant Cugat

D'aquestes 82 terres, 4 han estat documentades com l'element donat per Sant Cugat en permutes els anys 914, 969, 983 i 1000 a la vall d'Esparreguera, Cervelló i Santa Coloma respectivament, i 18 com a afrontacions situades 7 a Sant Vicenç, 2 a l'alou de Sant Cugat i a Vallirana, i 1 a Cervelló, la vall d'Esparreguera i Santa Coloma. D'aquesta manera queden 60 peces que es mencionen com un bé adquirit. En 21 ocasions la terra és adquirida sola, i en 38 forma part de lots, incloent els alous. Del total de les terres, 68 les hem documentat durant el segle X, sobretot durant el període 955-959 amb un total de 17 mencions. Les 13 restants durant el segle XI, principalment el període 1000-1004 amb 6 referències.

Després trobem les vinyes, de les quals n'hem documentat 32 referències. D'aquestes, un total de 4 són cedides a altres propietaris a través de permutes –anys 1000 i 1002-²⁷⁰ i localitzem dos contractes de complantació l'any 1080.²⁷¹ En aquest cas no trobem cap localització especialment densa, sinó que la presència de vinyes està més repartida. Tenim Vallirana i Sant Vicenç amb 4, Santa Coloma amb 3, després la Palma amb 2, i Ardenya, *Castello Moth*, Cervelló, l'alou de Sant Cugat, la Guàrdia i Torrelles amb 1. En aquest cas hi ha 13 vinyes que no hem pogut localitzar de forma precisa. Les mencions de vinyes es produeixen sobretot durant el segle X, però també tenim 10 casos del XI, 4 el període 1000-1004, 2 l'any 1044, 1 el 1053 i 3 el 1080. De nou el principal període d'adquisició és el 955-959 amb 7 referències, seguit del 1000-1004 amb 4. Respecte el tipus de vinyes, la informació que ens ha arribat és molt reduïda i només en coneixem dues tipologies: *trileas* –vinyes emparrades– i *vites*. La primera variant la documentem els anys 1002²⁷² i el 1044,²⁷³ i la segona el 1002 al mateix document que la primera *trilea*.

Altres béns importants pel que fa a les adquisicions són les cases, amb 20 mencions. En aquest cas tenim en 4 a Santa Coloma i Vallirana, seguit de Cervelló amb 3, i 1 a la Palma, Sant Vicenç i Torrelles. Per contra no ha estat possible localitzar amb precisió un total de 6 cases documentades. De nou tornem a trobar que la majoria de mencions es produeixen durant el segle X (15), concentrades sobretot als anys centrals, principalment durant el període 955-959. Pel segle XI es produeixen 3 adquisicions durant els primers cinc anys, i les altres 2 el 1044 i el 1053. Relacionat amb les cases també tenim els casals, dels quals només tenim dues mencions d'entre totes les possessions de Sant Cugat, les dues el segle XI, més concretament als anys el 1000 i el 1044.

Respecte el cultiu hortícol, hem documentat un total de 17 mencions. En aquest cas es troben més repartides en el temps, ja que 11 es produeixen durant el segle X, i 6 durant el segle XI: 2 l'any 1000, una altra el 1023, una altra el 1028, la cinquena el 1044 i la darrera el 1053. En aquest cas l'adquisició del 1023 és la més important, ja que es tracta d'un alou als horts que el comte tenia a la riba dreta del Llobregat, al terme de Sant Vicenç. Aquesta adquisició ens ha arribat a través de la confirmació feta pel papa Benet VIII on es confirma la donació realitzada pel comte Ramon Borrell en el seu testament.²⁷⁴

²⁷⁰ CCB doc. 1530; CSCV doc. 378.

²⁷¹ CSCV doc. 697.

²⁷² CSCV doc. 366.

²⁷³ CSCV doc. 573.

²⁷⁴ CSCV doc. 486.

Respecte a la seva ubicació, veiem com estan situats principalment a Sant Vicenç i Vallirana, on en trobem 4, a Cervelló, on en tenim 3, a Santa Coloma de Cervelló, amb 2, i a la Palma de Cervelló i la Guàrdia.

Per altra banda, però relacionat amb els horts, tenim l'arboricultura, que compta amb un total de 17 mencions. D'aquestes, en 8 casos s'especifica que són de fruita dolça i en 2 de fruita seca, i en un altre "diversi generi".²⁷⁵ Respecte aquest tipus de bé, no tenim un període especial on es produeixi un major nombre d'adquisicions, en canvi si mirem per quarts de segle veiem com durant entre el 950 i el 974 tenim 7 mencions, on destaca el període 955-959 amb 3, i la resta amb una. El següent període amb més referències és el 1000-1004 amb 3 mencions, la primera el 1000 i les altres l'any 1002. L'any 972 tenim l'única referència a fruita seca, es tracta d'aglaners. En aquest cas també els trobem molt repartits, les ubicacions principals són Vallirana amb 4 i Santa Coloma amb 3. Del conjunt de referències arborícoles documentades, ens ha estat impossible localitzar amb precisió un total de 3 mencions, més enllà de la seva ubicació dins del terme de Cervelló.

Respecte a les corts, de les qual n'hem documentat 15, totes les mencions es produeixen al llarg del segle X, excepte una el 1002. De nou, el període amb més adquisicions és el 955-959 amb 4, seguit del 910-914 i el 960-964 amb 2 cadascun. Una altra vegada veiem com els principals llocs on s'ubiquen les corts són Vallirana amb 3, i Cervelló, Santa Coloma i Sant Vicenç, amb 2 a cada indret, mentre que la darrera està a la Palma. No s'ha pogut localitzar amb precisió un total de 5 referències.

Més enllà d'això, documentem un conjunt de 9 molins propietat del monestir de Sant Cugat al terme de Cervelló, 8 d'ells adquirits durant el segle X i especialment entre els anys 910-914 i 960-964, i finalment una l'any 1053. Els dos molins documentats entre els anys 910 i 914, provenen de la mateixa família, Madrona i Otger, i es donen la meitat de diversos molins i altres béns entre la cel·la de la Santa Creu i Sant Cugat per part de Madrona i el seu fill Otger en anys consecutius. Pel que fa a la seva ubicació, només n'hi hagut un que no hem pogut localitzar, els altres 8 estan situats principalment a Cervelló, on en trobem 5, mentre que els altres estan situats a Sant Vicenç, *Monestirulus* i el tercer a Vallirana.

A la documentació escrita hi apareixen també altres béns: edificis, farraginals, pastures, pous i prats. De tots aquests només en tenim una o dues mencions. Pels edificis en tenim

²⁷⁵ CCB doc. 374.

2, que procedeixen dels alous adquirits el 1002 i estan situats a Santa Coloma. Pels farraginals també tenim 2 mencions, una del 947 situada a Cervelló i una altra del 992 situada al lloc de la Guàrdia. Per les pastures tenim una sola menció de l'any 1002 situada a Santa Coloma. L'única referència a pous es produeix l'any 957 i es produeix a Torrelles. Finalment, documentem dues mencions de prats, una del 979 situada a un alou de Sant Cugat, i l'altre del 1002, situada a Santa Coloma.

Analitzant les dades i contextualitzant-les, podem veure com el monestir passa per diferents fases: una primera que va de l'any 910 al 921 en la que el cenobi rep els primers béns, entre els que destaca el gran alou que serà l'epicentre del domini de Sant Cugat al terme de Cervelló, i comença a establir-se en aquest territori. La segona, que es produeix durant les dècades centrals del segle X fins a finals del mateix segle, començant el 945 i acabant el 984, en la que el monestir engrandeix el seu patrimoni. Aquesta fase es pot dividir en dues: una primera que va fins el 966 on es produeix el gruix d'adquisicions reforçant les localitzacions on ja en tenien i afegint-ne alguna de nova; i una segona en època de l'abat Joan, on s'observa una clara tendència a concentrar el patrimoni. Ho fa d'una forma clara i voluntària a través de les quatre compres, dues donacions –anys 976 i 983– i una permuta, la del 983. Totes elles sobre béns situats en indrets on el monestir ja tenia alguna possessió. Tenim una adquisició a Cervelló al costat de l'alou de Sant Cugat; 2 als límits d'alous; 2 a Vallirana, de les quals només una limita amb una altra possessió del monestir; una a Santa Coloma, a *Canneto*, essent la quarta adquisició en aquest lloc de les sis que hi acabaran tenint; i finalment 1 a la Palma, la darrera que hi adquireixen, que no és limítrofa amb cap dels altres béns que hi tenen. Finalment tenim la tercera i darrera fase, en la que trobem les altres quatre adquisicions que s'allargarien fins el 1044. Al mateix temps aquestes donacions eren complementades pels testaments, i confirmades, pels reis francs primer, i pels papes a partir del segle XI.

Des del punt de vista territorial, les zones que susciten un major interès per part del monestir són dues: la primera és la que formen Sant Vicenç –incloent-hi el lloc de la Guàrdia– i Santa Coloma, és a dir el sector més oriental del terme. En aquest indret el monestir hi té 70 possessions d'entre les que destaquen terres, vinyes i horts, sent la zona on més en té el monestir. Aquí destaca Santa Coloma amb 33 propietats. Tot i això, els elements més importants d'aquesta zona –terres, vinyes i horts– els tenim més documentats a Sant Vicenç. La segona zona en importància és Cervelló-Esparreguera-

Vallirana (on se situa el principal alou), on el monestir en tindria un total de 60. En aquesta indret hi destaca la possessió de terres, vinyes, horts i molins.

5.3.2.2. *La Seu de Barcelona*

La Catedral de Barcelona va esdevenir un dels propietaris més importants del terme de Cervelló, de la mateixa manera que ho era a altres zones del comtat i de la Marca. Les seves principals propietats van ser les esglésies del terme i alous que va rebre de mans del comte Miró, principalment. En aquest apartat inclourem les possessions de l'església de Sant Miquel de Barcelona, ja que aquesta era l'església baptismal de la Seu i per tant formava part del conjunt catedralici. Com diu Gaspar Feliu, en alguns moments del segle X l'església de Sant Miquel va rebre tants o més béns que la pròpia Catedral, en alguns casos com a entitat pròpia i en d'altres de forma conjunta amb la Seu.²⁷⁶

L'estudi del patrimoni de la Seu barcelonina al terme del castell de Cervelló no és fàcil, ja que en tenim poques mencions i totes concentrades durant la segona meitat del segle X. Tenint en compte la naturalesa de la Catedral i les seves àmplies possessions a la Marca i el Vallès, zones properes al territori estudiat, creiem que és força probable que el seu patrimoni en aquest terme fos més ampli del que podem arribar a conèixer a través de la documentació que ens ha arribat.

L'activitat de la Catedral de Barcelona al terme de Cervelló la tenim documentada des d'un inici amb la donació que va fer de la cel·la de la Santa Creu, situada a la vall de Cervelló, al monestir de Sant Cugat l'any 910.²⁷⁷ Però per altra banda, tenim un buit de cinquanta anys que fa que no la tornem a documentar fins a la segona meitat del segle, més concretament l'any 960, quan Vives, Esperandéu i Blanca, marmessors d'Oliba, donen tot el que aquest tenia a la Guàrdia, excepte l'heretat d'un molí i tres peces de terra. En aquest mateix document, també es cedeix l'alou que Oliba tenia a la vall d'Esparreguera. Aquest alou estava constituït per terres –cultivades i ermes–, vinyes, cases, corts i horts. Els béns son repartits entre la Seu i l'església de Sant Miquel.²⁷⁸ En aquest cas ens trobem de nou una problemàtica recurrent, ja que en les propietats cedides al lloc de la Guàrdia no s'especifica quines eren, i això dificulta l'estudi del patrimoni de la Seu al terme de Cervelló.

²⁷⁶ Gaspar FELIU I MONFORT, *El dominio territorial*, pp. 165-166.

²⁷⁷ CCB doc. 108.

²⁷⁸ DCB doc. 57.

Sis anys més tard, l'any 966, es produeix l'adquisició més important de la Seu barcelonina en aquest territori a través del testament del comte Miró. En aquest testament, el comte dona primer l'alou de Pallejà, junt amb altres tres alous dels quals només li eren cedits la meitat. Aquests alous estaven situats al Montpedrós (Santa Coloma de Cervelló), al lloc de la Palma i a Torrelles. De nou, no s'especifica com eren aquests alous, i en el cas de les meitats, tampoc sabem en què consistien. En aquest mateix document el comte cedeix a la Seu les esglésies del terme que tenia en possessió, és a dir Pallejà, Sant Boi, Sant Esteve de Cervelló, Sant Vicenç i Torrelles, junt amb les oblacions, delmes, primícies, drets parroquials i tot el que pertanyi a aquestes esglésies.²⁷⁹

En relació a aquesta donació, l'any 992 els comtes Ramon Borrell i Ermengol I d'Urgell van vendre el castell de Cervelló, junt amb les seves parròquies, a Ènnec Bonfill, exceptuant-ne els alous que hi tenien Sant Cugat, Sant Miquel, Sant Pere de les Puel·les i la Catedral.²⁸⁰ Un any després, el 993, el comte Borrell, germà del difunt comte Miró, disposa en el seu testament que les esglésies i alous del terme de Cervelló, que havien estat llegats a la Seu i a Sant Cugat, siguin repartits tal com el seu germà havia disposat.²⁸¹ Gaspar Feliu creu que en aquest cas els interessos del bisbe Vives i l'abat Odó van coincidir per reclamar aquells béns i esglésies que defensaven que eren de la seva propietat.²⁸²

Aquest conflicte obre una nova finestra sobre la peculiaritat del terme de Cervelló – juntament amb el d'Eramprunyà– respecte els altres termes castrals de la Marca. I és que a la Marca es va produir una associació entre el terme castral i la recaptació del delme excloent així el paper del bisbe en contraposició a la resta del comtat, on aquest era recaptat pel bisbat.²⁸³ Amb la venda del castell a Ènnec Bonfill el que es produeix és un intent per part d'aquest de recaptar el delme de l'església. Però al final no s'acaba produint degut a la suposada protesta de Vives i Odó, i a la posterior rectificació del comte, provocant la vinculació d'aquest terme castral al *hinterland* de Barcelona.²⁸⁴

La darrera menció que tenim sobre els interessos de la Seu en aquest territori té a veure de nou amb el conflicte per la recaptació del delme. Es tracta d'una permuta entre el bisbe

²⁷⁹ DCB doc. 89.

²⁸⁰ CCB doc. 1143.

²⁸¹ CCB doc. 1214.

²⁸² Gaspar FELIU I MONFORT, *El dominio territorial*, p. 245.

²⁸³ BATET COMPANYY, Carolina (1994) "L'església i les esglésies en els inicis del domini comtal a la marca de Barcelona" *Analecta Sacra Tarraconensia*, 67.1, pp. 243-257, p. 247.

²⁸⁴ BATET COMPANYY, Carolina (1994) "L'església i les esglésies" p. 243 nota 1.

Aeci i Ènnec Bonfill l'any 996, un cop el segon és el propietari del castell de Cervelló. En aquesta permuta el bisbe adquireix un alou a Sants a canvi dels delmes, tasques, primícies i senyories dels habitants del terme de Cervelló.²⁸⁵ D'aquesta manera veiem com al final les esglésies continuen en mans del bisbe, però la recaptació del delme acaba privatitzant-se, és a dir en mans del senyor de Cervelló, i així finalment el terme de Cervelló acaba amb un funcionament més similar al de la resta de territoris de la Marca. Segons Gaspar Feliu, la donació en el testament de Borrell II va importunar a Ènnec i Ramon Borrell arribant a provocar que el bisbe es veiés “forçat” a acceptar aquesta permuta.²⁸⁶

Tot i això, el conflicte per les esglésies del terme no acaba aquí. L'any 994 tenim una donació de Guillem de Santmartí a la Seu en la que dona la parròquia de Sant Boi, la d'Eramprunyà, dues peces de terra i una parròquia de Sant Vicenç, dècimes i primícies, a la Catedral com a compensació per haver atacat La Granada, possessió de la Seu. Aquesta donació genera dos conflictes: el primer és saber si aquesta església de Sant Vicenç es correspon amb la parròquia del terme de Cervelló. En el cas que realment sigui la de Cervelló, caldria saber per quin motiu ha acabat aquesta parròquia en mans del senyor d'Eramprunyà. Els propietaris d'aquests castells es van disputar la possessió de Sant Boi, tot i que segons Jordi Gibert cap dels dos ho va aconseguir.²⁸⁷ Però la disputa per la parròquia de Sant Vicenç no apareix en cap altre document. Davant d'aquesta manca d'informació, no ens veiem capacitats per treure cap hipòtesi.

En relació a la Catedral no disposem de més adquisicions de béns al territori de Cervelló, i la resta del patrimoni el podem conèixer a través de la donació de béns a altres institucions com són els monestirs de Sant Cugat i Sant Pere de les Puel·les. Respecte Sant Cugat, la vinculació ja l'hem comentat a l'inici d'aquest apartat amb la donació de l'església de la Santa Creu. En canvi, per Sant Pere tenim dos documents: el primer és la dotació del monestir de l'any 945²⁸⁸ i el segon és la renovació del monestir feta el 992 després de l'atac d'al-Mansur del 985.²⁸⁹ Però el segon, la restitució, es fa conjuntament amb el comte de Barcelona, i això en dificulta l'estudi. Amb les donacions fetes a Sant

²⁸⁵ DCB doc. 293.

²⁸⁶ FELIU, Gaspar (1994) “El patrimoni de la seu de Barcelona durant el pontificat del bisbe Aeci (995-1010)” *Miscel·lània Ramon d'Abadal. Estudis d'història oferts a Ramon d'Abadal i de Vinyals en el centenari del seu naixement*. Barcelona. Estudis Universitaris Catalans, pp. 51-68, p. 59.

²⁸⁷ JORDI GIBERT I REBULL, *A l'ombra de Barchinona*, p. 134.

²⁸⁸ CCB doc. 261.

²⁸⁹ CCB doc. 1128.

Pere, les quals tractarem en detall a l'apartat corresponent, veiem com la Seu ja tenia possessions a la Palma abans de l'alou rebut l'any 966.

Respecte l'església de Sant Miquel, només tenim 3 documents: 2 donacions i 1 testament. Aquest darrer és de l'any 960 i probablement va servir per facilitar l'entrada del futur bisbe Vives a la Seu.²⁹⁰ El següent document, és una donació feta per dos matrimonis l'any 964 en el que donen tres lots, tots ells situats a Sant Vicenç, entre les rieres de Cervelló i Torrelles.²⁹¹ El primer lot són unes cases i unes terres que limiten al sud amb la riera de Torrelles. El segon i el tercer són unes terres situades al costat d'un rec *–ipso regario–* que hem suposat que es tractaria del rec de propietat comtal. Finalment, la darrera donació es va fer l'any 971. En aquest cas es dona una terra situada també a Sant Vicenç que de nou limitaria amb el que creiem que és el rec comtal.²⁹²

En les donacions i testaments que no estan relacionats amb les esglésies del terme, es fa menció al pagament de drets a la Catedral, és a dir que els donadors retenen aquests béns en usdefruit. Al primer document, el del 960, els marmessors afirmen que continuaran treballant les propietats de l'alou d'Esparreguera pels nous propietaris, però no s'especifica cap pagament. En canvi, als altres dos documents veiem com s'especifica el pagament de la tasca, però amb petites diferències. Al document del 964 només es diu que pagaran la tasca als nous propietaris, és a dir la Seu de Barcelona; en canvi, al del 971, es concreta que el donant i els seus fills pagaran la tasca sense mencionar que passarà a partir de la tercera generació.

Per acabar aquest apartat, podem dir que l'evolució del patrimoni de la Seu de Barcelona al territori de Cervelló i les relacions amb el veguer van ser força complicades. Primer de tot veiem com la Catedral va perdent patrimoni que passa a mans d'altres propietaris com són el monestir de Sant Cugat, i el de Sant Pere de les Puel·les amb la donació de nombroses propietats. Després, el deixar de recaptar el delme de les esglésies del terme confirmava una tendència que s'estava produint a tota la Marca, mentre que l'intent de retenció d'aquests pagaments podria ser un intent per guanyar influència en un indret on pràcticament no en tenien. Per altra banda, però relacionat amb el que estem comentant, creiem que les adquisicions no van compensar les pèrdues i, per tant, al llarg del segle X la Seu va anar perdent importància paulatinament en favor del veguer i de Sant Pere de

²⁹⁰ DCB doc. 57. Gaspar FELIU I MONFORT, *El dominio territorial*, p. 220.

²⁹¹ DCB doc. 76.

²⁹² DCB doc. 100.

les Puel·les de forma directa –creiem que més important en el primer cas–, i de forma indirecta respecte Sant Cugat, ja que s’acabarà erigint en el principal propietari. Creiem que aquesta també seria la situació pel segle XI, ja que no tenim cap document que faci referència al patrimoni de la Seu en aquest territori.

5.3.2.3. *Sant Pere de les Puel·les*

El patrimoni del monestir barceloní a Cervelló està documentat des de la seva fundació. Al document de dotació de Sant Pere de les Puel·les de l’any 945 sabem que disposava tres terres, dues vinyes i un molí.²⁹³ De tots aquests béns se’n donen les afrontacions però no pas la seva ubicació. Per poder saber la localització s’ha de recórrer a la renovació del monestir on s’indica aquest conjunt com l’alou de la Palma donat per la comtessa Riquilda.²⁹⁴ Segons Montserrat Pagès aquest alou estaria situat al lloc on es va aixecar la capella de Sant Joan de l’Erm.²⁹⁵

Al segon document, de l’any 991,²⁹⁶ el comte dona un alou situat a la Palma i un molí a la riera de Cervelló entre la Palma i Sant Vicenç. En aquest alou hi trobem cases, terres, vinyes, molins, recs, horts, arbres, prats i pastures.

Al tercer document, la renovació de les possessions que tenia el monestir abans de l’any 985 feta l’any 992,²⁹⁷ s’indica que el monestir havia rebut importants donacions d’un tal Endalec situades també a la Palma, a més de l’alou cedit al primer document. Els béns donats són dos alous, una vinya i la meitat d’un molí.

La següent adquisició que trobem per part de Sant Pere de les Puel·les a Cervelló es produeix l’any 1067, quan el monestir rep un altre alou per part de Gerbert Pere, Bonhom Pere i Ermengol Bonuç a la Palma. En aquest cas veiem com aquesta nova propietat limitava amb un dels altres alous del monestir (“alodio prefati Sancti Petri”).²⁹⁸

La procedència dels béns és ben clara, en primer lloc de la comtessa Riquilda, i després del propi comte Borrell. Després tenim la donació d’altres possessors que podríem catalogar com a propietaris mitjans ja que disposen d’importants béns dins del terme, però no formen part de la noblesa. Al mateix temps podem veure un intent per part del monestir

²⁹³ CCB doc. 261.

²⁹⁴ CCB doc. 1132.

²⁹⁵ Montserrat PAGÈS I PARETAS, *Art romànic i feudalisme*, p. 396.

²⁹⁶ CCB doc. 1128.

²⁹⁷ CCB doc. 1132.

²⁹⁸ Montserrat PAGÈS I PARETAS, *Art romànic i feudalisme*, p. 397.

per fer-se important a una determinada regió, ja que totes les propietats les acumula en un mateix lloc, la Palma, on sovint les noves adquisicions limiten amb possessions preexistents.

5.3.2.4. *Altres*

En aquest apartat repassarem altres dominis d'institucions eclesiàstiques, però que no constitueixen un patrimoni rellevant a la llum de la documentació estudiada.

En primer lloc cal parlar de Sant Ponç de Corbera. Aquest monestir tenia un alou que creiem que estaria situat a prop del monestir, és a dir al nord del terme castral, tocant amb el terme del castell de Corbera. L'alou original d'aquest monestir ens és desconegut, ja que el document de consagració no s'ha conservat. Així doncs, les úniques notícies que tenim ens han arribat a través de tres ventes fetes el 1068,²⁹⁹ el 1073³⁰⁰ i el 1074,³⁰¹ però sempre referint-se al mateix alou. Aquestes mencions indirectes fan impossible saber de que estaria format i conèixer altres possibles possessions de Sant Ponç. Finalment, tenim una segona notícia sobre el patrimoni d'aquest monestir a través del primer testament d'Umbert de Cervelló abans de ser bisbe. En aquest testament dona al monestir totes aquelles possessions que va comprar, sense especificar si es tractaven de compres fetes al terme de Cervelló o a fora, ni quin tipus de béns eren.³⁰²

Amb una importància patrimonial molt inferior, cal esmentar també la presència del monestir de Sant Llorenç del Munt entre els propietaris del terme de Cervelló. La seva existència la documentem a través d'un únic document, una donació feta l'any 977 per un matrimoni en la que cedeixen la novena part d'unes cases, casals i vinyals a l'esmentat cenobi benedictí.

Finalment parlarem de les parròquies del terme de Cervelló. Totes elles disposaven d'un terme parroquial assignat on hi tindrien repartits diferents tipus de béns. Tot i això, no coneixem l'abast d'aquests termes, ni les possessions d'aquestes esglésies més enllà de contades referències que ens han arribat a través de les afrontacions o de donacions. Del patrimoni de les parròquies del terme en tenim només quatre evidències a Santa Coloma, Sant Martí de Torrelles, Sant Vicenç i Sant Creu, Sant Esteve i Sant Dalmau de Cervelló. Respecte a Santa Coloma, disposem de 3 referències: una terra i una terra erma, situades

²⁹⁹ ACB doc. 1157.

³⁰⁰ ACB doc. 1230.

³⁰¹ ACB doc. 1252.

³⁰² ACB doc. 1460.

dins del terme de la parròquia, ambdues apareixen com afrontacions, la primera el 1045³⁰³ i la segona el 1057.³⁰⁴ La tercera referència la trobem al testament del bisbe Umbert de l'any 1089, en el que deixa una casa amb terres i arbres situada a *Campolongo*.³⁰⁵ Finalment, al document del 1045, s'estipula el pagament del delme sobre una vinya i una terra erma a la parròquia de Santa Coloma.

Per Sant Martí de Torrelles tenim dues referències, les dues provinents del mateix document, el testament d'Umbert de Cervelló del 1089. En aquest cas, el bisbe dona una terra situada dins del terme de la parròquia i una vinya situada a *Bussiano*. Per Sant Vicenç tenim només una referència, es tracta d'una terra que ens apareix com una afrontació en un document del 959.³⁰⁶

Finalment, disposem d'informació sobre el patrimoni de l'església de la Santa Creu, Sant Esteve i Sant Dalmau, del qual se'n coneixen un total de 5 referències. La primera és la donació de la meitat d'un molí a repartir entre Sant Cugat i la Santa Creu, efectuada per una tal Madrona l'any 912.³⁰⁷ Tres anys més tard, el seu fill Otger dona la meitat d'una terra situada a la vall d'Esparreguera a la Santa Creu.³⁰⁸ Per Montserrat Pagès el conjunt de donacions que fan Madrona i Otger tindria com a objectiu assegurar l'entrada d'Otger com a membre a aquesta cel·la.³⁰⁹ Al mateix document del 915 tenim una altra referència; en aquest cas es tracta d'una terra, que ens apareix com a afrontació i que també està situada a la vall d'Esparreguera. El 948 hi ha una donació de cases, corts, horts, arbres fruiters i terres a la cel·la, tots aquests béns situats a Vallirana.³¹⁰ La darrera menció que tenim sobre les possessions d'aquesta església es correspon amb una terra de Sant Esteve, mencionada com afrontació l'any 992. Aquesta darrera terra està situada entre Cervelló i la Palma de Cervelló.³¹¹

³⁰³ ACB doc. 686.

³⁰⁴ ACB doc. 922.

³⁰⁵ ACB doc. 1503.

³⁰⁶ CCB doc. 411.

³⁰⁷ CCB doc. 115.

³⁰⁸ CCB doc. 130.

³⁰⁹ Montserrat PAGÈS I PARETAS, *Les esglésies pre-romàniques*, p. 115.

³¹⁰ CCB doc. 298.

³¹¹ CCB doc. 1132.

5.3.3. Gran propietat laica

5.3.3.1. *Els comtes de Barcelona*

Amb la conquesta del territori de Cervelló, com ja hem dit en una data i circumstàncies força complicades de conèixer, el comte es converteix en el principal senyor ja que totes aquelles terres que no tenien propietari van passar a les seves mans, erigint el castell i el terme sobre territori públic.³¹²

A partir d'aquí, veiem com des d'un bon inici el casal de Barcelona va adoptar dos papers: per un cantó, va intentar acumular noves possessions; però per l'altre les perdrà en favor d'altres grans propietaris que pretenien augmentar el control sobre el territori. A partir de la venda del castell l'any 992,³¹³ el casal de Barcelona deixarà de ser el principal propietari en favor d'Ènnec Bonfill i els seus descendents.

En relació a la voluntat receptora de béns dels comtes de Barcelona, disposem de quatre exemples, cronològicament molt distanciat, en època dels comtes Sunyer I i ~~de~~ Ramon Berenguer I, és a dir amb una diferència d'un centenar i mig d'anys. Tot i això, aquestes adquisicions tenen en comú que totes són en forma de compra. La primera es produeix l'any 915 a Pallejà, on el comte Sunyer I compra una terra per 10 sous, la qual limita amb una altra terra de propietat comtal.³¹⁴ La segona adquisició feta per Sunyer I es produeix l'any 936 i es tracta de la compra d'una terra situada a Sant Vicenç, a l'oest del rec comtal, per 40 sous.³¹⁵ Les següents compres es produeixen els anys 1066 i 1067, quan Ramon Berenguer I adquireix mitja mujada de vinya i una terra per 5 sous de Barcelona a *Mezar*,³¹⁶ i un any després compra de nou mitja mujada de vinya per 4 mancusos de Barcelona a *Arenio*.³¹⁷

Durant els cent trenta anys que van entre la darrera compra de Sunyer I i la primera de Ramon Berenguer I, la casa comtal passa a tenir un paper de donador als altres grans propietaris de la zona. Si analitzem aquests fets junt amb el que s'estava produint a la resta de la Marca i del comtat, veurem com és una tendència generalitzada, i és que en el període que va entre aquests dos comtes, i sobretot des de la segona meitat del segle X, la casa comtal barcelonina comença a perdre possessions a favor de grans propietaris laics

³¹² Carolina BATET I COMPANYY, *Castells termenats*, p. 56.

³¹³ CCB doc. 1143.

³¹⁴ CCB doc. 126.

³¹⁵ CCB doc. 191.

³¹⁶ PACB1 doc. 663.

³¹⁷ PACB1 doc. 688.

i eclesiàstics, i es comencen a formar els grans dominis senyorials. D'aquesta manera entenem, per exemple, la venda del castell a Ènnec Bonfill, vicari de confiança del comte, que ja tenia en poder seu el castell de Gelida i altres possessions al terme de Cervelló. La successiva cessió de béns per part del comte contribuirà a la fragmentació del terme castral de Cervelló, tot posant sota el control d'altres propietaris una gran extensió de terres i béns. En aquest sentit, trobem en primer lloc les donacions inicials a Sant Cugat³¹⁸ i Sant Pere de les Puel·les³¹⁹ per part de Guifré II i de Riquilda, respectivament. També trobem al comte Miró dotant a la Catedral de Barcelona amb diversos alous, i donant-li els drets sobre les parròquies del terme. Tot i així, tal i com s'ha vist quan analitzàvem el patrimoni de la Seu barcelonina, aquestes donacions no es van produir realment fins a la mort del comte Borrell II.

La següent acció que documentem per part dels comtes és la venda a Ènnec Bonfill d'una terra situada a Sant Vicenç l'any 989.³²⁰ Dos anys més tard, l'any 991 es produeix una ~~altra~~ donació a Sant Pere de les Puel·les d'un alou situat a la Palma i un molí a la riera de Cervelló, entre la Palma i Sant Vicenç.³²¹ Un any més tard, el 992, en la renovació de les possessions de Sant Pere de les Puel·les, el comte indica que l'alou del monestir a la Palma, el que va ser donat per la comtessa Riquilda, limitava amb terres i vinyes del comte i d'Ènnec Bonfill.³²² Les esmentades vinyes de propietat comtal les trobem esmentades també al document de fundació de Sant Pere de les Puel·les.³²³ Continuant amb el document del 992, veiem com es parla d'unes vinyes situades també a la Palma que són propietat del comte però que les té Ènnec Bonfill. Aquesta connexió entre les terres del monestir anteriorment comtals, i les terres que el comte encara posseïa, fan pensar que la Palma seria un indret on els comtes hi tindrien algunes possessions importants.

L'acció més destacada duta a terme pels comtes és la venda del castell de Cervelló a Ènnec Bonfill per 100 peces de plata l'any 992. En aquesta donació es respecten els alous que tenen els principals propietaris eclesiàstics –Sant Cugat, Sant Miquel de Barcelona i Sant Pere de les Puel·les–, mentre que en relació a les possessions de la família comtal s'especifica que s'exceptuen de la venda els horts comtals, 15 parellades de terra i 30

³¹⁸ CCB doc. 108.

³¹⁹ CCB doc. 261.

³²⁰ CCB doc. 1089.

³²¹ CCB doc. 1128.

³²² CCB doc. 1132.

³²³ CCB doc. 261.

mujades de vinya.³²⁴ D'aquesta manera creiem que el comte s'assegura retenir tots els béns que tenia en aquest terme. Aquestes terres i vinyes que el comte aconsegueix quedar-se devien situar-se principalment a quatre llocs: Pallejà, Sant Vicenç, Santa Coloma, on documentem tres terres però creiem que en dos casos es podria tractar de la mateixa,³²⁵ i la Palma. D'altra banda ens apareixen documentades unes terres en època del comte Miró però no hem estat capaços d'ubicar.³²⁶ Tot i que en la venta del castell el comte es reserva la possessió de 15 parellades de terra i 30 mujades de vinya, aquestes són comprades per Hug de Gurb, espòs d'Eliarda, filla d'Ènnec Bonfill, a Ramon Borrell i Ermesenda, i hi afegeix 5 mujades de vinya més.³²⁷

Tot i la donació dels horts comtals a Sant Cugat que hem documentat amb la confirmació de Benet VIII de l'any 1023 –recordem que en aquest document afirmen que els tenen per donació testamentària del comte–,³²⁸ anys més tard tornen a aparèixer en mans dels comtes en el repartiment de territoris que fan Ramon Berenguer II i Berenguer Ramon II. En aquest document s'especifica que el primer es quedarà les dominicatures de Pallejà, Garrosa (Sant Vicenç dels Horts) i els horts comtals.³²⁹ És a dir, mantindrà el domini, homes i drets d'aquestes zones.³³⁰ Atès que només disposem d'aquests dos documents per tractar la problemàtica, se'ns fa impossible saber que deuria passar.

Així doncs, i per concloure, els comtes viuen un primer moment com a dotadors de possessions a altres propietaris, en alguns casos apareixen adquirint béns, sempre via compra, però finalment acaben cedint davant dels nous grans propietaris fent-los forts mentre ells perden importància. Com hem dit, aquesta situació serà recurrent a la Marca i marcarà l'inici d'una nova estructuració social, política i econòmica del territori.

5.3.3.2. *La família Cervelló*

La família o llinatge dels Cervelló comença a anomenar-se com a tal amb els descendents del matrimoni d'Eliarda, filla d'Ènnec Bonfill, i Hug de Gurb. Amb aquesta unió conflueixen dos grans patrimonis situats a la Marca i es produeix la creació d'un important llinatge.³³¹ Així doncs, començant per Ènnec Bonfill, el primer propietari del

³²⁴ CCB doc. 1143.

³²⁵ CCB doc. 249. CCB doc. 380. CCB doc. 804.

³²⁶ CCB doc. 438.

³²⁷ PACB1 doc. 44.

³²⁸ CSCV doc. 486.

³²⁹ PACB2 doc. 97.

³³⁰ BENITO MONCLÚS, Pere (2003) *Senyoria de la terra i tinença pagesa*, p. 222.

³³¹ Ramon MARTÍ I CASTELLÓ, «Els Castellvell durant el segle X», p. 698.

que tenim notícies en aquestes terres, veurem com els Cervelló han estat personatges importants, i és que el mateix Ènnec va ser vicari comtal i probablement un dels més rellevants.³³² Posteriorment, membres de la família Cervelló els trobem com a abats de Sant Cugat (tal és el cas de Guillem de Cervelló), i fins i tot com a bisbes de Barcelona (Umbert de Cervelló).

La primera notícia que tenim de la presència d'Ènnec Bonfill al terme del castell de Cervelló és a través d'una permuta amb el monestir de Sant Cugat de l'any 983 on cedeix una terra a Santa Coloma de Cervelló, al *Canneto*, a canvi d'unes cases, una cort i una altra terra.³³³

Amb anterioritat a la compra del castell tenim constància d'altres possessions d'Ènnec al terme de Cervelló a través de la confirmació dels béns de Sant Pere de les Puel·les. Així doncs, sabem que abans del 985 Ènnec també tenia terres i vinyes a la Palma, a més d'unes vinyes que havien sigut del comte Borrell,³³⁴ a qui l'any 989 compra també una terra situada a Sant Vicenç dels Horts per 100 sous.³³⁵

Però la situació canvia radicalment a partir del 992 amb la compra del castell de Cervelló. A través d'aquesta adquisició engrandeix els seus dominis dins de la Marca i passa a erigir-se com un dels principals propietaris.³³⁶ Tot i la venda, el comte es va reservar la possessió d'algunes terres i vinyes, així com també dels horts comtals. Malgrat tot, vuit anys després, totes aquestes possessions són adquirides per Hug de Gurb, el marit d'El·liarda.³³⁷ Creiem que amb aquesta darrera compra els Cervelló aconseguixen obtenir gairebé totes les possessions que els comtes tenien al terme de Cervelló, excepte els horts comtals i les dominatures de Pallegà i Sant Vicenç. L'any 1027 el comte Berenguer Ramon I empenyora l'alou de Pallegà a Bonfill Hug per un deute de 2.000 sous de plata que el comte tenia amb el veguer.³³⁸ Hem de suposar que aquest alou retornaria a mans del comte ja que amb el repartiment de les possessions del comtat feta l'any 1079 entre Ramon Berenguer II i Berenguer Ramon II apareix la dominatura de Pallegà entre els béns repartits.

³³² Ramon MARTÍ I CASTELLÓ, «Els Castellvell durant el segle X», p. 696.

³³³ CCB doc. 804.

³³⁴ CCB doc. 1132.

³³⁵ CCB doc. 1042.

³³⁶ CCB doc. 1143.

³³⁷ PACB1 doc. 44.

³³⁸ PACB1 doc. 181.

Molt relacionat amb la compra del castell, sorgeix el conflicte entre el comte, Ènnec, i el bisbe que ja hem comentat quan parlàvem de la Seu barcelonina. Com hem vist, el comte Miró va donar les parròquies amb tots els seus drets al bisbe l'any 966,³³⁹ però en la compra del castell s'incorporen les parròquies i els drets al conjunt de béns que rep el veguer. Un any més tard, el 993, el comte Borrell estipula en el seu testament que aquestes parròquies passaven a mans del bisbe, tal com el seu germà Miró havia indicat al seu testament.³⁴⁰ Finalment, l'any 996 Ènnec Bonfill fa una permuta amb el bisbe de Barcelona, presumiblement beneficiosa pels seus interessos, en la que cedeix un alou a Provençana a canvi d'un alou format per delmes, tasques, primícies i senyories dels habitants del terme de Cervelló.³⁴¹

La confirmació del manteniment d'aquests drets per part dels Cervelló ens arriba a través d'un document del 1045 en el que un matrimoni compra a Alemany de Cervelló una mujada de vinya i mitja quarterada de terra erma situada a Santa Coloma. En aquest cas el senyor de Cervelló estableix que el matrimoni haurà de pagar el delme a la dita parròquia.³⁴²

A partir dels testaments del bisbe Umbert podem observar l'estreta relació de la família Cervelló amb el monestir de Sant Ponç de Corbera, així com també el procés segons el qual el patrimoni dels Cervelló va dividir-se a la mort d'Hug de Cervelló entre els seus fills. El repartiment de possessions entre els esmentats hereus va ser desigual, sent Bonfill, el fill gran, i Alemany, el segon, els que reberen la part més important del patrimoni, mentre que als altres dos, Umbert i Geribert, els cedeix la resta d'alous que tenia als comtats de Barcelona, Girona i Osona. A la mort de Bonfill les seves possessions passen a mans d'Alemany, que a la mort del seu pare aglutinarà gairebé tot el patrimoni³⁴³ i probablement també el de la seva mare El·liarda. Respecte les propietats d'El·liarda, hereva d'Ènnec i per tant la propietària de les terres del terme de Cervelló, no sabem com van ser repartides ja que no tenim el seu testament. Tot i això, en podem arribar a tenir una lleugera idea a partir del segon testament del bisbe Umbert. En aquest testament el bisbe dona la vall i la parròquia de Torrelles, la torre del Montpedrós –és a dir el castellnou de Cervelló– amb el seu terme i pertinences, i la parròquia de Santa Coloma de Cervelló

³³⁹ DCB doc. 89.

³⁴⁰ CCB doc. 1214.

³⁴¹ DCB doc. 293.

³⁴² ACB doc. 686.

³⁴³ Júlia MIQUEL I LÓPEZ, «Els Cervelló, barons de Querol-Montagut a l'edat mitjana», *Miscel·lània penedesenca*, 26 (2001), pp. 165-201, p. 169.

al seu fill Ramon, amb el benentès que siguin regentades per la seva mare fins que Ramon sigui adult.³⁴⁴ Així doncs creiem que les parròquies serien repartides entre els quatre germans després de la mort d'El·liarda, però no sabem com, a excepció d'aquestes dues. D'altra banda també és probable que es repartissin les zones de poblament en alou ja que veiem que Umbert cedeix la vall de Torrelles al seu fill; d'aquesta manera les valls de la Palma, Cervelló i Esparreguera junt amb els altres llocs importants del terme també degueren ser repartits entre els germans.

La procedència dels béns dels Cervelló es veu clarament inclinada cap el casal de Barcelona, ja que adquireixen gairebé la totalitat de les seves possessions a través de dues grans transaccions relacionades amb la casa comtal. Aquesta circumstància fa que ens sigui molt complicat de seguir la localització del seu patrimoni, en tant que rebran totes les possessions pràcticament de cop i no s'indica la localització. L'únic que podem resseguir amb certa facilitat són les possessions obtingudes amb anterioritat a la compra del castell, però són poques. Al mateix temps, aquesta circumstància fa que siguem incapaços d'analitzar les propietats amb el mateix detall que ho hem fet en el cas del monestir de Sant Cugat, ja que el patrimoni ha estat adquirit de formes completament diferents i manquem d'una documentació tan rica i abundant com la que posseeix el cenobi vallesà.

5.3.3.3. *Altres*

Més enllà dels grans propietaris estudiats fins ara, hem de remarcar l'existència d'un altre tipus de possessors fora de les grans famílies i institucions del moment. Aquests altres propietaris són els que acabaran de farcir de propietats a les institucions comentades anteriorment. D'aquesta manera, junt amb altres factors, es fa difícil, per no dir impossible, saber quin percentatge de possessions s'escaparien del control dels grans propietaris.

Al llarg de la documentació ens apareixen diferents possessions en mans d'aquests propietaris que desconeixem, ja sigui com a afrontacions o com les aportacions al patrimoni dels grans propietaris. Però donant una ullada a aquests personatges, podem veure com alguns destaquen per sobre dels altres, ja sigui perquè apareixen en més d'una ocasió, o perquè l'única vegada que els documentem donen una gran quantitat de béns. Aquests són els que analitzarem d'inici, per passar després a un segon grup format per

³⁴⁴ ACB doc. 1503.

altres famílies importants o membres de la noblesa que obtenen alguna propietat al territori estudiat.

Primer de tot tenim a Madrona, mencionada els anys 912 i 913.³⁴⁵ Sabem que tenia un important gruix de possessions adquirides de diverses maneres: per aprisió, per compra, o per aprisió del marit i per dècima marital. Aquestes propietats no han pogut ser localitzades, però per altra banda tenim un document del seu fill Otger que dona la meitat d'una terra de la seva mare situada a la vall d'Esparreguera.³⁴⁶ Aquesta donació ens fa pensar que molt probablement les propietats de Madrona estarien situades al sector Cervelló-Esparreguera-Vallirana, però davant de la falta de proves no ho podem confirmar. Les seves possessions eren cases (2), corts (2), terres (3), vinyes (2), un erm, camps de conreu (3), un molí i arbres fruiters. Com hem indicat anteriorment, Montserrat Pagès creu que la primera donació feta per Madrona, que és a repartir entre el seu fill, Sant Cugat i la Santa Creu, es correspondria amb el dot del seu fill Otger per professar com a monjo a la cel·la de la Santa Creu.³⁴⁷

El segon cas és el del sacerdot Oriol, del qual tenim 11 propietats en dos documents. Al primer document, de l'any 952, ens apareix una terra seva com a afrontació en una donació a Sant Cugat.³⁴⁸ Al segon document hi figuren la resta de referències. En aquest document de l'any 955 entrega un total de 9 lots de possessions al monestir de Sant Cugat:³⁴⁹ el primer és una casa, una cort i un hort situats al burg de Cervelló; el segon es correspon amb unes cases, una cort i una terra situades a Vallirana; el tercer i el quart són dues terres ubicades a Vallirana; i el darrer lot que hem aconseguit ubicar és una terra a Olesa de Bonesvalls. Els béns que no hem pogut localitzar amb precisió més enllà de saber que es troben al terme de Cervelló, són 3 vinyes en tres llocs diferents i un hort irrigat. La darrera referència és una vinya que afronta amb una de les vinyes que entrega a Sant Cugat. Respecte a la ubicació d'aquests darrers béns, creiem que podrien haver estat ubicats a la zona Cervelló-Esparreguera-Vallirana, en tant que les que hem pogut ubicar estant situades en aquest sector. La menció d'Olesa de Bonesvalls, el territori més occidental del terme i el punt final del camí del Penedès, creiem que ens podria confirmar la ubicació del patrimoni d'Oriol al voltant de la zona esmentada. Sobre l'adquisició

³⁴⁵ CCB doc. 115; CCB doc. 121.

³⁴⁶ CCB doc. 130.

³⁴⁷ Montserrat PAGÈS I PARETAS, *Les esglésies pre-romàniques*, p. 115.

³⁴⁸ CCB doc. 334.

³⁴⁹ CCB doc. 355.

d'aquests béns, la documentació indica que els ha obtingut a través de l'herència materna i per compra.

En tercer lloc trobem el cas de Cultumen. Apareix en tres donacions, dues a Sant Cugat l'any 955 i una a Mirabilia el 957. Al primer document dona una terra i 2 vinyes, mentre que una vinya i una altra terra apareixen com a afrontacions.³⁵⁰ Al segon document dona 2 parellades de terra i una cort, mentre que una altra terra apareix de nou com a afrontació.³⁵¹ Aquestes dues donacions estan situades a Sant Vicenç dels Horts. Finalment, el trobem en un tercer document on cedeix a una tal Mirabilia de terres, cases, vinyes, arbres i un pou que té a tocar de la riera de Torrelles, per tant podria ser Sant Vicenç dels Horts o Torrelles, tot i que si es tractés de Sant Vicenç molt possiblement apareixeria citat com a tal.³⁵² D'aquests tres documents, només en el segon s'indica com ha obtingut els béns, que s'han adquirit a través d'una compra. Respecte a les condicions d'entrega, veiem com en el segon document de donació a Sant Cugat es reserva l'usdefruit pagant la tasca al monestir, i en el tercer cedeix la terra a Mirabilia amb la condició que ella i els seus successors paguin la tasca al monestir de Sant Cugat i que en cas que alienin la terra els calgui el consentiment del monestir.

Un altre cas interessant és el del matrimoni de Segulf i Ermesenda, que apareixen com a responsables de dues donacions a Sant Cugat, i com a receptors d'un bé comprat. Al primer document de l'any 956 donen una terra cultivada i una erma, junt amb arbres situats a Vallirana.³⁵³ En un altre document del 958,³⁵⁴ donen un alou compost per terres, vinyes, cases, corts, horts, arbres fruiters, un camp de cultiu, i una terra erma i es reserven l'usdefruit a canvi de pagar la tasca dels fruits. El darrer document on apareixen és de l'any 962, i en aquest actuen com a compradors d'un molí i un hort a un altre matrimoni per 10 sous. Aquest lot també està situat a Vallirana.³⁵⁵

El darrer dels possessors que documentem és Endalec, un gran propietari de la Palma. Les cinc referències que tenim d'Endalec ens arriben a partir d'un sol document, la renovació de béns del monestir de Sant Pere de les Puel·les de l'any 992.³⁵⁶ A quatre de les mencions apareix com a donador i a la cinquena es menciona una terra propietat dels

³⁵⁰ CCB doc. 354.

³⁵¹ CCB doc. 358.

³⁵² CCB doc. 374.

³⁵³ CCB doc. 372.

³⁵⁴ CCB doc. 398.

³⁵⁵ CCB doc. 442bis.

³⁵⁶ CCB doc. 1132.

seus fills. Aquestes possessions es van donar amb anterioritat el 985, però no sabem com arribarien ni en quins períodes. Els béns que dona són dos alous que no es diu de que estan compostos, una vinya i la meitat d'un molí.

Aquests quatre casos ens serveixen per il·lustrar la complexitat de les relacions que es produïen dins del context del terme de Cervelló en plena transformació cap a la formació d'una societat feudal. Els exemples de Cultumen i el matrimoni de Segulf i Ermesenda ens mostren aquesta complexitat al veure com propietaris amb un cert patrimoni es converteixen en arrendataris del principal monestir del comtat, i obtenen dues posicions ben diferents.

D'altra banda, toca parlar també d'un segon grup de propietaris format per membres de famílies importants que tenen un patrimoni considerable, és a dir altres famílies de la noblesa del comtat –veguers i vescomtes– i *potentes* que hem pogut documentar.

El primer cas és el del levita Abila, conegut com a Vives, Esperandéu i Blanca, els marmessors d'Oliba. En aquest cas, el que és realment important és el que no es diu i un dels donants: Abila. Mitjançant aquest document coneixem quatre lots, 3 situats a La Guàrdia i el quart a la vall d'Esparreguera. En el primer lot es deixa tot el que tenen a la Guàrdia; el segon és un molí que llega a Esperandéu, el tercer són 3 peces de terra que deixa a Emmo. El quart, el d'Esparreguera, és un alou format per terres, vinyes, cases, corts, horts, terra cultivada i erms.³⁵⁷ Com dèiem, l'important és el que no s'esmenta, ja que creiem que el primer estaria format per un importantíssim gruix de béns, i per això no es menciona quines són. Per acabar de confirmar aquesta idea ens basem en la hipòtesi de Gaspar Feliu quan considera que el levita Abila, conegut com a Vives, seria el futur bisbe Vives, que amb els lots de la Guàrdia i Esparreguera facilitava l'entrada del seu fill a la Seu barcelonina.³⁵⁸

Per una altra banda documentem la presència dels Santmartí: Gal·lí, la seva esposa Ermengarda i el fill Guillem. Com ja hem vist anteriorment, els Santmartí eren els veguers d'Eramprunyà i es van disputar els drets de la parròquia de Sant Boi amb els Cervelló a finals del segle X. Però més enllà d'aquesta disputa, també els documentem com a propietaris d'un alou que no hem pogut ubicar. L'única menció de l'esmentat alou es

³⁵⁷ DCB doc. 57.

³⁵⁸ Gaspar FELIU I MONFORT, *El dominio territorial*, p. 220.

produeix l'any 981 al testament de Gal·lí quan el deixa a la seva dona Ermengarda.³⁵⁹ Més endavant, l'any 994, el seu fill Guillem dona l'església de Sant Vicenç a la Seu de Barcelona.³⁶⁰ És probable doncs, que l'alou estigués lligat d'alguna manera a la possessió de l'església, sempre que es tracti de la de Sant Vicenç dels Horts, cosa que per la manca de documentació no és possible afirmar de manera concloent.

Finalment ens queda la família vescomtal, de la qual només disposem de dues referències. La primera es produeix l'any 959 quan es menciona una terra de la vescomtessa Riquilda situada a Sant Vicenç com a afrontació.³⁶¹ La segona és de l'any 1040, i de nou torna a relacionar els drets de la parròquia de Sant Boi amb els Cervelló, però com que s'escapa de l'objecte d'estudi del nostre treball no l'analitzarem.³⁶² Així doncs, el pes de la família vescomtal no era especialment rellevant al terme castral de Cervelló.

³⁵⁹ CCB doc. 760.

³⁶⁰ DCB doc. 253.

³⁶¹ CCB doc. 411.

³⁶² PACB1 doc. 283.

6. Conclusions

Amb l'objectiu de conèixer el terme castral de Cervelló entre els segles X i XI, hem analitzat amb detall l'estructura territorial, econòmica i de propietat a partir de les fonts documentals, arqueològiques i espacials disponibles. L'ús de les bases de dades i Instamaps ens han permès realitzar una territorialització de les dades que ha estat interessant en l'anàlisi del tema estudiat.

Hem iniciat el nostre treball intentant establir uns antecedents en relació al poblament dels territoris que posteriorment constituïran el terme castral, amb l'objectiu d'entendre millor les dinàmiques que es produiran amb la conquesta comtal. La presència de vil·les a la riba del Llobregat, l'existència d'esglésies tardoantigues i altmedievals al voltant del territori estudiat i la menció primerenca de la Santa Creu, ens han permès concloure l'existència d'un poblament estructurat abans de la conquesta cristiana d'aquest territori.

Els diferents elements territorials estudiats –castells, torres, parròquies, monestirs, llocs i camins– estan situats a la riba del Llobregat i a les valls formades per les rieres i torrents, excepte Sant Ponç de Corbera. Als principals eixos del terme, és a dir, els camins Martorell-Sant Boi i Llobregat-Penedès hi trobem dos castells –el de Cervelló controla el camí del Penedès i a la llunyania es veu el Llobregat, mentre que el Castellnou controla la vall de Torrelles i la riba del Llobregat des de Pallejà–, dues torres i quatre parròquies. A més a més, hem localitzat els llocs de Vallirana i Olesa de Bonesvalls. A les valls interiors hi trobem la parròquia de Torrelles i els llocs d'Esparreguera i la Palma, aquests darrers molt propers al camí del Penedès. Tot i aquesta distribució en dos eixos principals, aquests elements es concentren entre Vallirana i el Llobregat, deixant pràcticament buida Olesa de Bonesvalls, on només hi tenim una menció documental.

A través de l'estudi de les fonts arqueològiques i de la trama urbana actual dels diferents municipis de l'antic terme castral, hem vist com als segles X i XI s'han promogut diverses formes de concentració de l'hàbitat per part del poder feudal. Per un cantó, documentem el fenomen de l'encastellament al castell de Cervelló, però també la formació d'una concentració de cases en forma de sagrera al voltant de l'església de Sant Vicenç. Aquesta sagrera creiem que es va desenvolupar per les condicions territorials i econòmiques favorables que es produïen a Sant Vicenç dels Horts.

Des del punt de vista econòmic, observem l'existència de dos eixos vertebradors (nord-sud i est-oest) en els que es concentren les principals mencions de terres agrícoles, camps de cereal, vinyes, horts, i molins. L'eix principal és el nord-sud, però veiem com Pallejà no hi té especial rellevància i la majoria de mencions es concentren entre Sant Vicenç i Santa Coloma, juntament amb el lloc de la Guàrdia ubicat molt a prop de Sant Vicenç. És en aquest sector on creiem que es concentren les principals propietats del comte de Barcelona, amb la presència dels Horts comtals documentats a Sant Vicenç però que molt possiblement s'estendrien fins a Sant Boi i, per tant, també estarien presents a Santa Coloma. El segon eix important és l'est-oest, que es desenvolupa al voltant del camí del Penedès, on hi destaca Vallirana. En aquest sector el principal propietari és el monestir de Sant Cugat que, a més de tenir un gruix important de possessions a Vallirana, també posseeix un gran alou situat a Cervelló. Altres espais d'interès econòmic els trobem a la Palma de Cervelló, molt proper al camí del Penedès, i *Canalliga/Kanalia*, al nord del terme, tocant al castell de Corbera, on localitzem el monestir de Sant Ponç de Corbera amb les seves possessions.

Pel que fa a l'activitat agrícola, les mencions estudiades no presenten cap diferència respecte a les analitzades per alguns autors en relació al conjunt dels territoris comtals. La importància del gra i la vinya que hem pogut documentar corrobora el pes del pa i el vi a la dieta medieval. Per altra banda, l'activitat molinera és realment remarcable, i si observem els propietaris dels molins veiem com es concentren principalment en mans d'institucions eclesiàstiques –els monestirs de Sant Cugat i Sant Pere de les Puel·les– estant només un cas sota domini de propietaris laics. D'altra banda, la presència d'un mercat a Sant Vicenç, al bell mig d'una cruïlla i en un espai agrícola rellevant, atorga un interessant pes econòmic al terme, tot i que la seva importància estigui limitada per la força dels mercats de la rodalia i el seu rang d'acció es limiti als pagesos de les valls interiors.

L'extensió i diversitat de les propietats del monestir de Sant Cugat al terme de Cervelló és realment important. La donació inicial per part del comte d'un gran alou ubicat a Cervelló i la posterior adquisició d'un gran nombre de possessions, repartides principalment entre els dos grans eixos econòmics del terme, converteixen el monestir vallesà en un dels principals propietaris del terme. La successiva ampliació dels seus dominis va entrar en conflicte amb la família Cervelló per la jurisdicció i la propietat d'alguns territoris i de les cel·les de Sant Silvestre i Santa Leda, en una coneguda disputa

que el monestir vallesà acabaria guanyant. La riquesa documental del Cartulari de Sant Cugat del Vallès ens ha permès fer un estudi molt detallat sobre la tipologia i ubicació de les seves propietats, així com de l'evolució del seu domini. Malauradament no disposem de documentació tan rica per a la resta de propietaris del terme, amb la qual cosa ens ha estat impossible analitzar-los amb el mateix detall.

Tot i així, la documentació conservada ens ha permès identificar altres grans propietaris, com és la família Cervelló, que sent senyors del castell disposen de béns distribuïts arreu del terme castral. Entre els membres d'aquesta família cal destacar, sens dubte, la figura d'Ènnec Bonfill, qui amb anterioritat a la compra del castell disposava ja d'importantes possessions dins del terme, però que amb l'adquisició d'aquest esdevé un dels principals propietaris d'aquest territori, amb possessions rellevants a la vall de Torrelles.

Les possessions del monestir de Sant Pere de les Puel·les al terme de Cervelló no són tan nombroses com les del monestir de Sant Cugat i les de la família Cervelló però tenim indicis de que també eren significatives. Per altra banda, així com suposem que els altres propietaris tenien el patrimoni repartit pel territori, el monestir barceloní les va concentrar a la Palma de Cervelló, adquirint-les majoritàriament de mans del comte de Barcelona.

La casa comtal i la Catedral de Barcelona disposaven també d'importantes possessions dins del terme de Cervelló. Tot i així, observem com al llarg del període estudiat pateixen una progressiva pèrdua de patrimoni en favor dels monestirs de Sant Cugat i de Sant Pere de les Puel·les. En aquest sentit, així com el comte sembla que va mantenir una relació més o menys tranquil·la però amb pèrdua constant de propietats, la Seu barcelonina va protagonitzar nombrosos conflictes amb la família Cervelló pels quals va acabar perdent els delmes de les esglésies del terme. Aquestes circumstàncies van acabar propiciant que el comte i la Catedral esdevinguessin dos senyors feudals més al terme de Cervelló –i en general a tota la marca– on, a la llum de la documentació estudiada, van acabar mantenint un patrimoni més aviat petit comparat amb els altres grans propietaris. El gruix de la propietat comtal se situa a la riba del Llobregat –on hi tenia les dominicatures de Pallegà, dels Horts comtals i de Sant Vicenç– i a la Palma; mentre que la Seu disposava d'un alou a la Palma i tres meitats d'alou a Torrelles, Pallegà i Santa Coloma. D'altra banda, desconeixem el volum de les propietats de la Catedral a la Guàrdia i la vall d'Esparreguera adquirides a través del testament d'Oliba per facilitar l'entrada del seu fill, el futur bisbe Vives, a la Seu barcelonina.

Per tot el que hem explicat, el terme castral dels Cervelló constitueix un bon exemple sobre la progressiva fragmentació de la propietat comtal i sobre l'engrandiment de patrimonis per part de les institucions monàstiques i alguns senyors feudals laics, que incrementen el seu poder en detriment del comte i la Seu barcelonina. Els conflictes entre Sant Cugat i la família Cervelló, o la pèrdua dels delmes per part de la Catedral en favor d'aquests darrers constitueixen exemples clars del que estem dient.

A nivell cronològic podem afirmar que durant el segle X es produeix una progressiva organització i repartició dels territoris del terme entre els grans propietaris per tal de controlar-lo. La fragmentació s'intensifica des de mitjan segle X amb l'entrada de Sant Pere de les Puel·les i tindria com a punts claus els testaments dels comtes Miró i Borrell, així com les compres dels anys 992 i 1000 per part dels Cervelló. Aquesta estructura de la propietat quedaria consolidada a mitjan segle XI a través de la resolució del conflicte entre el monestir de Sant Cugat i la família Cervelló. Tot i això, aquesta distribució no seria fàcil, ja que cada participant tenia interessos particulars, dels quals els exemples més clars són el conflicte pels delmes entre la Seu i els Cervelló i, de nou, la problemàtica sobre propietats i jurisdiccions viscuda entre el monestir de Sant Cugat i la família Cervelló.

Amb tot, i com acostuma a passar, el treball ha permès respondre algunes qüestions però obre nous interrogants sobre els que caldrà continuar investigant. Creiem que aquest treball amb objectius i metodologia similars, es podria veure desenvolupat amb un marc geogràfic més gran com ara la conca baixa del Llobregat, la marca o el comtat de Barcelona, per tal d'estudiar en conjunt els processos de formació dels termes castrals i els patrimonis dels grans propietaris.

7. Fonts

Ignasi Joaquim BAIGES, Gaspar FELIU, Josep Maria SALRACH, (dirs), *Els pergamins de l'Arxiu Comtal de Barcelona, de Ramon Berenguer II a Ramon Berenguer IV*, 4 volums, Barcelona, Fundació Noguera, 2010.

Ignasi Joaquim BAIGES.; Pere PUIG, *Catalunya Carolíngia, vol. VII: El comtat de Barcelona*. Barcelona. Institut d'Estudis Catalans, 2019.

Àngel FÀBREGA I GRAU, *Diplomatari de la Catedral de Barcelona, volum I, Documents dels anys 844-1000*. Barcelona. Arxiu Capitular de la Catedral de Barcelona, 1995.

Gaspar FELIU; Josep Maria SALRACH,(dirs.), *Els pergamins de l'Arxiu Comtal de Barcelona de Ramon Borrell a Ramon Berenguer I*, 3 volums, Barcelona, Fundació Noguera, 1999.

Pere PUIG I USTRELL, Vicenç RUIZ I GÓMEZ, Joan SOLER I JIMÉNEZ, *Diplomatari de Sant Pere i Santa Maria d'Ègara. Terrassa, 958-1207*, Barcelona, Fundació Noguera, 2004.

José RIUS, *Cartulario de Sant Cugat del Vallés*, 3 volums, Barcelona, CSIC, 1945.

Josep Maria SANS I TRAVÉ (dir.), *Diplomatari de l'Arxiu Capitular de la Catedral de Barcelona. Segle XI*. 5 volums. Barcelona. Fundació Noguera, 2006.

8. Bibliografia

- Joan-Albert ADELL, Jordi CAMPS, Lluïsa CARABASA, Montserrat PAGÈS, «Sant Ponç de Corbera» *Catalunya Romànica* vol. XX (Barcelonès, Baix Llobregat i Maresme), Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 1992.
- Isaac ÀLVAREZ, Josep Anton MOLINA, «Dades arqueològiques i documentals per a l'estudi de la fauna del Vallès medieval (segles X-XIV)», *II Congrés d'Arqueologia Medieval i Moderna a Catalunya*, II Sant Cugat del Vallès. Associació Catalana per a la Recerca en Arqueologia Medieval, 2003, pp. 425-436.
- Mariano BASSOLS, Joan BASTARDAS, (dir.) *Glosarium Mediae Latinitatis Cataloniae. Voces latinas y romances documentadas en fuentes catalanas del año 800 al 1100*, Barcelona, Universitat de Barcelona, Escuela de Filología de Barcelona del CSIC, 1960.
- Carolina BATET I COMPANY, «L'església i les esglésies en els inicis del domini comtal a la marca de Barcelona», *Analecta Sacra Tarraconensia*, 67.1, (1994), pp. 243-257.
- Carolina BATET I COMPANY, *Castells termenats i estratègies d'expansió comtal. La marca de Barcelona als segles X-XI*. Vilafranca del Penedès. Institut d'Estudis Penedesencs, 1996.
- Carolina BATET I COMPANY, *El castell termenat d'Olèrdola*, Col·lecció Monografies d'Olèrdola, Barcelona, Museu d'Arqueologia de Catalunya-Olèrdola, 2004.
- Albert BENET I CLARÀ, «Castells, guàrdies i torres de defensa», *Memorias de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, 23 (1991), pp. 393-407.
- Pere BENITO I MONCLÚS, *Senyoria de la terra i tinença pagesa al comtat de Barcelona (segles XI-XIII)*, Barcelona, CSIC, 2003.
- Jordi BOLÒS I MASCLANS, «Història del paisatge i mapes de Caracterització del Paisatge Històric (CPH): el Vallès i el Penedès (Catalunya)», Jordi Bolòs (ed.), *Els caràcters del paisatge històric als països mediterranis. Territori i Societat: el paisatge històric. Història, Arqueologia, Documentació*, VIII, Lleida, Pagès editors - Universitat de Lleida (2018), pp. 65-145.

- Jordi BOLÒS; Victor HURTADO, *Atles del comtat de Barcelona (801-993)*, Barcelona, Rafael Dalmau, Editor, 2018.
- Jordi BOLÒS; Iñaki PADILLA; Montserrat PAGÈS, «La necròpolis de tombes antropomorfes de Santa Maria de Cervelló», *Quaderns d'estudis medievals*, 2 (1980), pp. 67-80.
- Jordi BOLÒS; Montserrat PAGÈS, «El castell i la baronia de Castellvell de Rosanes», *Acta històrica et archaeologica mediaevalia. Annex 3: fortalises, torres, guaites i castells de la Catalunya medieval*, (1986), pp. 113-151.
- Pierre BONNASSIE, *Catalunya mil anys enrere*. Barcelona, Edicions 62, 1979.
- Josep Maria BOSCH I CASADEVALL, *L'escenari del feudalisme a la frontera del comtat de Barcelona. Anàlisi territorial dels assentaments, l'espai obert i els camins del terme castral d'Olèrdola (segles X-XI)*, Barcelona, Universitat de Barcelona, Tesi doctoral inèdita, 2017.
- Stefano M. CINGOLANI, «Estratègies de legitimació del poder comtal: l'abat Oliba, Ramon Berenguer I, la seu de Barcelona i les *Gesta Comitum Barchinensium*», *Acta historica et archaeologica mediaevalia*, 29 (2008), pp. 135-175.
- Gaspar FELIU I MONFORT, *El dominio territorial de la sede de Barcelona: 800-1010*, Barcelona, Universitat de Barcelona, Tesi doctoral inèdita, 1971.
- Gaspar FELIU I MONFORT, «Aspectes econòmics i socials del Pla de Barcelona al segle X», *Finestrelles*, 3 (1991), pp. 61-67.
- Gaspar FELIU I MONFORT, «El comtat de Barcelona», *Catalunya Romànica*, XX (Barcelonès, Baix Llobregat i Maresme), (1992), Barcelona, Enciclopèdia Catalana, pp. 70-76.
- Gaspar FELIU I MONFORT, «El patrimoni de la seu de Barcelona durant el pontificat del bisbe Aeci (995-1010)», *Miscel·lània Ramon d'Abadal. Estudis d'història oferts a Ramon d'Abadal i de Vinyals en el centenari del seu naixement*, (1994), Barcelona, Estudis Universitaris Catalans, pp. 51-68.
- Gaspar FELIU I MONFORT, «Alguns exemples de manipulacions falsificadores en documents altmedievals catalans», *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia*, 23 (2002), p. 51-68.

- Gaspar FELIU I MONFORT, *La llarga nit feudal*. València. Publicacions de la Universitat de València, 2010.
- Cristian FOLCH; Jordi GIBERT, «Arqueologia, documentació escrita i toponímia en l'estudi de l'Alta Edat Mitjana. Els casos dels topònims pharus, monasteriolum i palatium», *Estrat Crític: Revista d'Arqueologia*, 5, 2 (2011), pp. 364-377.
- Cristian FOLCH, Jordi GIBERT, Ramon MARTÍ, «Hábitat y sociedades rurales en Catalunya (siglos VI-XI): toponímia, documentación y arqueología» Philippe Sénac, *Villa 3. Histoire et archéologie des sociétés de la vallée de l'Ebre (VIIe-XIe siècles)*, 2010, pp. 125-155.
- Jordi GIBERT I REBULL, «La integració a al-Àndalus dels territoris a ponent del Llobregat», *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*, XVI (2005), pp. 39-72.
- Jordi GIBERT I REBULL, *L'alta edat mitjana a la Catalunya central (segles VI-XI). Estudi històric i arqueològic de la conca mitjana del riu Llobregat*. Cerdanyola del Vallès. Universitat Autònoma de Barcelona. Tesi doctoral inèdita, 2011.
- Jordi GIBERT I REBULL, *A l'ombra de Barchinona. Antecedents i gènesi de la societat feudal a l'entorn del delta del Llobregat (segles VI-XI)*, Ajuntament del Prat de Llobregat, El Prat de Llobregat, 2016.
- Rosa LLUCH I BRAMON, «El conflicte de Mir Geribert en el marc de la feudalització del Penedès (1041-1058)» *Anuario de Estudios Medievales*, 48, 2 (2018), pp. 793-820.
- Ramon MARTÍ I CASTELLÓ, «Una xarxa de castells original», *Catalunya Romànica*, XIX (Penedès, Anoia), Barcelona, Enciclopèdia Catalana, (1992), pp. 28-32.
- Ramon MARTÍ I CASTELLÓ, «La defensa del territori durant la transició medieval» a *Actes del Congrés els castells medievals a la mediterrània nord-occidental*. Arbúcies. Museu Etnològic del Montseny, (2003), pp. 89-114.
- Ramon MARTÍ I CASTELLÓ, «Palacios y guardas emirales en Cataluña», *II Congreso de Castellología Ibérica. Alcalá de la Selva (Teruel). 8-11 de noviembre de 2001*, Teruel, Asociación Española de Amigos de los Castillos, (2005), pp. 293-310.

- Ramon MARTÍ I CASTELLÓ, «Del *fundus* a la *parrochia*. Transformaciones del poblamiento rural en Cataluña durante la transición medieval», Philippe Sénac (ed) *De la Tarraconaise à la Marche Supérieure d'al-Andalus (Ive-XIe siècle). Les habitats ruraux*, Toulouse, Université de Toulouse-Le Mirail, (2006), pp. 145-166.
- Ramon MARTÍ I CASTELLÓ, «Els Castellvell durant el segle X. Artíex i veguers de la Marca de Barcelona», *Anuario de Estudios Medievales*, 47, 2 (2017), pp. 679-705.
- Alfred MAURI I MARTÍ, *La configuració del paisatge medieval: el comtat de Barcelona fins el segle XI*, Barcelona, Universitat de Barcelona, Tesi Doctoral inèdita, 2006.
- Alfred MAURI; Maria SOLER, «Les conques baixes del Llobregat i l'Anoia a la fi del primer mil·lenni», *Catalunya i Europa a la fi del primer mil·lenni. Congrès Internacional Gerbert d'Orlhac i el seu temps*, Vic. Eumo, (1999), pp. 209-225.
- Alfred MAURI; Maria SOLER, «Els castells i l'organització i l'explotació del territori a la línia del Llobregat i al Penedès (segles IX-XI)», *Actes del Congrés els castells medievals a la mediterrània nord-occidental*. Arbúcies. Museu Etnològic del Montseny, (2003), pp. 131-140.
- Júlia MIQUEL I LÓPEZ, «Estratègies senyorials per a la formació d'un domini: els Cervelló a l'edat mitjana», *Miscel·lània Penedesenca*, 25 (2000), pp. 317-358.
- Júlia MIQUEL I LÓPEZ, «Els Cervelló, barons de Querol-Montagut a l'edat mitjana», *Miscel·lània penedesenca*, 26 (2001), pp. 165-201.
- Núria MOLIST; Josep Maria BOSCH, «El cementiri medieval de Sant Miquel d'Olèrdola (Olèrdola, Alt Penedès)», *Arqueologia funerària al nord-est peninsular (segles VI-XII). Monografies d'Olèrdola. 3.2*. Barcelona. Museu d'Arqueologia de Catalunya, (2012), pp. 469-494.
- Josep MORAN, «De la vila Garrosa a Sant Vicenç dels Horts (Baix Llobregat)», *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica. Homenatge a Ramon Amigó*, LXXXIV, 2001, pp. 70-73.
- Ignasi Maria MUNTANER, *El Terme d'Olèrdola en el segle X segons el document de dotació de l'església de Sant Miquel*, Vilafranca del Penedès, Institut d'Estudis Penedesencs, 1995.

- Montserrat PAGÈS I PARETAS, *Les esglésies pre-romàniques del Baix Llobregat*. Barcelona. Institut d'Estudis Catalans, 1983.
- Montserrat PAGÈS I PARETAS, *Art romànic i feudalisme al Baix Llobregat*. Barcelona. Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1992.
- Montserrat PAGÈS I PARETAS, «Castell de Cervelló», *Catalunya Romànica vol. XX (Barcelonès, Baix Llobregat i Maresme)*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, (1992), pp. 332-336.
- Antoni RIERA I MELIS, *Senyors, monjos i pagesos: alimentació i identitat social als segles XII i XIII*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1997.
- Flocel SABATÉ I CURULL, *El territori de la Catalunya medieval. Percepció de l'espai i divisió territorial al llarg de l'edat mitjana*. Barcelona. Rafael Dalmau Editor, 1997.
- Flocel SABATÉ I CURULL, «La Catalunya dels segles X-XII i la definició historiogràfica del feudalisme», *Catalan Historical Review*, 3 (2010), pp. 163-184.
- Jordina SALES I CARBONELL, «Esglésies tardoantigues a Catalunya (segles IV-VII): els exemples de l'Anoia, el Bages, el Baix Llobregat, el Garraf i el Penedès. Una valoració territorial», Oriol ACHÓN, Paolo de VINGO, Toni JUÁREZ, Júlia MIQUEL, Joan PINAR (eds.) *Esglésies rurals a Catalunya entre l'Antiguitat i l'Edat Mitjana (segles V-X)*, (2011), pp. 67-85.
- Josep Maria SALRACH I MARÈS, «El procés de feudalització (segles III-XII)», Pierre VILAR (dir.) *Història de Catalunya*, II, Barcelona, Edicions 62, 1987.
- Josep Maria SALRACH I MARÈS, «Formació, organització i defensa del domini de Sant Cugat en els segles X-XII», *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia*, 13, 1992, p. 127-173.
- Maria SOLER SALA, «Feudalisme i nucleació poblacional. Processos de concentració de l'hàbitat al comtat de Barcelona entre els segles X i XII». *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia*, 23 (2002), pp. 69-101.
- Maria SOLER SALA «Feudalisme i mercat: vers una nova estructuració dels intercanvis. L'exemple de la baronia de Castellvell de Rosanes entre l'alta i la plena edat

- mitjana», Enric Vicedo (ed.) *Fires, mercats i món rural. IV jornades sobre sistemes agraris, organització social i poder local als països catalans* (2004), pp. 159-180.
- Maria SOLER SALA, «Del «forum Granate» a la fira de Vilafranca. Origen, creació i articulació d'una xarxa de mercats al Penedès feudal», *Summa*, 6 (2015), pp. 67-86.
- Maria SOLER SALA, «Del paisatge altmedieval a la feudalització del territori. Progressió dels cultius i restricció de la dieta al comtat de Barcelona entre els segles IX i XII», *Estudis d'història agrària*, 28 (2016), pp. 169-192.
- Maria SOLER SALA, «Territorio e intercambios. Origen, transformación y consolidación de la red de mercados rurales del condado de Barcelona entre el siglo XI y la primera mitad del siglo XIV», Germán NAVARRO ESPINACH; Concepción VILLANUEVA MONTE (coords.) *Monografías de la Sociedad Española de Estudios Medievales*, 9, *Industrias y mercados rurales en los reinos hispánicos (siglos XIII-XV)* (2017), pp. 459-474.
- Esther TRAVÉ; Rosario NAVARRO; Alfred MAURI; Montserrat FARRENY; Pablo del FRESNO; Josep SOCORREGUT, «De l'església paleocristiana a la sagrera medieval: Transformacions estructurals i ordenament intern del jaciment de Santa Margarida (Martorell, Barcelona)». Jordi LÓPEZ VILAR (ed. lit.) *Tarraco Biennal. Actes 4t Congrés Internacional d'Arqueologia i Món Antic. VII Reunió d'Arqueologia Cristiana Hispànica: El cristianisme en l'Antiguitat Tardana. Noves perspectives*. Tarragona. Universitat Rovira i Virgili-Institut d'Estudis Catalans (2019), pp. 181-188.
- Jordi VIGUÉ; Antoni PLADEVALL; Emili BOU; Eduard CARBONELL, *L'església romànica de Sant Ponç de Corbera: segle XI*, Barcelona, Artestudi, 1974.
- Miquel VIVES I TORT, *L'evolució històrica de la xarxa viària entre el Llobregat i el Foix*, Barcelona, Universitat de Barcelona, Tesi Doctoral inèdita, 2007.

Annex

Informació registrada

Data	12/4/0910	Font	CCB	Número	108	Tipologia	donació
Béns	alou	Drets				Lloc	Cervelló
Actor	Comte Guifré Borrell	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	roca rufa, roca alba, monte pudulento
Data	12/4/0910	Font	CCB	Número	108	Tipologia	donació
Béns	santa creu	Drets	decimes, primícies, oblacions, sepultures fidels			Lloc	vall cervelló
Actor	Bisbe Teuderic BCN	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	
Data	8/2/0912	Font	CCB	Número	115	Tipologia	donació
Béns	casa, cort	Drets				Lloc	
Actor	Matrona	Receptor	Otger (fill) i monestir Sant Cugat meitat			Afro.	orient: camí, migdia: camí, occident: casa de Martí, circio: casa de Silvestre i Riquila
Data	8/2/0912	Font	CCB	Número	115	Tipologia	donació
Béns	terra, vinya, conreu i terra erma,	Drets				Lloc	
Actor	Matrona	Receptor	Otger (fill) i monestir Sant Cugat meitat			Afro.	orient: terra Elchelo, migdia: terra Ichilo i terra, occident: terra erma, circio: vinya
Data	8/2/0912	Font	CCB	Número	115	Tipologia	donació
Béns	campes	Drets				Lloc	
Actor	Matrona	Receptor	Otger (fill) i monestir Sant Cugat meitat			Afro.	orient: riera i terra Cixila, migdia: terra Cixila, occident: aigua, circio: aigua
Data	8/2/0912	Font	CCB	Número	115	Tipologia	donació
Béns	meitat de la meitat del molí a cada un	Drets				Lloc	Cervelló
Actor	Matrona	Receptor	monestir Sant Cugat, Santa Creu			Afro.	orient: pelac, migdia: silva (bosc), occident: molí Esperandeu, circio: terra erma
Data	15/10/0913	Font	CCB	Número	121	Tipologia	donació
Béns	meitat de: terres	Drets				Lloc	
Actor	Matrona	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	
Data	16/4/0914	Font	CCB	Número	123	Tipologia	permuta
Béns	terra	Drets				Lloc	vall d'Esparraguera (Arús)
Actor	Roderic i esposa	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	occident: penya blanca, circio: terme santa Creu, orient: terra Elderic, migdia: terra de Sant Cugat i santa Creu
Data	16/4/0914	Font	CCB	Número	123	Tipologia	permuta
Béns	terra	Drets				Lloc	vall d'Esparraguera (Arús)
Actor	Monestir Sant Cugat	Receptor	Roderic i esposa			Afro.	orient: terra Eirand

Informació registrada

Data	25/2/0915	Font	CCB	Número	126	Tipologia	venta
Béns	terra	Drets				Lloc	Pallejà
Actor	Morgad i Vendrella	Receptor	Sunyer I			Afro.	circio: torrent, orient i migdia: terra comte, occident: terra Eldesind
Data	13/5/0915	Font	CCB	Número	130	Tipologia	donació
Béns	meitat terra de Matrona	Drets				Lloc	vall d'Esparraguera, prop Sant Silvestre
Actor	Otger (fill Matrona)	Receptor	Santa Creu			Afro.	Orient: terra Morcad, migdia terra erma, circio terra santa Creu, occident: terra Joana i Pere
Data	6/10/0921	Font	CCB	Número	144	Tipologia	donació
Béns	molí (rec)	Drets				Lloc	Cervelló
Actor	Odolard	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	orient: molí Eldebo, occident: molí Esperandeu, migdia: bosc, circio: torrent de can Martre
Data	1/2/0936	Font	CCB	Número	191	Tipologia	venta
Béns	terra	Drets				Lloc	Sant Vicenç (Garrosa)
Actor	Altemir i Ermelda (matrimoni)	Receptor	Sunyer I			Afro.	orient: rec (comtal?), occident camí de (Cervelló?), circio terra comtal, migdia terra Adevara
Data	6/4/0944	Font	CCB	Número	249	Tipologia	testament
Béns	terra (insula)	Drets				Lloc	Santa Coloma
Actor	Marmessors Riculf	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	orient: llobregat, migdia riu i canyet, occident canyet, circio terra comte Sunyer
Data	29/6/0945	Font	CCB	Número	261	Tipologia	donació (dotació)
Béns	terra	Drets				Lloc	Palma
Actor	Bisbe Guilarà BCN	Receptor	Sant Pere de les Puel·les			Afro.	orient: congost, migdia: Cultumine, occident: Ferriolo, circio: riera
Data	29/6/0945	Font	CCB	Número	261	Tipologia	donació (dotació)
Béns	terra i vinya	Drets				Lloc	Palma
Actor	Bisbe Guilarà BCN	Receptor	Sant Pere de les Puel·les			Afro.	orient: camí, migdia i occident: vinya comte Sunyer, circio: vinya Vivane
Data	29/6/0945	Font	CCB	Número	261	Tipologia	donació (dotació)
Béns	terra i vinya	Drets				Lloc	Palma
Actor	Bisbe Guilarà BCN	Receptor	Sant Pere de les Puel·les			Afro.	orient: terra Eldevino, migdia: ipso Fruillo, occident: camí, circio: terra Eliane
Data	2/3/0947	Font	CCB	Número	276	Tipologia	donació
Béns	casa, cort, hort amb arbres pomiferis, farragenales, vinya, molí (rec)	Drets				Lloc	Cervelló
Actor	Adalmars	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	orient: vinya minorisa, migdia: bosc de can ràfols, occident: alou de Sant Cugat, circio: camí de Cervelló

Informació registrada

Data	21/10/0948	Font	CCB	Número	298	Tipologia	donació
Béns	cases (domos), cort, horts, arbres pomíferos, terra i 17 cabres	Drets	tasca i delme a Sant cugat			Lloc	Vallirana
Actor	Sesmir	Receptor	Santa Creu			Afro.	orient: vinya i terra erma, occident: terra Enzo, Sigulf i un torrent, migdia: riera, circio terra de Bulgara i terra Sesmir
Data	21/3/0949	Font	CCB	Número	302	Tipologia	donació
Béns	vinya (1 mujada)	Drets				Lloc	
Actor	Recosind (prevete)	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	orient: camí, migdia: terra Wisilo, occident: vinya Ello, circio: vinya Donado i Eribald que estan en un camí
Data	6/12/0949	Font	CCB	Número	311	Tipologia	donació
Béns	vinya (1 mujada i mitja)	Drets				Lloc	Vallirana
Actor	Odiló (monjo)	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	circio: vinya Ennec i Sesmir, camí, migdia: territori Sesmir, occident: terra de Bulgara
Data	12/3/0952	Font	CCB	Número	334	Tipologia	donació
Béns	casa, cort, terra	Drets				Lloc	
Actor	Sunye i Susanna (matrimoni)	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	orient: torrent, migdia: camí, occident: terra Adila, circio terra Sesegoncia
Data	12/3/0952	Font	CCB	Número	334	Tipologia	donació
Béns	terra	Drets				Lloc	
Actor	Sunye i Susanna	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	orient: terra Adila, migdia: torrent, occident: terra Oriol prevete, circio: terra erma
Data	1/12/0953	Font	CCB	Número	340	Tipologia	donació
Béns	alou (casa, cort, hort amb arbres pomíferos, terra i terra erma)	Drets	tasca			Lloc	Vallirana
Actor	Umbert i Argevela (matrimoni)	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	orient: alou de Sant Cugat, migdia: terra Gerifred, occident terra Ennec, circio: riera de Cervelló
Data	7/5/0955	Font	CCB	Número	354	Tipologia	donació
Béns	terra, vinya	Drets				Lloc	Sant Vicenç
Actor	Cultumen	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	orient: camí, migdia: terra i vinya Cultumen, circio: camí, occident: vinya cristià
Data	7/5/0955	Font	CCB	Número	354	Tipologia	donació
Béns	vinya	Drets				Lloc	Sant Vicenç
Actor	Cultumen	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	orient: vinya Guistrimiro, migdia: terra Ansefredo, occident: vinya Andefredo, circio vinya Lezesna
Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia	donació
Béns	casa, cort, hort	Drets	tasca			Lloc	Cervelló, burg
Actor	Oriol, sacerdot	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	orient: camí, migdia: terra Espanesind, occident: camí, circio: casa i hort Adila

Informació registrada

Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia	donació
Béns	cases, cort, terra	Drets	tasca			Lloc	Vallirana
Actor	Oriol, sacerdot	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	orient: terra de Silvia, migdia: torrent, occident: terra Savazell, circio serrat del Beco
Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia	donació
Béns	terra	Drets	tasca			Lloc	Vallirana
Actor	Oriol, sacerdot	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	orient: terra de Savazell, migdia i occident: torrent, circio terra erma
Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia	donació
Béns	terra	Drets	tasca			Lloc	Vallirana
Actor	Oriol, sacerdot	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	orient: terra de Sant Cugat, migdia: torrent, occident terra Silvia, circio serrat del Beco
Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia	donació
Béns	terra	Drets	tasca			Lloc	Olesa Bonesvalls
Actor	Oriol, sacerdot	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	orient i migdia: terra Taleisa, occident villa antica, circio terra Taleisa
Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia	donació
Béns	vinya	Drets	tasca			Lloc	
Actor	Oriol, sacerdot	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	orient: torrent, migdia. terra erma, occident: camí, circio terra Vimara
Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia	donació
Béns	vinya	Drets	tasca			Lloc	
Actor	Oriol, sacerdot	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	orient, migdia, circio: riu, occident: vinya Baio i Juvila
Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia	donació
Béns	vinya	Drets	tasca			Lloc	
Actor	Oriol, sacerdot	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	orient: terra erma, migdia: vinya Desideri, occident: vinya Adilo, circio vinya Oriol
Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia	donació
Béns	hort subreganeo	Drets	tasca			Lloc	
Actor	Oriol, sacerdot	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	migdia: hort Taredo, occident terra de Bellucio, circio caprec, orient hort Camparada
Data	15/12/0955	Font	CCB	Número	358	Tipologia	donació
Béns	2 parellades de terra, cort,	Drets	tasca			Lloc	Sant Vicenç (Garrosa)
Actor	Cultumen	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	orient: camí a església Sant Vicenç, occident torrent, circio terra Cultumen, migdia terra Altemir

Informació registrada

Data	16/10/0956	Font	CCB	Número	372	Tipologia	donació
Béns	terra i terra erma, arbres	Drets				Lloc	Vallirana
Actor	Segulf i Ermesenda (matrimoni)	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	orient i migdia: alou de Sant Cugat, circio torrent, occident terra Daniel
Data	7/2/0957	Font	CCB	Número	374	Tipologia	donació
Béns	terra, cases, solos, superpositos, vinyes, arbres, pou	Drets	successors tasca, si canvien de senyor consentiment monestir			Lloc	Torrelles
Actor	Cultumen	Receptor	Mirabilia (sant cugat)			Afro.	orient: torrent, migdia: riera Torrelles, occident: torrent, circio terra Languarda
Data	26/5/0957	Font	CCB	Número	379	Tipologia	donació
Béns	terra	Drets				Lloc	Santa Coloma
Actor	Teodoric i Traselenda (matrimoni)	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	orient: canyet, migdia: terra Stavilia, circio terra Gotremund, occident terra erma
Data	4/6/0957	Font	CCB	Número	380	Tipologia	donació
Béns	terra	Drets				Lloc	Santa Coloma (in ipso canneto, canyet)
Actor	Malanyeu, sacerdot	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	circio: canyet, occident rec, aquilonis terra Guifre, fill qd Miro comte, migdia terra Quintila
Data	31/3/0958	Font	CCB	Número	395	Tipologia	donació
Béns	alou (terres, vinyes, cases, corts, horts, arbres pomiferos, cultiu, terra arm)	Drets	tasca			Lloc	
Actor	Segulf i Ermesenda (matrimoni)	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	no en té
Data	7/10/0959	Font	CCB	Número	409	Tipologia	donació
Béns	tota l'heretat de terres	Drets				Lloc	Sant Vicenç (Garrosa)
Actor	Centoll	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	
Data	6/12/0959	Font	CCB	Número	411	Tipologia	donació
Béns	terra	Drets				Lloc	Sant Vicenç (Garrosa)
Actor	Ennec (vidu de Bela)	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	orient: rec (ipso regario), occident camí, migdia terra Sant Vicenç, circio terra Riquilda vescomtessa
Data	28/10/0961	Font	CCB	Número	438	Tipologia	donació
Béns	terra	Drets	tasca			Lloc	
Actor	Romarigo	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	migdia: terra comte Miro i riera, occident: terra comte Miro, orient terra Ergúncia, circio terra de Leticia
Data	18/3/0962	Font	CCB	Número	442 bis	Tipologia	venta
Béns	molí (rec) i hort	Drets				Lloc	Vallirana
Actor	Adilà i Estavília (matrimoni)	Receptor	Segulf i Ermesenda (matrimoni)			Afro.	orient i migdia: riera de cervelló?, occident caprec (usque in ipsa termine), circio terra Adilà i Estavília

Informació registrada

Data	8/4/0962	Font	CCB	Número	445	Tipologia	donació
Béns	terra i terra erma	Drets	tasca			Lloc	
Actor	Aryela i Traselenda (matrimoni)	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	circio: riera, orient: terra Teodoric, migdia terra Teodoric i donadors, occident terra donadors i Guitiza
Data	19/1/0964	Font	CCB	Número	481	Tipologia	donació
Béns	cases, cort, terra	Drets				Lloc	
Actor	Aliemond	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	orient: ipsa rocha, migdia camí, occident circio ipsa rocha
Data	19/1/0964	Font	CCB	Número	481	Tipologia	donació
Béns	vinya i terra erma	Drets				Lloc	
Actor	Aliemond	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	orient vinya Daniel, migdia camí, circio i occident camí
Data	15/2/0964	Font	CCB	Número	483	Tipologia	donació
Béns	molí (rec, subtusrego, solo et superposito)	Drets				Lloc	Cervelló (riera de Cervelló)
Actor	Adalsinda	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	orient: resclusa Todaletto, migdia riera, occident molí Sant Maria, circio terra Adalsinda
Data	20/2/0964	Font	CCB	Número	484	Tipologia	donació
Béns	casa, cort, hort amb arbres pomiferos, terra, molí, mujada de vinya	Drets	tasca			Lloc	Sant Vicenç
Actor	Al·ló i Placídia (matrimoni) i Gelmir i Virgília (matrimoni)	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	orient: rec comte Miro, migdia ipsa foreste, occident terra de Sant Cugat, circio terra Tasia
Data	11/10/0964	Font	CCB	Número	495	Tipologia	donació
Béns	terra	Drets	tasca			Lloc	Palma
Actor	Lodela i els 8 fills	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	orient: terra erma, migdia torrent, occident i circio torrent
Data	13/8/0965	Font	CCB	Número	508	Tipologia	donació
Béns	terra, vinya, cultiu i terra erma	Drets	tasca			Lloc	Castello Moth
Actor	Eldric i Egirana (matrimoni)	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	circio, aquilonis, migdia, occident: torrent
Data	19/8/0965	Font	CCB	Número	509	Tipologia	donació
Béns	casa, cort, hort amb rec caprec, arbres pomiferos, terra, vinya	Drets	tasca			Lloc	Palma
Actor	Espanesinda i Audesí (fill)	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	orient: terra Petrasio, migdia terra Eurevigio, occident terra Espanedinda i Audeví i terra Bellone, circio riera
Data	6/7/0966	Font	CCB	Número	521	Tipologia	donació
Béns	terra	Drets				Lloc	
Actor	Adroer i Maria (matrimoni)	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	orient: terra Gotmar, migdia i occident ipsa rocha, circio terra Gotmar

Informació registrada

Data	6/5/0969	Font	CCB	Número	556	Tipologia	permuta
Béns	terra	Drets				Lloc	Cervelló
Actor	Monestir Sant Cugat	Receptor	Savila i fills			Afro.	situada als termes del monestir
Data	18/1/0972	Font	CCB	Número	592	Tipologia	donació
Béns	vinya	Drets				Lloc	Sant Vicenç
Actor	Egfred	Receptor	Santa Maria de Castelldefels (sant cugat)			Afro.	orient: terra i vinya Altemir, migdia terra erma Goltred, occident camí, circio vinya Seniimir i Muradell
Data	19/2/0972	Font	CCB	Número	595 bis	Tipologia	donació. Última voluntat
Béns	terra de Bela	Drets				Lloc	Sant Vicenç
Actor	Ennec (vidu de Bela)	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	al costat de l'església (domum)
Data	4/4/0972	Font	CCB	Número	597	Tipologia	donació
Béns	alou (terra, terra erma arbres AGLANERS)	Drets	tasca			Lloc	Pendito
Actor	Bonhome i Ermengarda (matrimoni)	Receptor	Santa Maria de Castelldefels (sant cugat)			Afro.	orient riera, migdia terra Ermesenda, occident ipsa rocha, circio terra Rosso
Data	16/11/0974	Font	CCB	Número	636	Tipologia	donació (testament Bela)
Béns	alou	Drets				Lloc	Sant Vicenç (Garrosa)
Actor	Ennec (vidu de Bela)	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	orient: rec comtal, occident camí Cervelló (strada publica), circio terra comtal, migdia terra de Sant Cugat
Data	18/10/0976	Font	CCB	Número	665	Tipologia	donació
Béns	molí amb cases, horts, terra	Drets				Lloc	Cervelló
Actor	Ennec i Alo (matrimoni)	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	orient: terra Ennec, migdia terra Sunifred, occident alou de Sant Cugat, circio terra Vuitiza
Data	18/10/0976	Font	CCB	Número	665	Tipologia	donació
Béns	terra	Drets				Lloc	
Actor	Ennec i Alo (matrimoni)	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	orient: terra Mascharone, migdia terra Sunifred, occident terra Adanasia, circio riera
Data	23/12/0976	Font	CCB	Número	667	Tipologia	venta
Béns	mujada de terra amb casa	Drets				Lloc	alou de sant cugat)
Actor	Undiscle i Sarvil-la (matrimoni)	Receptor	Malanyeu			Afro.	orient: terra Trasgonça, migdia terra Trasgonça i terra Ervigi, occident, terra Malanyeu i Trasgonça, circio terra de Sant Cugat i
Data	20/3/0977	Font	CCB	Número	674	Tipologia	donació
Béns	novena part cases, casals i vinyals	Drets				Lloc	
Actor	Guillemí i Livol (matrimoni)	Receptor	Sant Llorenç del Munt			Afro.	no en té

Informació registrada

Data	23/4/0977	Font	CCB	Número	676	Tipologia	venta
Béns	terra	Drets				Lloc	alou de Sant Cugat)
Actor	Quintilà i Saborosa (matrimoni)	Receptor	Trasgonça			Afro.	orient. terra Scluva, migdia terra Trasgonça, occident i circio terra de Sant Cugat
Data	11/2/0979	Font	CCB	Número	705	Tipologia	venta
Béns	terra, casa, cort, hort amb arbres	Drets				Lloc	Vallirana (alou de sant Cugat)
Actor	Ermel·la, Argemon, Amada, Mirabella Ermegell	Receptor	Abat Joan, Monestir Sant Cugat			Afro.	circio ipsa rocha, orient prat de Sant Cugat, migdia camí, occident camí
Data	27/8/0979	Font	CCB	Número	714	Tipologia	venta
Béns	vinya, terra i terra erma	Drets				Lloc	Vallirana
Actor	Gotmar i Trasgonça (matrimoni)	Receptor	Abat Joan, Monestir Sant Cugat			Afro.	circio riera, orient terra de Sant Cugat, migdia serrat de Can Güell (Vallirana-Torrelles), occident torrent
Data	8/1/0981	Font	CCB	Número	743	Tipologia	venta
Béns	vinya 2 mujades	Drets				Lloc	Vallirana
Actor	Amelio, Eldeví i Esteve	Receptor	Abat Joan, Monestir Sant Cugat			Afro.	orient i migdia camí, circio vinya Sunyer, occident vinya Ambrós
Data	5/9/0981	Font	CCB	Número	760	Tipologia	testament
Béns	Checova	Drets				Lloc	Cervelló
Actor	Gal·lí de Santmartí	Receptor	Sant Esteve			Afro.	
Data	5/9/0981	Font	CCB	Número	760	Tipologia	testament
Béns	Checova	Drets				Lloc	Sant Vicenç
Actor	Gal·lí de Santmartí	Receptor	Sant Vicenç			Afro.	
Data	5/9/0981	Font	CCB	Número	760	Tipologia	testament
Béns	alou	Drets				Lloc	
Actor	Gal·lí de Santmartí	Receptor	Ermengarda (esposa)			Afro.	no en té
Data	12/4/0982	Font	CCB	Número	780	Tipologia	venta
Béns	terra i vinya	Drets				Lloc	alou de Sant Cugat)
Actor	Alvar i Graciosa (matrimoni) Esperandéu i Ermel·la (matrimoni) Senier (dona)	Receptor	Abat Joan, Monestir Sant Cugat			Afro.	circio vinya Alvar, orient terra Madersinda, migdia camí, occident vinya Alvar
Data	18/2/0983	Font	CCB	Número	804	Tipologia	permuta
Béns	terra	Drets				Lloc	Santa Coloma
Actor	Ennec Bonfill	Receptor	Abat Joan, Monestir Sant Cugat			Afro.	orient canyet, migdia terra comte Borrell, occident terra de sant Cugat, circio canyet

Informació registrada

Data	18/2/0983	Font	CCB	Número	804	Tipologia	permuta
Béns	cases, cort i terra	Drets				Lloc	Santa Coloma
Actor	Monestir Sant Cugat	Receptor	Ennec bonfill			Afro.	a la terra d'Ennec
Data	28/4/0983	Font	CCB	Número	810	Tipologia	donació
Béns	vinya	Drets				Lloc	Palma
Actor	Íldera	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	migdia i circio marge, orient i occident vinya Gotmar
Data	3/5/0986	Font	CCB	Número	882	Tipologia	testament
Béns	terra	Drets				Lloc	Santa Coloma (in ipso cannedo)
Actor	Gontevigia, Gaudio (dona), Feliu i Roger (marmessors Sunyer)	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	orient: canyet, migdia terra Ariulf, occident terra Ato, circio terra Ariulf
Data	30/12/0986	Font	CCB	Número	908	Tipologia	donació
Béns	terra	Drets	et non donamos ipso obblado			Lloc	Sant Vicenç (terme), als horts comtals
Actor	Mirabella, Guitiza, Tassi, Bonsom	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	orient: terra Sunyer, migdia terra Ariulf, occident terra Argila, circio Llobregat
Data	26/9/0989	Font	CCB	Número	1042	Tipologia	venta
Béns	terra	Drets				Lloc	
Actor	Comte Borrell	Receptor	Ennec Bonfill			Afro.	circio riera de Cervelló, aquilonis terra Ennec Bonfill, migdia, camí, occident torrent de la riera de Cervelló
Data	16/12/0991	Font	CCB	Número	1128	Tipologia	donació
Béns	alou (cases (domos), condirectos, terres, vinyes, horts, catalia, arbres, ramiferos, riera i	Drets				Lloc	Palma
Actor	Comte Borrell	Receptor	Sant Pere de les Puel·les			Afro.	circio serra, orient, serra, alou Eldebons, erm, camí, torrent i riera, migdia Monte magno, riera i Guardiola
Data	16/12/0991	Font	CCB	Número	1128	Tipologia	donació
Béns	molí	Drets				Lloc	vers el molí dels frares (Sant Vicenç)
Actor	Comte Borrell	Receptor	Sant Pere de les Puel·les			Afro.	circio ipsa riba, orient i migdia riera de Cervelló, occident carrario molí de Ramis
Data	1/1/0992	Font	CCB	Número	1132	Tipologia	renovació (al-Mansur)
Béns	alou comtessa Riquilda	Drets				Lloc	Palma
Actor	comte Borrell II i bisbe Vives	Receptor	Sant Pere de les Puel·les			Afro.	riera de Rafamans, es connecta amb les terres i vinyes del comte Borrell
Data	1/1/0992	Font	CCB	Número	1132	Tipologia	renovació (al-Mansur)
Béns	alou Endalec	Drets				Lloc	Palma
Actor	comte Borrell II i bisbe Vives	Receptor	Sant Pere de les Puel·les			Afro.	circio terra erma, orient i migdia torrent, occident terra fills Endalec

Informació registrada

Data	1/1/0992	Font	CCB	Número	1132	Tipologia	renovació (al-Mansur)
Béns	alou Endalec	Drets				Lloc	Palma
Actor	comte Borrell II i bisbe Vives	Receptor	Sant Pere de les Puel·les			Afro.	circio terra erma, orient camí, migdia terra Sant Esteve, occident torrent
Data	1/1/0992	Font	CCB	Número	1132	Tipologia	renovació (al-Mansur)
Béns	vinya Endalec	Drets				Lloc	Palma
Actor	comte Borrell II i bisbe Vives	Receptor	Sant Pere de les Puel·les			Afro.	circio i aquilonis torrent, migdia vinyes ermes, occident vinya del comte que té Bonfill
Data	1/1/0992	Font	CCB	Número	1132	Tipologia	renovació (al-Mansur)
Béns	meitat molí Endalec	Drets				Lloc	Palma
Actor	comte Borrell II i bisbe Vives	Receptor	Sant Pere de les Puel·les			Afro.	al costat d'un altre molí que es del mateix donador
Data	12/2/0992	Font	CCB	Número	1143	Tipologia	venta
Béns	Castell de Cervelló. Excepte alou Sant Cugat, Sant Miquel, Sant Ramon Borrell i Armengol comtes	Drets				Lloc	
Actor		Receptor	Ennec Bonfill			Afro.	
Data	13/5/0992	Font	CCB	Número	1159	Tipologia	donació
Béns	molí	Drets	només 1 dia i 1 nit			Lloc	Monestirulus
Actor	Bonhome, Guifré, Baio, marmessors de Longobard	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	
Data	13/5/0992	Font	CCB	Número	1159	Tipologia	donació
Béns	terres amb farragenales, cultius i terres ermes, horts amb arbres, vinya	Drets				Lloc	La Guàrdia
Actor	Bonhome, Guifré i	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	
Data	24/9/0993	Font	CCB	Número	1214	Tipologia	testament
Béns	alous i esglésies amb delmes i primícies que té a Cervelló. la meitat a la cap i la meitat a Sant	Drets				Lloc	
Actor	Comte Borrell	Receptor	Seu Barcelona i Monestir Sant Cugat			Afro.	
Data	21/9/1000	Font	CCB	Número	1530	Tipologia	permuta
Béns	terra, casa, casals, vinya, hort subreganeo amb arbres, rec	Drets				Lloc	Santa Coloma (iusta Montpedrós)
Actor	Odó (abat sant cugat)	Receptor	Goldregoda			Afro.	circio vinya Comparati i camí, orient vinya Cixela, migdia i occident torrent terra erma
Data	29/11/1000	Font	CCB	Número	1537	Tipologia	permuta
Béns	terra	Drets				Lloc	Sant Vicenç (horts comtals)
Actor	Astovald i Saviló (matrimoni)	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	orient terra de Sant Cugat, migdia i occident camí, circio riera Cervelló

Informació registrada

Data	29/11/1000	Font	CCB	Número	1537	Tipologia	permuta
Béns	hort subreganeo	Drets				Lloc	Sant Vicenç (horts comtals)
Actor	Astovald i Saviló (matrimoni)	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	orient: hort Bonfill, migdia terra Bonfill, occident i circio terra de Sant Cugat
Data	27/4/0960	Font	DCB	Número	57	Tipologia	testament
Béns	tot el que tenia a la Guàrdia, excepte...	Drets				Lloc	la Guàrdia
Actor	Abila (Vives), Esperandéu i Blanca (marmessors Oliba)	Receptor	Seu Barcelona, Sant Miquel			Afro.	
Data	27/4/0960	Font	DCB	Número	57	Tipologia	testament
Béns	heretat un molí	Drets				Lloc	la Guàrdia
Actor	Abila (Vives), Esperandéu i Blanca (marmessors Oliba)	Receptor	Esperandéu			Afro.	
Data	27/4/0960	Font	DCB	Número	57	Tipologia	testament
Béns	3 peces de terra	Drets				Lloc	la Guàrdia
Actor	Abila (Vives), Esperandéu i Blanca (marmessors Oliba)	Receptor	Emmo			Afro.	
Data	27/4/0960	Font	DCB	Número	57	Tipologia	testament
Béns	alou (terres, vinyes, cases, corts, horts, terra cultivada i terra erma	Drets	ho treballaran pels nous propietaris			Lloc	vall d'Esparraguera
Actor	Abila (Vives), Esperandéu i Blanca (marmessors Oliba)	Receptor	Seu Barcelona, Sant Miquel			Afro.	
Data	21/3/0964	Font	DCB	Número	76	Tipologia	donació
Béns	cases i terres	Drets	tasca			Lloc	Sant Vicenç (Garrosa)
Actor	Servusdei i Maier (matrimoni) Comparat i Drúcia (matrimoni)	Receptor	Sant Miquel			Afro.	circio terra de Servusdei, aquilonis camí, migdia riera de Torrelles, occident terra de Lívol
Data	21/3/0964	Font	DCB	Número	76	Tipologia	donació
Béns	terra	Drets	tasca			Lloc	Sant Vicenç (Garrosa)
Actor	Servusdei i Maier (matrimoni) Comparat i Drúcia (matrimoni)	Receptor	sant Miquel			Afro.	circio rec (ipso regario), aquilonis terra Oliba, migdia Llobregat, occident terra Guislido
Data	21/3/0964	Font	DCB	Número	76	Tipologia	donació
Béns	terra	Drets	tasca			Lloc	Sant Vicenç (Garrosa)
Actor	Servusdei i Maier (matrimoni) Comparat i Drúcia (matrimoni)	Receptor	Sant Miquel			Afro.	circio rec (iam dicto regario), migdia Llobregat, aquilonis terra Durant i Riquilda, occident terra Scluaa
Data	21/12/0966	Font	DCB	Número	89	Tipologia	testament
Béns	alou	Drets				Lloc	Pallejà
Actor	comte Borrell, bisbe Pere, abat Landeric (marmessors Miro)	Receptor	Seu Barcelona			Afro.	

Informació registrada

Data	21/12/0966	Font	DCB	Número	89	Tipologia	testament
Béns	meitat alou	Drets				Lloc	Torrelles
Actor	comte Borrell, bisbe Pere, abat Landeric (marmessors Miro)	Receptor	Seu Barcelona			Afro.	
Data	21/12/0966	Font	DCB	Número	89	Tipologia	testament
Béns	meitat alou	Drets				Lloc	Palma
Actor	comte Borrell, bisbe Pere, abat Landeric (marmessors Miro)	Receptor	Seu Barcelona			Afro.	
Data	21/12/0966	Font	DCB	Número	89	Tipologia	testament
Béns	meitat alou	Drets				Lloc	Santa Coloma (Montpedrós)
Actor	comte Borrell, bisbe Pere, abat Landeric (marmessors Miro)	Receptor	Seu Barcelona			Afro.	
Data	21/12/0966	Font	DCB	Número	89	Tipologia	testament
Béns	església Sant Esteve	Drets	parròquies, decimes primícies, oblacions, fidels i pertinences església			Lloc	Cervelló
Actor	comte Borrell, bisbe Pere, abat Landeric (marmessors Miro)	Receptor	Seu Barcelona			Afro.	
Data	21/12/0966	Font	DCB	Número	89	Tipologia	testament
Béns	església Sant Vicenç	Drets	parròquies, decimes primícies, oblacions, fidels i pertinences església			Lloc	Sant Vicenç
Actor	comte Borrell, bisbe Pere, abat Landeric (marmessors Miro)	Receptor	Seu Barcelona			Afro.	
Data	21/12/0966	Font	DCB	Número	89	Tipologia	Testament
Béns	Església de Torrelles	Drets	parròquies, delmes primícies, oblacions, fidels i pertinences església			Lloc	Turrials
Actor	comte Borrell, bisbe Pere, abat Landeric (marmessors Miro)	Receptor	Seu Barcelona			Afro.	No
Data	21/12/0966	Font	DCB	Número	89	Tipologia	testament
Béns	església Pallejà	Drets	parròquies, decimes primícies, oblacions, fidels i pertinences església			Lloc	Pallejà
Actor	comte Borrell, bisbe Pere, abat Landeric (marmessors comte Miro)	Receptor	Seu Barcelona			Afro.	
Data	21/12/0966	Font	DCB	Número	89	Tipologia	testament
Béns	església Sant Boi	Drets	parròquies, decimes primícies, oblacions, fidels i pertinences església			Lloc	Sant Boi
Actor	comte Borrell, bisbe Pere, abat Landeric (marmessors Miro)	Receptor	Seu Barcelona			Afro.	
Data	20/10/0971	Font	DCB	Número	100	Tipologia	donació
Béns	terra	Drets	tasca ell i els seus fills			Lloc	Sant Vicenç
Actor	Durand	Receptor	Sant Miquel			Afro.	orient terra Lurbiles, migdia Llobregat, occident terra Comparat, circio rec (ipso regario)

Informació registrada

Data	2/5/0994	Font	DCB	Número	253	Tipologia	donació
Béns	església Sant Vicens	Drets	títols fundats, dècimes, primícies i obligacions			Lloc	Sant Vicens
Actor	Guillem Santmartí	Receptor	Seu Barcelona			Afro.	
Data	16/9/0996	Font	DCB	Número	293	Tipologia	permuta
Béns	alou	Drets	primícies, decimes, tasques i senyories sobre els habitants			Lloc	Cervelló (terme)
Actor	Bisbe Aeci	Receptor	Ennec Bonfill			Afro.	
Data	16/9/0996	Font	DCB	Número	293	Tipologia	permuta
Béns	alou	Drets				Lloc	Sants (accés a Provençana)
Actor	Ennec Bonfill	Receptor	Bisbe Aeci			Afro.	
Data	1/8/1045	Font	ACB	Número	686	Tipologia	venda
Béns	1 mujada de vinya, 1/2 quarterada terra erma	Drets	delme a Santa Coloma			Lloc	Santa Coloma (Montpedrós)
Actor	Alemaný de Cervelló i Sicarda (matrimoni)	Receptor	Bonpar i Raquel (matrimoni)			Afro.	migdia: camí i vinya de Guadall Donuç, orient vinya Miró complantador, occident terra Alamany de Cervelló i Sicarda i Santa Coloma, circio camí que va i ve a Santa Coloma, orient terra erma
Data	5/2/1057	Font	ACB	Número	922	Tipologia	venta
Béns	1 vinya	Drets				Lloc	Santa Coloma (Montpedrós, prop santa coloma)
Actor	Isarn i Cecília (matrimoni)	Receptor	Salomó			Afro.	migdia torrent, occident terra erma Santa Coloma, circio camí que va i ve a Santa Coloma, orient terra erma
Data	16/1/1068	Font	ACB	Número	1157	Tipologia	venta
Béns	alou (cases, casals amb solos i superpositos, corts, ostios, horts, terres, vinyes, arbres pomifera i	Drets				Lloc	Canalliga, a l'alou de Sant Ponç
Actor	Humbert de Cervelló (ardiaca)	Receptor	Gombau Ferrer i Guinidilda (matrimoni)			Afro.	orient alou castell de corbera, migdia alou Sant Ponç, occident alou Sant Ponç i bosc de la coma Devota, circio alou castell Corbera
Data	8/2/1073	Font	ACB	Número	1230	Tipologia	venta
Béns	alou mas propi (terres, vinyes, cases, casals, horts, ortalibus, arbres, vinyes, arbres pomifera i	Drets				Lloc	Kanalia, a apendio Sant Ponç
Actor	Gombau Ferrer i Guinidilda (matrimoni)	Receptor	Olibà Ramon			Afro.	aquilonis alou de Sant Ponç, i el camí que hi va, migdia alou de Miro, occident bosc de Devota, circio terme Corbera i alou Guadamir
Data	11/2/1074	Font	ACB	Número	1252	Tipologia	venta
Béns	alou (cases, terres, horts, corts amb solos i superpositos, arbres, horts, vinyes, arbres pomifera i	Drets				Lloc	Kanalia, prop Sant Ponç
Actor	Ramon i Gerberga (matrimoni)	Receptor	Olibà Ramon			Afro.	orient torrent de kanalia, migdia i occident alou Sant Ponç i camí a la font de kanalia
Data		Font	ACB	Número	1460	Tipologia	testament
Béns	tot el que va comprar	Drets				Lloc	
Actor	Humbert de Cervelló	Receptor	Sant Ponç de Corbera			Afro.	

Informació registrada

Data	21/2/1089	Font	ACB	Número	1503	Tipologia	testament
Béns	1 peça de terra	Drets				Lloc	Torrelles
Actor	Humbert de Cervelló	Receptor	Sant Martí Torrelles			Afro.	sota mansione (alberg, hosteria) locfred Tassi d'on surt el camí cap a la riera i l'església de Torrelles.
Data	21/2/1089	Font	ACB	Número	1503	Tipologia	testament
Béns	vinya	Drets				Lloc	Bussiano
Actor	Humbert de Cervelló	Receptor	Sant Martí Torrelles			Afro.	
Data	21/2/1089	Font	ACB	Número	1503	Tipologia	testament
Béns	torre (castellnou) amb tot el terme i pertinences	Drets				Lloc	Santa Coloma (montpedrós)
Actor	Humbert de Cervelló	Receptor	Ramon (fill), a sa mare mentre aquesta visqui			Afro.	
Data	21/2/1089	Font	ACB	Número	1503	Tipologia	testament
Béns	parròquia Santa Coloma	Drets				Lloc	Santa Coloma
Actor	Humbert de Cervelló	Receptor	Ramon (fill), a sa mare mentre aquesta visqui			Afro.	
Data	21/2/1089	Font	ACB	Número	1503	Tipologia	testament
Béns	vall de Torrelles	Drets				Lloc	Torrelles
Actor	Humbert de Cervelló	Receptor	Ramon (fill), a sa mare menrte aquesta visqui			Afro.	
Data	21/2/1089	Font	ACB	Número	1503	Tipologia	testament
Béns	parròquia Sant Martí i el seu terme	Drets				Lloc	Torrelles
Actor	Humbert de Cervelló	Receptor	Ramon (fill), a sa mare mentre aquesta visqui			Afro.	
Data	21/2/1089	Font	ACB	Número	1503	Tipologia	testament
Béns	casa amb terres i arbres	Drets				Lloc	Campolongo
Actor	Humbert de Cervelló	Receptor	Santa Coloma Montpedrós			Afro.	
Data	31/3/0994	Font	Rbor-RBI	Número	5	Tipologia	complantació
Béns	vinya	Drets	només la té per 7 anys			Lloc	Torrelles (vall Torrelles)
Actor	Guifré i Orúcia	Receptor	Blanderic			Afro.	orient: vinya Guifré i Orúcia, migdia vinya Guifré, occident riera Torrelles, circio terra Firriolo i riera Torrelles
Data	10/1/1000	Font	Rbor-RBI	Número	44	Tipologia	venta
Béns	alou (cases, casals, corts, horts, 15 parellades de terra, 35	Drets				Lloc	
Actor	Ramon Borrell i Ermesenda	Receptor	Hug (fill de Riquilda de Gurb, marit Eliarda, filla Ennec Bonfill)			Afro.	

Informació registrada			
Data	25/10/1014	Font	Rbor-RBI
Béns	5 quarterades de vinya	Drets	
Actor	Oliba i Quíxol (matrimoni)	Receptor	Eliarda
Número	112	Tipologia	venta
		Lloc	Pena Fidele, ipsas Magnanas
		Afro.	
Data	2/11/1027	Font	Rbor-RBI
Béns	alou per raó d'un deute de 2000 sous de plata	Drets	
Actor	comte Berenguer Ramon I	Receptor	Bonfill Hug
Número	181	Tipologia	empenyorament
		Lloc	Pallejà
		Afro.	circio roca d'Adroc, aquilonis Llobregat, migdia Montpedrós, occident riera de la Palma
Data	30/5/1032	Font	Rbor-RBI
Béns	bens herencia paterna	Drets	
Actor	Gombau	Receptor	Adelaida (mare de Gombau)
Número	221	Tipologia	definició
		Lloc	Sant Vicenç
		Afro.	
Data	24/9/1040	Font	Rbor-RBI
Béns	drets església de Sant Boi	Drets	
Actor	Guislabert (vescomte i bisbe Barcelona)	Receptor	Eliarda de Cervelló
Número	283	Tipologia	definició
		Lloc	
		Afro.	
Data	4/2/1066	Font	Rbor-RBI
Béns	1/2 mujada de vinya i terra	Drets	
Actor	Amalric i Bel·la (matrimoni)	Receptor	comte Ramon Berenguer I
Número	663	Tipologia	venta
		Lloc	Mezar
		Afro.	orient i migdia Amalric i Bel·la
Data	15/2/1067	Font	Rbor-RBI
Béns	1/2 mujada de vinya	Drets	
Actor	Bonfill i Bonadona (matrimoni)	Receptor	comte Ramon Berenguer I
Número	688	Tipologia	venta
		Lloc	Arenio
		Afro.	orient vinya Guerau Alamany, migdia vinya Bonfill i Bonadona, circio camí cap el chanal
Data	17/5/1079	Font	RBII-RBIV
Béns	RBII es queda horts comtals, Pallejà i Garrosa	Drets	
Actor	comte Ramon Berenguer II	Receptor	Berenguer Ramon II
Número	97	Tipologia	repartiment
		Lloc	
		Afro.	
Data	13/8/1075	Font	Sant Pere i
Béns	terra	Drets	
Actor	Arnau Amalric	Receptor	Bernat Guisard i Mlró Guisars (germans)
Número	65	Tipologia	venta
		Lloc	Sant Vicenç (parròquia)
		Afro.	orient rec comtal, occident camí Martorell, circio terra Guerau Alemany
Data	19/3/1002	Font	CSCV
Béns	alou (terres, vinyes, cases, corts, solos, superpositos, cunctos	Drets	delme i tasca
Actor	edificis, horts amb arbres, vinya Savilo (dona)	Receptor	Monestir Sant Cugat
Número	366	Tipologia	donació
		Lloc	Santa Coloma
		Afro.	orient: Llobregat, migdia costa, occident alou Giscafred, Llor, Montpedrós, circio riera Cervelló

Informació registrada

Data	19/3/1002	Font	CSCV	Número	367	Tipologia	donació
Béns	alous (terres, vinyes, cases, solos i superpositos, edificis)	Drets	delme i tasca			Lloc	Santa Coloma
Actor	Vives i Argeleva (matrimoni)	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	orient: Llobregat, migdia costa, occident alou Giscafred, Llor, Montpedrós, circio riera Torrelles
Data	18/11/1002	Font	CSCV	Número	378	Tipologia	permuta
Béns	vinya	Drets				Lloc	Ardenya
Actor	Monestir Sant Cugat	Receptor	Guilara			Afro.	
Data		Font	CSCV	Número	382	Tipologia	confirmació béns
Béns	alou montpedros, santa creu, sant silvetre, i tots els alous dins del terme	Drets				Lloc	
Actor	Silvestre II	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	
Data		Font	CSCV	Número	412	Tipologia	confirmació béns
Béns	alou montpedros, santa creu, sant silvetre, i tots els alous dins del terme	Drets				Lloc	
Actor	Joan XVIII	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	
Data	13/2/1016	Font	CSCV	Número	461	Tipologia	venta
Béns	cases, casals, terres cultivades i terres ermes, arbres, molí, rec i cultiu de vinya	Drets	tasca i delme, pernil a l'any			Lloc	Cervelló (prop Santa Creu)
Actor	Savazell	Receptor	Pasqual			Afro.	circio terres ermes i roques, migdia i occident riera aquabella, aquilonis terra de Sant Cugat
Data	23/1/1023	Font	CSCV	Número	486	Tipologia	confirmació béns
Béns	doc 382 i 412, alou als horts comtals per donació del comte en el testament	Drets				Lloc	
Actor	Benet VIII	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	
Data	31/3/1028	Font	CSCV	Número	507	Tipologia	testament
Béns	hort	Drets				Lloc	Sant Vicenç (horts comtals)
Actor	Joan, Mascaró i Miró (marmessors de Seniofred)	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	orient camí, migdia camí cervelló i terra de Sant Cugat, occident terra de Sant Cugat, circio hort Galind
Data	20/10/1044	Font	CSCV	Número	573	Tipologia	donació
Béns	alou (casa, casals, horts, arbres pomiferis i pomiferis, 1/2 mujada de vinya)	Drets				Lloc	
Actor	Àmalric	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	orient terra de Sant Cugat, migdia vinya Alemany Hug, occident vinya Amalric, circio riera Cervelló
Data	8/6/1053	Font	CSCV	Número	597	Tipologia	restitució
Béns	delmes i primícies Santa Creu	Drets				Lloc	Cervelló
Actor	Alemany de Cervelló	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	

Informació registrada

Data	8/6/1053	Font	CSCV	Número	597	Tipologia	restitució
Béns	delmes i primícies Sant Silvestre i Santa Leda junt amb cases,	Drets				Lloc	Vallirana
Actor	Alemaný de Cervelló	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	
Data	28/1/1058	Font	CSCV	Número	611	Tipologia	testament
Béns	1 tona 2 cubells	Drets				Lloc	Cervelló
Actor	Bardina	Receptor	Sacrista			Afro.	
Data	22/11/1074	Font	CSCV	Número	680	Tipologia	venta
Béns	terra	Drets				Lloc	illa de Bellomare
Actor	Bernat, fill de Bonfill	Receptor	Bernat i Mir (germans)			Afro.	
Data	10/3/1080	Font	CSCV	Número	697	Tipologia	complantació
Béns	per plantar vinya	Drets				Lloc	
Actor	Abat Andreu (sant cugat)	Receptor	Tedbald i Raquel (matrimoni)			Afro.	orient: terra de Sant Cugat, migdia riera Aquabella, circio camí (cervelló), occident vinya Bulgara
Data	10/3/1080	Font	CSCV	Número	697	Tipologia	complantació
Béns	per plantar vinya	Drets				Lloc	
Actor	Abat Andreu (sant cugat)	Receptor	Tedbald i Raquel			Afro.	orient aigua Vallirana, migdia camí (cervelló), occident vines de Sant Cugat, circio marge
Data	1/12/1098	Font	CSCV	Número	774	Tipologia	confirmació béns
Béns	Sant Silvestre i Santa Creu	Drets				Lloc	
Actor	Urbà II	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	
Data	8/2/0912	Font	CCB	Número	115	Tipologia	
Béns	casa	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	8/2/0912	Font	CCB	Número	115	Tipologia	
Béns	casa	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	8/2/0912	Font	CCB	Número	115	Tipologia	
Béns	terra	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	orient

Informació registrada

Data	8/2/0912	Font	CCB	Número	115	Tipologia	
Béns	terra	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	8/2/0912	Font	CCB	Número	115	Tipologia	
Béns	terra	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	8/2/0912	Font	CCB	Número	115	Tipologia	
Béns	terra erma	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	8/2/0912	Font	CCB	Número	115	Tipologia	
Béns	vinya	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	8/2/0912	Font	CCB	Número	115	Tipologia	
Béns	camí	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	8/2/0912	Font	CCB	Número	115	Tipologia	
Béns	camí	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	8/2/0912	Font	CCB	Número	115	Tipologia	
Béns	riera	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	8/2/0912	Font	CCB	Número	115	Tipologia	
Béns	terra Cixila	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	8/2/0912	Font	CCB	Número	115	Tipologia	
Béns	terra Cixila	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	migdia

Informació registrada

Data	8/2/0912	Font	CCB	Número	115	Tipologia
Béns	aigua	Drets				Lloc
Actor		Receptor				Afro. occident

Data	8/2/0912	Font	CCB	Número	115	Tipologia
Béns	aigua	Drets				Lloc
Actor		Receptor				Afro. circio

Data	8/2/0912	Font	CCB	Número	115	Tipologia
Béns	pelac	Drets				Lloc
Actor		Receptor				Afro. orient

Data	8/2/0912	Font	CCB	Número	115	Tipologia
Béns	bosc	Drets				Lloc
Actor		Receptor				Afro. migdia

Data	8/2/0912	Font	CCB	Número	115	Tipologia	
Béns	molí Esperandéu	Drets				Lloc	Cervelló
Actor		Receptor				Afro.	occident

Data	8/2/0912	Font	CCB	Número	115	Tipologia
Béns	terra erma	Drets				Lloc
Actor		Receptor				Afro. circio

Data	15/10/0913	Font	CCB	Número	121	Tipologia	donació
Béns	meitat: vinyes		Drets			Lloc	
Actor	Matrona		Receptor	Monestir Sant Cugat		Afro.	

Data	15/10/0913	Font	CCB	Número	121	Tipologia	donació
Béns	meitat: arbres pomiferis	Drets				Lloc	
Actor	Matrona	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	

Data	15/10/0913	Font	CCB	Número	121	Tipologia	donació
Béns	meitat: cases	Drets				Lloc	
Actor	Matrona	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	

Informació registrada

Data	15/10/0913	Font	CCB	Número	121	Tipologia	donació
Béns	meitat: corts	Drets				Lloc	
Actor	Matrona	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	
Data	15/10/0913	Font	CCB	Número	121	Tipologia	donació
Béns	meitat. molins, rec, supturs rec	Drets				Lloc	
Actor	Matrona	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	
Data	16/4/0914	Font	CCB	Número	123	Tipologia	
Béns	penya blanca	Drets				Lloc	vall d'Esparraguera
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	16/4/0914	Font	CCB	Número	123	Tipologia	
Béns	terra Elderic	Drets				Lloc	vall d'Esparraguera
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	16/4/0914	Font	CCB	Número	123	Tipologia	
Béns	terra de Sant Cugat i Santa Creu	Drets				Lloc	vall d'Esparraguera
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	16/4/0914	Font	CCB	Número	123	Tipologia	
Béns	terra Eirand	Drets				Lloc	vall d'Esparraguera
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	25/2/0915	Font	CCB	Número	126	Tipologia	
Béns	torrent	Drets				Lloc	Pallejà
Actor	Morgard i Vendrella	Receptor	Sunyer I			Afro.	circio
Data	25/2/0915	Font	CCB	Número	126	Tipologia	
Béns	terra comte	Drets				Lloc	Pallejà
Actor	Morgard i Vendrella	Receptor	Sunyer I			Afro.	orient i migdia
Data	25/2/0915	Font	CCB	Número	126	Tipologia	
Béns	terra Eldesind	Drets				Lloc	Pallejà
Actor	Morgard i Vendrella	Receptor	Sunyer I			Afro.	occident

Informació registrada

Data	13/5/0915	Font	CCB	Número	130	Tipologia	
Béns	terra Morcad	Drets				Lloc	vall d'Esparraguera
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	13/5/0915	Font	CCB	Número	130	Tipologia	
Béns	terra erma	Drets				Lloc	vall d'Esparraguera
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	13/5/0915	Font	CCB	Número	130	Tipologia	
Béns	terra Santa Creu	Drets				Lloc	vall d'Esparraguera
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	13/5/0915	Font	CCB	Número	130	Tipologia	
Béns	terra Joana i Pere	Drets				Lloc	vall d'Esparraguera
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	20/10/1044	Font	CSCV	Número	573	Tipologia	
Béns	terra de Sant Cugat	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	20/10/1044	Font	CSCV	Número	573	Tipologia	
Béns	vinya Alemany Hug	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	20/10/1044	Font	CSCV	Número	573	Tipologia	
Béns	vinyes Amalric	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	20/10/1044	Font	CSCV	Número	573	Tipologia	
Béns	riera Cervelló	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	6/10/0921	Font	CCB	Número	144	Tipologia	
Béns	molí Eldebo	Drets				Lloc	Cervelló
Actor		Receptor				Afro.	orient

Informació registrada

Data	6/10/0921	Font	CCB	Número	144	Tipologia	
Béns	molí Esperandéu	Drets				Lloc	Cervelló
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	6/10/0921	Font	CCB	Número	144	Tipologia	
Béns	bosc	Drets				Lloc	Cervelló
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	6/10/0921	Font	CCB	Número	144	Tipologia	
Béns	torrent de can Martre	Drets				Lloc	Cervelló
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	1/2/0936	Font	CCB	Número	191	Tipologia	
Béns	rec (comtal?)	Drets				Lloc	Sant Vicenç
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	1/2/0936	Font	CCB	Número	191	Tipologia	
Béns	camí (de cervelló?)	Drets				Lloc	Sant Vicenç
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	1/2/0936	Font	CCB	Número	191	Tipologia	
Béns	terra comtal	Drets				Lloc	Sant Vicenç
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	1/2/0936	Font	CCB	Número	191	Tipologia	
Béns	terra Adevera	Drets				Lloc	Sant Vicenç
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	6/4/0944	Font	CCB	Número	249	Tipologia	
Béns	canyet	Drets				Lloc	Santa Coloma
Actor		Receptor				Afro.	migdia i occident
Data	6/4/0944	Font	CCB	Número	249	Tipologia	
Béns	terra comte Sunyer	Drets				Lloc	Santa Coloma
Actor		Receptor				Afro.	circio

Informació registrada

Data	29/6/0945	Font	CCB	Número	261	Tipologia	
Béns	congost	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	29/6/0945	Font	CCB	Número	261	Tipologia	
Béns	Cultumine	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	29/6/0945	Font	CCB	Número	261	Tipologia	
Béns	Ferriolo	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	29/6/0945	Font	CCB	Número	261	Tipologia	
Béns	riera	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	29/6/0945	Font	CCB	Número	261	Tipologia	
Béns	camí	Drets				Lloc	Palma
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	29/6/0945	Font	CCB	Número	261	Tipologia	
Béns	vinya comte Sunyer	Drets				Lloc	Palma
Actor		Receptor				Afro.	migdia i occident
Data	29/6/0945	Font	CCB	Número	261	Tipologia	
Béns	vinya Vivane	Drets				Lloc	Palma
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	29/6/0945	Font	CCB	Número	261	Tipologia	
Béns	terra Eldevino	Drets				Lloc	Palma
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	29/6/0945	Font	CCB	Número	261	Tipologia	
Béns	ipso fruillo	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	migdia

Informació registrada

Data	29/6/0945	Font	CCB	Número	261	Tipologia	
Béns	camí	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	29/6/0945	Font	CCB	Número	261	Tipologia	
Béns	terra Eliane	Drets				Lloc	Palma
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	2/3/0947	Font	CCB	Número	276	Tipologia	
Béns	vinya Minorisa	Drets				Lloc	Cervelló
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	2/3/0947	Font	CCB	Número	276	Tipologia	
Béns	bosc de can Ràfols (ipsa foreste)	Drets				Lloc	Cervelló
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	2/3/0947	Font	CCB	Número	276	Tipologia	
Béns	alou de Sant Cugat	Drets				Lloc	Cervelló
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	2/3/0947	Font	CCB	Número	276	Tipologia	
Béns	camí de Cervelló (ipsa via)	Drets				Lloc	Cervelló
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	21/10/0948	Font	CCB	Número	298	Tipologia	
Béns	vinya	Drets				Lloc	Vallirana
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	21/10/0948	Font	CCB	Número	298	Tipologia	
Béns	terra erma	Drets				Lloc	Vallirana
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	21/10/0948	Font	CCB	Número	298	Tipologia	
Béns	terra Enzo	Drets				Lloc	Vallirana
Actor		Receptor				Afro.	occident

Informació registrada

Data	21/10/0948	Font	CCB	Número	298	Tipologia	
Béns	terra Sigulf	Drets				Lloc	Vallirana
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	21/10/0948	Font	CCB	Número	298	Tipologia	
Béns	torrent	Drets				Lloc	Vallirana
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	21/10/0948	Font	CCB	Número	298	Tipologia	
Béns	riera	Drets				Lloc	Vallirana
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	21/10/0948	Font	CCB	Número	298	Tipologia	
Béns	terra Bulgara	Drets				Lloc	Vallirana
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	21/10/0948	Font	CCB	Número	298	Tipologia	
Béns	terra Sesmir	Drets				Lloc	Vallirana
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	21/3/0949	Font	CCB	Número	302	Tipologia	
Béns	camí	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	21/3/0949	Font	CCB	Número	302	Tipologia	
Béns	terra Wisilo	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	21/3/0949	Font	CCB	Número	302	Tipologia	
Béns	vinya Ello	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	21/3/0949	Font	CCB	Número	302	Tipologia	
Béns	vinya Donado i Eribald	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	circio

Informació registrada

Data	6/12/0949	Font	CCB	Número	311	Tipologia	
Béns	vinya Ennec i Sesmir	Drets				Lloc	Vallirana
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	6/12/0949	Font	CCB	Número	311	Tipologia	
Béns	camí	Drets				Lloc	Vallirana
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	6/12/0949	Font	CCB	Número	311	Tipologia	
Béns	territori Sesmir	Drets				Lloc	Vallirana
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	6/12/0949	Font	CCB	Número	311	Tipologia	
Béns	terra Bulgara	Drets				Lloc	Vallirana
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	12/3/0952	Font	CCB	Número	334	Tipologia	
Béns	torrent	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	12/3/0952	Font	CCB	Número	334	Tipologia	
Béns	camí	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	12/3/0952	Font	CCB	Número	334	Tipologia	
Béns	terra Adila	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	12/3/0952	Font	CCB	Número	334	Tipologia	
Béns	terra Sesegoncia	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	12/3/0952	Font	CCB	Número	334	Tipologia	
Béns	terra Adila	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	orient

Informació registrada

Data	12/3/0952	Font	CCB	Número	334	Tipologia	
Béns	torrent	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	12/3/0952	Font	CCB	Número	334	Tipologia	
Béns	terra Oriol, prevere	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	12/3/0952	Font	CCB	Número	334	Tipologia	
Béns	terra erma	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	1/12/0953	Font	CCB	Número	340	Tipologia	
Béns	alou de Sant Cugat	Drets				Lloc	Cervelló
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	1/12/0953	Font	CCB	Número	340	Tipologia	
Béns	terra Gerifred	Drets				Lloc	Vallirana
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	1/12/0953	Font	CCB	Número	340	Tipologia	
Béns	terra Ennec	Drets				Lloc	Vallirana
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	1/12/0953	Font	CCB	Número	340	Tipologia	
Béns	riera de Cervelló	Drets				Lloc	Vallirana
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	7/5/0955	Font	CCB	Número	354	Tipologia	
Béns	camí	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	7/5/0955	Font	CCB	Número	354	Tipologia	
Béns	terra Cultumen	Drets				Lloc	Sant Vicenç
Actor		Receptor				Afro.	migdia

Informació registrada

Data	7/5/0955	Font	CCB	Número	354	Tipologia	
Béns	vinya Cultumen	Drets				Lloc	Sant Vicenç
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	7/5/0955	Font	CCB	Número	354	Tipologia	
Béns	camí	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	7/5/0955	Font	CCB	Número	354	Tipologia	
Béns	vinya Cristià	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	7/5/0955	Font	CCB	Número	354	Tipologia	
Béns	vinya Guistrimir	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	7/5/0955	Font	CCB	Número	354	Tipologia	
Béns	terra Ansefred	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	7/5/0955	Font	CCB	Número	354	Tipologia	
Béns	vinya Ansefred	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	7/5/0955	Font	CCB	Número	354	Tipologia	
Béns	vinya Lezesna	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia	
Béns	camí	Drets				Lloc	Cervelló, burg
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia	
Béns	terra Espanesind	Drets				Lloc	Cervelló, burg
Actor		Receptor				Afro.	migdia

Informació registrada

Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia	
Béns	camí	Drets				Lloc	Cervelló, burg
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia	
Béns	casa Adila	Drets				Lloc	Cervelló, burg
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia	
Béns	hort Adila	Drets				Lloc	Cervelló, burg
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia	
Béns	terra de Silvia	Drets				Lloc	Vallirana
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia	
Béns	torrent	Drets				Lloc	Vallirana
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia	
Béns	terra de Savazell	Drets				Lloc	Vallirana
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia	
Béns	serrat del Beco (ipso monte)	Drets				Lloc	Vallirana
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia	
Béns	terra de Savazell	Drets				Lloc	Vallirana
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia	
Béns	torrent	Drets				Lloc	Vallirana
Actor		Receptor				Afro.	migdia i occident

Informació registrada

Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia	
Béns	terra erma	Drets				Lloc	Vallirana
Actor		Receptor				Afro.	circio

Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia	
Béns	terra de Sant Cugat	Drets				Lloc	Vallirana
Actor		Receptor				Afro.	orient

Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia	
Béns	torrent	Drets				Lloc	Vallirana
Actor		Receptor				Afro.	migdia

Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia	
Béns	terra Silvia	Drets				Lloc	Valllirana
Actor		Receptor				Afro.	occident

Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia	
Béns	serrat del Beco (ipso monte)	Drets				Lloc	Vallirana
Actor		Receptor				Afro.	circio

Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia	
Béns	terra Taleisa	Drets				Lloc	Olesa Bonesvall
Actor		Receptor				Afro.	orient i migdia

Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia	
Béns	villa antica	Drets				Lloc	Olesa Bonesvall
Actor		Receptor				Afro.	occident

Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia	
Béns	terra Taleisa	Drets				Lloc	Olesa Bonesvalls
Actor		Receptor				Afro.	circio

Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia
Béns	torrent	Drets				Lloc
Actor		Receptor				Afro. orient

Informació registrada

Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia
Béns	terra erma	Drets				Lloc
Actor		Receptor				Afro. migdia
Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia
Béns	camí	Drets				Lloc
Actor		Receptor				Afro. occident
Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia
Béns	terra Vimara	Drets				Lloc
Actor		Receptor				Afro. circio
Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia
Béns	riera	Drets				Lloc
Actor		Receptor				Afro. orient, migdia, circio
Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia
Béns	Baio i Juvila	Drets				Lloc
Actor		Receptor				Afro. occident
Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia
Béns	terra erma	Drets				Lloc
Actor		Receptor				Afro. orient
Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia
Béns	vinya Desideri	Drets				Lloc
Actor		Receptor				Afro. migdia
Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia
Béns	vinya Adilo	Drets				Lloc
Actor		Receptor				Afro. occident
Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia
Béns	vinya Oriol	Drets				Lloc
Actor		Receptor				Afro. circio

Informació registrada

Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia	
Béns	hort Taredo	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia	
Béns	terra Bellucio	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia	
Béns	caprec	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	15/5/0955	Font	CCB	Número	355	Tipologia	
Béns	hort Camparada	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	15/12/0955	Font	CCB	Número	358	Tipologia	
Béns	camí a església Sant Vicenç	Drets				Lloc	Sant Vicenç (Garrosa)
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	15/12/0955	Font	CCB	Número	358	Tipologia	
Béns	torrent	Drets				Lloc	Sant Vicenç (Garrosa)
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	15/12/0955	Font	CCB	Número	358	Tipologia	
Béns	terra Cultumen	Drets				Lloc	Sant Vicenç (Garrosa)
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	15/12/0955	Font	CCB	Número	358	Tipologia	
Béns	terra Altemir	Drets				Lloc	Sant Vicenç (Garrosa)
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	16/10/0956	Font	CCB	Número	372	Tipologia	
Béns	alou de Sant Cugat	Drets				Lloc	Cervelló
Actor		Receptor				Afro.	orient i migdia

Informació registrada

Data	16/10/0956	Font	CCB	Número	372	Tipologia	
Béns	torrent	Drets				Lloc	Vallirana
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	16/10/0956	Font	CCB	Número	372	Tipologia	
Béns	terra Daniel	Drets				Lloc	Cervelló
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	7/2/0957	Font	CCB	Número	374	Tipologia	
Béns	torrent	Drets				Lloc	Torrelles
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	7/2/0957	Font	CCB	Número	374	Tipologia	
Béns	riera Torrelles	Drets				Lloc	Torrelles
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	7/2/0957	Font	CCB	Número	374	Tipologia	
Béns	torrent	Drets				Lloc	Torrelles
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	7/2/0957	Font	CCB	Número	374	Tipologia	
Béns	terra Languarda	Drets				Lloc	Torrelles
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	26/5/0957	Font	CCB	Número	379	Tipologia	
Béns	canyet	Drets				Lloc	Santa Coloma
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	26/5/0957	Font	CCB	Número	379	Tipologia	
Béns	terra Stavilia	Drets				Lloc	Santa Coloma
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	26/5/0957	Font	CCB	Número	379	Tipologia	
Béns	terra Gotremund	Drets				Lloc	Santa Coloma
Actor		Receptor				Afro.	circio

Informació registrada

Data	26/5/0957	Font	CCB	Número	379	Tipologia	
Béns	terra erma	Drets				Lloc	Santa Coloma
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	4/6/0957	Font	CCB	Número	380	Tipologia	
Béns	canyet	Drets				Lloc	Santa Coloma (in ipso canneto, canyet)
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	4/6/0957	Font	CCB	Número	380	Tipologia	
Béns	rec	Drets				Lloc	Santa Coloma (in ipso canneto,canyet)
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	4/6/0957	Font	CCB	Número	380	Tipologia	
Béns	terra Guifre, fill qd Miro comte	Drets				Lloc	Santa Coloma (in ipso canneto, canyet)
Actor		Receptor				Afro.	aquilonis
Data	4/6/0957	Font	CCB	Número	380	Tipologia	
Béns	terra Quintila	Drets				Lloc	Santa Coloma (in ipso canneto, canyet)
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	6/12/0959	Font	CCB	Número	411	Tipologia	
Béns	rec (ipso regario)	Drets				Lloc	Sant Vicenç (Garrosa)
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	6/12/0959	Font	CCB	Número	411	Tipologia	
Béns	camí	Drets				Lloc	Sant Vicenç (Garrosa)
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	6/12/0959	Font	CCB	Número	411	Tipologia	
Béns	terra Sant Vicenç	Drets				Lloc	Sant Vicenç (Garrosa)
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	6/12/0959	Font	CCB	Número	411	Tipologia	
Béns	terra Riquilda, vescomtessa	Drets				Lloc	Sant Vicenç (Garrosa)
Actor		Receptor				Afro.	circio

Informació registrada

Data	28/10/0961	Font	CCB	Número	438	Tipologia	
Béns	terra comte Miro	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	migdia i occident
Data	28/10/0961	Font	CCB	Número	438	Tipologia	
Béns	riera	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	28/10/0961	Font	CCB	Número	438	Tipologia	
Béns	terra Ergúncia	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	28/10/0961	Font	CCB	Número	438	Tipologia	
Béns	terra Leticia	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	18/3/0962	Font	CCB	Número	442 bis	Tipologia	
Béns	riera de Cervelló?	Drets				Lloc	Vallirana
Actor		Receptor				Afro.	orient i migdia
Data	18/3/0962	Font	CCB	Número	442 bis	Tipologia	
Béns	caprec (usque in ipsa termine)	Drets				Lloc	Vallirana
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	18/3/0962	Font	CCB	Número	442 bis	Tipologia	
Béns	terra Adilà i Estavília	Drets				Lloc	Vallirana
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	8/4/0962	Font	CCB	Número	445	Tipologia	
Béns	riera	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	8/4/0962	Font	CCB	Número	445	Tipologia	
Béns	terra Teodoric	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	orient i migdia

Informació registrada

Data	8/4/0962	Font	CCB	Número	445	Tipologia	
Béns	terra Aryela i Traselenda	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	migdia i orient
Data	8/4/0962	Font	CCB	Número	445	Tipologia	
Béns	terra Guitiza	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	1/2/0963	Font	RBII-RBIV	Número	10	Tipologia	
Béns	rec	Drets				Lloc	Sant Vicenç (Garrosa)
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	1/2/0963	Font	RBII-RBIV	Número	10	Tipologia	
Béns	camí Martorell	Drets				Lloc	Sant Vicenç (Garrosa)
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	1/2/0963	Font	RBII-RBIV	Número	10	Tipologia	
Béns	terra Altemir i Ermelda	Drets				Lloc	Sant Vicenç (Garrosa)
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	19/1/0964	Font	CCB	Número	481	Tipologia	
Béns	ipsa rocha	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	19/1/0964	Font	CCB	Número	481	Tipologia	
Béns	camí	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	19/1/0964	Font	CCB	Número	481	Tipologia	
Béns	ipsa rocha	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	occident circio
Data	19/1/0964	Font	CCB	Número	481	Tipologia	
Béns	vinya Daniel	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	orient

Informació registrada

Data	19/1/0964	Font	CCB	Número	481	Tipologia	
Béns	camí	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	19/1/0964	Font	CCB	Número	481	Tipologia	
Béns	camí	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	circio i occident
Data	15/2/0964	Font	CCB	Número	483	Tipologia	
Béns	resclusa Todaletó	Drets				Lloc	Cervelló (riera de Cervelló)
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	15/2/0964	Font	CCB	Número	483	Tipologia	
Béns	riera	Drets				Lloc	Cervelló (riera de Cervelló)
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	15/2/0964	Font	CCB	Número	483	Tipologia	
Béns	molí Santa Maria	Drets				Lloc	Cervelló (riera de Cervelló)
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	15/2/0964	Font	CCB	Número	483	Tipologia	
Béns	terra Adalsinda	Drets				Lloc	Cervelló (riera de Cervelló)
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	20/2/0964	Font	CCB	Número	484	Tipologia	
Béns	rec comte Miro	Drets				Lloc	Sant Vicenç
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	20/2/0964	Font	CCB	Número	484	Tipologia	
Béns	ipsa foreste	Drets				Lloc	Sant Vicenç
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	20/2/0964	Font	CCB	Número	484	Tipologia	
Béns	terra de Sant Cugat	Drets				Lloc	Sant Vicenç
Actor		Receptor				Afro.	occident

Informació registrada

Data	20/2/0964	Font	CCB	Número	484	Tipologia	
Béns	terra Tasia	Drets				Lloc	Sant Vicenç
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	21/3/0964	Font	DCB	Número	76	Tipologia	
Béns	terra de Servusdei	Drets				Lloc	Sant Vicenç (Garrosa)
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	21/3/0964	Font	DCB	Número	76	Tipologia	
Béns	camí	Drets				Lloc	Sant Vicenç (Garrosa)
Actor		Receptor				Afro.	aquilonis
Data	21/3/0964	Font	DCB	Número	76	Tipologia	
Béns	riera de Torrelles	Drets				Lloc	Sant Vicenç (Garrosa)
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	21/3/0964	Font	DCB	Número	76	Tipologia	
Béns	terra de Lívol	Drets				Lloc	Sant Vicenç (Garrosa)
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	21/3/0964	Font	DCB	Número	76	Tipologia	
Béns	rec (ipso regario)	Drets				Lloc	Sant Vicenç (Garrosa)
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	21/3/0964	Font	DCB	Número	76	Tipologia	
Béns	Terra Oliba	Drets				Lloc	Sant Vicenç (Garrosa)
Actor		Receptor				Afro.	aquilonis
Data	21/3/0964	Font	DCB	Número	76	Tipologia	
Béns	terra Guislido	Drets				Lloc	Sant Vicenç (Garrosa)
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	21/3/0964	Font	DCB	Número	76	Tipologia	
Béns	rec	Drets				Lloc	Sant Vicenç (Garrosa)
Actor		Receptor				Afro.	circio

Informació registrada

Data	21/3/0964	Font	DCB	Número	76	Tipologia	
Béns	terra Durant i Riquilda	Drets		Lloc	Sant Vicenç (Garrosa)		
Actor		Receptor		Afro.	aquilonis		
Data	21/3/0964	Font	DCB	Número	76	Tipologia	
Béns	terra Scluua	Drets		Lloc	Sant Vicenç (Garrosa)		
Actor		Receptor		Afro.	occident		
Data	11/10/0964	Font	CCB	Número	495	Tipologia	
Béns	terra erma	Drets		Lloc	Palma		
Actor		Receptor		Afro.	orient		
Data	11/10/0964	Font	CCB	Número	495	Tipologia	
Béns	torrent	Drets		Lloc	Palma		
Actor		Receptor		Afro.	migdia		
Data	11/10/0964	Font	CCB	Número	495	Tipologia	
Béns	torrent	Drets		Lloc	Palma		
Actor		Receptor		Afro.	occident i circio		
Data	13/8/0965	Font	CCB	Número	508	Tipologia	
Béns	torrent	Drets		Lloc	Castello Moth		
Actor		Receptor		Afro.	totes		
Data	19/8/0965	Font	CCB	Número	509	Tipologia	
Béns	terra Petrasio	Drets		Lloc	Palma		
Actor		Receptor		Afro.	orient		
Data	19/8/0965	Font	CCB	Número	509	Tipologia	
Béns	terra Eurevigio	Drets		Lloc	Palma		
Actor		Receptor		Afro.	migdia		
Data	19/8/0965	Font	CCB	Número	509	Tipologia	
Béns	terra Espanesinda i Audesí	Drets		Lloc	Palma		
Actor		Receptor		Afro.	occident		

Informació registrada

Data	19/8/0965	Font	CCB	Número	509	Tipologia	
Béns	terra Bellone	Drets				Lloc	Palma
Actor		Receptor				Afro.	occident

Data	19/8/0965	Font	CCB	Número	509	Tipologia
Béns	riera	Drets				Lloc Palma
Actor		Receptor				Afro. circio

Data	6/7/0966	Font	CCB	Número	521	Tipologia
Béns	terra Gotmar	Drets				Lloc
Actor		Receptor				Afro. orient

Data	6/7/0966	Font	CCB	Número	521	Tipologia	
Béns	ipsa rocha	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	migdia i occident

Data	6/7/0966	Font	CCB	Número	521	Tipologia
Béns	terra Gotmar	Drets				Lloc
Actor		Receptor				Afro. circio

Data	20/10/0971	Font	DCB	Número	100	Tipologia	
Béns	terra Lurbiles	Drets				Lloc	Sant Vicenç
Actor		Receptor				Afro.	orient

Data	20/10/0971	Font	DCB	Número	100	Tipologia	
Béns	terra Comparat	Drets				Lloc	Sant Vicenç
Actor		Receptor				Afro.	occident

Data	20/10/0971	Font	DCB	Número	100	Tipologia	
Béns	rec (ipso regario)	Drets				Lloc	Sant Vicenç
Actor		Receptor				Afro.	circio

Data	18/1/0972	Font	CCB	Número	592	Tipologia	
Béns	terra Altemir	Drets				Lloc	Sant Vicenç?
Actor		Receptor				Afro.	orient

Informació registrada

Data	18/1/0972	Font	CCB	Número	592	Tipologia	
Béns	vinya Altemir	Drets				Lloc	Sant Vicenç?
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	18/1/0972	Font	CCB	Número	592	Tipologia	
Béns	terra erma Goltred	Drets				Lloc	Sant Vicenç?
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	18/1/0972	Font	CCB	Número	592	Tipologia	
Béns	camí	Drets				Lloc	Sant Vicenç?
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	18/1/0972	Font	CCB	Número	592	Tipologia	
Béns	vinya Seniemir i Muradell	Drets				Lloc	Sant Vicenç?
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	4/4/0972	Font	CCB	Número	597	Tipologia	
Béns	riera	Drets				Lloc	Pendito
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	4/4/0972	Font	CCB	Número	597	Tipologia	
Béns	terra Ermessenda	Drets				Lloc	Pendito
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	4/4/0972	Font	CCB	Número	597	Tipologia	
Béns	ipsa rocha	Drets				Lloc	Pendito
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	4/4/0972	Font	CCB	Número	597	Tipologia	
Béns	terra Rosso	Drets				Lloc	Pendito
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	16/11/0974	Font	CCB	Número	636	Tipologia	
Béns	rec comtal (comtessa Garsinde)	Drets				Lloc	Sant Vicenç (Garrosa)
Actor		Receptor				Afro.	orient

Informació registrada

Data	16/11/0974	Font	CCB	Número	636	Tipologia	
Béns	camí Martorell? (strada pubblica)	Drets				Lloc	Sant Vicenç (Garrosa)
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	16/11/0974	Font	CCB	Número	636	Tipologia	
Béns	terra comtal	Drets				Lloc	Sant Vicenç (Garrosa)
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	16/11/0972	Font	CCB	Número	636	Tipologia	
Béns	terra de Sant Cugat	Drets				Lloc	Sant Vicenç (Garrosa)
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	18/10/0976	Font	CCB	Número	665	Tipologia	
Béns	terra Ennec	Drets				Lloc	Cervelló
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	18/10/0976	Font	CCB	Número	665	Tipologia	
Béns	terra Sunifred	Drets				Lloc	Cervelló
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	18/10/0976	Font	CCB	Número	665	Tipologia	
Béns	alou de Sant Cugat	Drets				Lloc	Cervelló
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	18/10/0976	Font	CCB	Número	665	Tipologia	
Béns	terra Vuitiza	Drets				Lloc	Cervelló
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	18/10/0976	Font	CCB	Número	665	Tipologia	
Béns	terra Mascharone	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	18/10/0976	Font	CCB	Número	665	Tipologia	
Béns	terra Sunifred	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	migdia

Informació registrada

Data	18/10/0976	Font	CCB	Número	665	Tipologia
Béns	terra Adanasia	Drets				Lloc
Actor		Receptor				Afro. occident

Data	18/10/0976	Font	CCB	Número	665	Tipologia
Béns	riera	Drets				Lloc
Actor		Receptor				Afro. circio

Data	23/12/0976	Font	CCB	Número	667	Tipologia	
Béns	terra Trasgonça	Drets				Lloc	alou de Sant Cugat)
Actor		Receptor				Afro.	orient, migdia i occident, circio

Data	23/12/0976	Font	CCB	Número	667	Tipologia	
Béns	terra Ervigi	Drets				Lloc	alou de Sant Cugat)
Actor		Receptor				Afro.	migdia

Data	23/12/0976	Font	CCB	Número	667	Tipologia	
Béns	terra Malanyeu	Drets				Lloc	alou de Sant Cugat)
Actor		Receptor				Afro.	occident

Data	23/12/0976	Font	CCB	Número	667	Tipologia	
Béns	terra de Sant Cugat	Drets				Lloc	alou de Sant Cugat)
Actor		Receptor				Afro.	circio

Data	23/4/0977	Font	CCB	Número	676	Tipologia	
Béns	terra Scluva	Drets				Lloc	alou de Sant Cugat)
Actor		Receptor				Afro.	orient

Data	23/4/0977	Font	CCB	Número	676	Tipologia	
Béns	terra Trasgonça	Drets				Lloc	alou de Sant Cugat)
Actor		Receptor				Afro.	migdia

Data	23/4/0977	Font	CCB	Número	676	Tipologia	
Béns	terra de Sant Cugat	Drets				Lloc	alou de Sant Cugat)
Actor		Receptor				Afro.	occident i circio

Informació registrada

Data	11/2/0979	Font	CCB	Número	705	Tipologia	
Béns	ipsa rocha	Drets				Lloc	alou de Sant Cugat)
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	11/2/0979	Font	CCB	Número	705	Tipologia	
Béns	prat de Sant Cugat	Drets				Lloc	alou de Sant Cugat)
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	11/2/0979	Font	CCB	Número	705	Tipologia	
Béns	camí	Drets				Lloc	alou de Sant Cugat)
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	11/2/0979	Font	CCB	Número	705	Tipologia	
Béns	camí	Drets				Lloc	alou de Sant Cugat)
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	27/8/0979	Font	CCB	Número	714	Tipologia	
Béns	riera	Drets				Lloc	Vallirana
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	27/8/0979	Font	CCB	Número	714	Tipologia	
Béns	terra de Sant Cugat	Drets				Lloc	Vallirana
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	27/8/0979	Font	CCB	Número	714	Tipologia	
Béns	Serrat de Can Güell (ipso boscho eremo)	Drets				Lloc	Vallirana
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	27/8/0979	Font	CCB	Número	714	Tipologia	
Béns	torrent	Drets				Lloc	Vallirana
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	8/1/0981	Font	CCB	Número	743	Tipologia	
Béns	camí	Drets				Lloc	Vallirana
Actor		Receptor				Afro.	orient i migdia

Informació registrada

Data	8/1/0981	Font	CCB	Número	743	Tipologia	
Béns	vinya Sunyer	Drets				Lloc	Vallirana
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	8/1/0981	Font	CCB	Número	743	Tipologia	
Béns	vinya Ambrós	Drets				Lloc	Vallirana
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	12/4/0982	Font	CCB	Número	780	Tipologia	
Béns	vinya Alvar	Drets				Lloc	alou de Sant Cugat)
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	12/4/0982	Font	CCB	Número	780	Tipologia	
Béns	terra Madersinda	Drets				Lloc	alou de Sant Cugat)
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	12/4/0982	Font	CCB	Número	780	Tipologia	
Béns	camí	Drets				Lloc	alou de Sant Cugat)
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	12/4/0982	Font	CCB	Número	780	Tipologia	
Béns	vinya Alvar	Drets				Lloc	alou de Sant Cugat)
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	18/2/0983	Font	CCB	Número	804	Tipologia	
Béns	canyet (ipso canneto)	Drets				Lloc	Santa Coloma
Actor		Receptor				Afro.	orient i circio
Data	18/2/0983	Font	CCB	Número	804	Tipologia	
Béns	terra comte Borrell	Drets				Lloc	Santa Coloma
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	18/2/0983	Font	CCB	Número	804	Tipologia	
Béns	terra de Sant Cugat	Drets				Lloc	Santa Coloma
Actor		Receptor				Afro.	occident

Informació registrada

Data	18/2/0983	Font	CCB	Número	804	Tipologia	
Béns	terra Ennec	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	
Data	28/4/0983	Font	CCB	Número	810	Tipologia	
Béns	marge	Drets				Lloc	Palma
Actor		Receptor				Afro.	migdia i circio
Data	28/4/0983	Font	CCB	Número	810	Tipologia	
Béns	vinya Gotmar	Drets				Lloc	Palma
Actor		Receptor				Afro.	orient i occident
Data	3/5/0986	Font	CCB	Número	882	Tipologia	
Béns	canyet (ipso canneto)	Drets				Lloc	Santa Coloma (in ipso canneto, canyet)
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	3/5/0986	Font	CCB	Número	882	Tipologia	
Béns	terra Ariulf	Drets				Lloc	Santa Coloma (in ipso canneto, canyet)
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	3/5/0986	Font	CCB	Número	882	Tipologia	
Béns	terra Ato	Drets				Lloc	Santa Coloma (in ipso canneto, canyet)
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	3/5/0986	Font	CCB	Número	882	Tipologia	
Béns	terra Ariulf	Drets				Lloc	Santa Coloma (in ipso canneto, canyet)
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	30/12/0986	Font	CCB	Número	908	Tipologia	
Béns	terra Sunyer	Drets				Lloc	Sant Vicenç (terme), als horts comtals
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	30/12/0986	Font	CCB	Número	908	Tipologia	
Béns	terra Ariulf	Drets				Lloc	sant Vicenç (terme), als horts comtals
Actor		Receptor				Afro.	migdia

Informació registrada

Data	30/12/0986	Font	CCB	Número	908	Tipologia	
Béns	terra Argila	Drets				Lloc	Sant Vicenç (terme), als horts comtals
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	26/9/0989	Font	CCB	Número	1042	Tipologia	
Béns	riera de Cervelló	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	26/9/0989	Font	CCB	Número	1042	Tipologia	
Béns	terra Ennec Bonfill	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	aquilonis
Data	26/9/0989	Font	CCB	Número	1042	Tipologia	
Béns	camí	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	26/9/0989	Font	CCB	Número	1042	Tipologia	
Béns	torrent de la riera de Torrelles	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	16/12/0991	Font	CCB	Número	1128	Tipologia	
Béns	serra	Drets				Lloc	Palma
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	16/12/0991	Font	CCB	Número	1128	Tipologia	
Béns	serra	Drets				Lloc	Palma
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	16/12/0991	Font	CCB	Número	1128	Tipologia	
Béns	alou Eldebons	Drets				Lloc	Palma
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	16/12/0991	Font	CCB	Número	1128	Tipologia	
Béns	terra erma	Drets				Lloc	Palma
Actor		Receptor				Afro.	orient

Informació registrada

Data	16/12/0991	Font	CCB	Número	1128	Tipologia	
Béns	camí	Drets				Lloc	Palma
Actor		Receptor				Afro.	orient

Data	16/12/0991	Font	CCB	Número	1128	Tipologia	
Béns	torrent	Drets				Lloc	Palma
Actor		Receptor				Afro.	orient

Data	16/12/0991	Font	CCB	Número	1128	Tipologia	
Béns	riera	Drets				Lloc	Palma
Actor		Receptor				Afro.	orient

Data	16/12/0991	Font	CCB	Número	1128	Tipologia	
Béns	Monte Magno	Drets				Lloc	Palma
Actor		Receptor				Afro.	migdia i occident

Data	16/12/0991	Font	CCB	Número	1128	Tipologia	
Béns	Riera	Drets				Lloc	Palma
Actor		Receptor				Afro.	migdia

Data	16/12/0991	Font	CCB	Número	1128	Tipologia	
Béns	Guardiola	Drets				Lloc	Palma
Actor		Receptor				Afro.	occident

Data	16/12/0991	Font	CCB	Número	1128	Tipologia
Béns	ipsa riba	Drets				Lloc Palma
Actor		Receptor				Afro. circio

Data	16/12/0991	Font	CCB	Número	1128	Tipologia	
Béns	riera de Cervelló	Drets				Lloc	Palma
Actor		Receptor				Afro.	orient i migdia

Data	16/12/0991	Font	CCB	Número	1128	Tipologia	
Béns	carrario molí de Ramis	Drets				Lloc	Palma
Actor		Receptor				Afro.	occident

Informació registrada

Data	1/1/0992	Font	CCB	Número	1132	Tipologia	
Béns	riera de Rafamans	Drets				Lloc	Palma
Actor		Receptor				Afro.	

Data	1/1/0992	Font	CCB	Número	1132	Tipologia	
Béns	terres comte Borrell	Drets				Lloc	Palma
Actor		Receptor				Afro.	

Data	1/1/0992	Font	CCB	Número	1132	Tipologia	
Béns	vinyes comte Borrell	Drets				Lloc	Palma
Actor		Receptor				Afro.	

Data	1/1/0992	Font	CCB	Número	1132	Tipologia	
Béns	terra erma	Drets				Lloc	Palma
Actor		Receptor				Afro.	circio

Data	1/1/0992	Font	CCB	Número	1132	Tipologia	
Béns	torrent	Drets				Lloc	Palma
Actor		Receptor				Afro.	orient i migdia

Data	1/1/0992	Font	CCB	Número	1132	Tipologia	
Béns	terra fills Endalec	Drets				Lloc	Palma
Actor		Receptor				Afro.	occidents

Data	1/1/0992	Font	CCB	Número	1132	Tipologia	
Béns	terra erma	Drets				Lloc	Palma
Actor		Receptor				Afro.	circio

Data	1/1/0992	Font	CCB	Número	1132	Tipologia	
Béns	camí	Drets				Lloc	Palma
Actor		Receptor				Afro.	orient

Data	1/1/0992	Font	CCB	Número	1132	Tipologia	
Béns	terra Sant Esteve	Drets				Lloc	Palma
Actor		Receptor				Afro.	migdia

Informació registrada

Data	1/1/0992	Font	CCB	Número	1132	Tipologia	
Béns	torrent	Drets				Lloc	Palma
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	1/1/0992	Font	CCB	Número	1132	Tipologia	
Béns	torrent	Drets				Lloc	Palma
Actor		Receptor				Afro.	circio i aquilonis
Data	1/1/0992	Font	CCB	Número	1132	Tipologia	
Béns	vinyes ermes	Drets				Lloc	Palma
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	1/1/0992	Font	CCB	Número	1132	Tipologia	
Béns	vinya del comte que te Bonfill	Drets				Lloc	Palma
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	1/1/0992	Font	CCB	Número	1132	Tipologia	
Béns	molí comte Borrell	Drets				Lloc	Palma
Actor		Receptor				Afro.	
Data	12/2/0992	Font	CCB	Número	1143	Tipologia	
Béns	Torre Eles	Drets				Lloc	Santa Coloma
Actor		Receptor				Afro.	
Data	31/3/0994	Font	Rbor-RBI	Número	5	Tipologia	
Béns	vinya Guifré i Orúcia	Drets				Lloc	Torrelles (vall Torrelles)
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	31/3/0994	Font	Rbor-RBI	Número	5	Tipologia	
Béns	vinya Guifré	Drets				Lloc	Torrelles (vall Torrelles)
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	31/3/0994	Font	Rbor-RBI	Número	5	Tipologia	
Béns	riera Torrelles	Drets				Lloc	Torrelles (vall Torrelles)
Actor		Receptor				Afro.	occident circio

Informació registrada

Data	31/3/0994	Font	Rbor-RBI	Número	5	Tipologia	
Béns	terra Firriolo	Drets		Lloc	Torrelles (vall Torrelles)		
Actor		Receptor		Afro.	circio		
Data	21/9/1000	Font	CCB	Número	1530	Tipologia	
Béns	vinya Comparati	Drets		Lloc	Santa Coloma (iusta Montpedrós)		
Actor		Receptor		Afro.	circio		
Data	21/9/1000	Font	CCB	Número	1530	Tipologia	
Béns	camí	Drets		Lloc	Santa Coloma (iusta Montpedrós)		
Actor		Receptor		Afro.	circio		
Data	21/9/1000	Font	CCB	Número	1530	Tipologia	
Béns	vinya Cixela	Drets		Lloc	Sabta Coloma (iusta Montpedrós)		
Actor		Receptor		Afro.	orient		
Data	21/9/1000	Font	CCB	Número	1530	Tipologia	
Béns	torrent	Drets		Lloc	Santa Coloma (iusta Montpedrós)		
Actor		Receptor		Afro.	occident i migdia		
Data	21/9/1000	Font	CCB	Número	1530	Tipologia	
Béns	terra erma	Drets		Lloc	Santa Coloma (iusta Montpedrós)		
Actor		Receptor		Afro.	occident i migdia		
Data	29/11/1000	Font	CCB	Número	1537	Tipologia	
Béns	terra de Sant Cugat	Drets		Lloc	Sant Vicenç (horts comtals)		
Actor		Receptor		Afro.	orient		
Data	29/11/1000	Font	CCB	Número	1537	Tipologia	
Béns	camí	Drets		Lloc	Sant Vicenç (horts comtals)		
Actor		Receptor		Afro.	migdia i occident		
Data	29/11/1000	Font	CCB	Número	1537	Tipologia	
Béns	riera Cervelló	Drets		Lloc	Sant Vicenç (horts comtals)		
Actor		Receptor		Afro.	circio		

Informació registrada

Data	29/11/1000	Font	CCB	Número	1537	Tipologia	
Béns	hort Bonfill	Drets				Lloc	Sant Vicenç (horts comtals)
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	29/11/1000	Font	CCB	Número	1537	Tipologia	
Béns	terra Bonfill	Drets				Lloc	Sant Vicenç (horts comtals)
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	29/11/1000	Font	CCB	Número	1537	Tipologia	
Béns	terra de Sant Cugat	Drets				Lloc	Sant Vicenç (horts comtals)
Actor		Receptor				Afro.	occident i circio
Data	19/3/1002	Font	CSCV	Número	366	Tipologia	
Béns	costa	Drets				Lloc	Santa Coloma
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	19/3/1002	Font	CSCV	Número	366	Tipologia	
Béns	alou Giscafred	Drets				Lloc	Santa Coloma
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	19/3/1002	Font	CSCV	Número	366	Tipologia	
Béns	Llor	Drets				Lloc	Santa Coloma
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	19/3/1002	Font	CSCV	Número	366	Tipologia	
Béns	Montpedrós	Drets				Lloc	Santa Coloma
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	19/3/1002	Font	CSCV	Número	366	Tipologia	
Béns	riera Torrelles	Drets				Lloc	Santa Coloma
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	13/2/1016	Font	CSCV	Número	461	Tipologia	
Béns	terres ermes	Drets				Lloc	Cervelló (prop Santa Creu)
Actor		Receptor				Afro.	circio

Informació registrada

Data	13/2/1016	Font	CSCV	Número	461	Tipologia	
Béns	roques	Drets				Lloc	Cervelló (prop Santa Creu)
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	13/2/1016	Font	CSCV	Número	461	Tipologia	
Béns	riera Aquabella	Drets				Lloc	Cervelló (prop Santa Creu)
Actor		Receptor				Afro.	migdia i occident
Data	13/2/1016	Font	CSCV	Número	461	Tipologia	
Béns	terra de Sant Cugat	Drets				Lloc	Cervelló (prop Santa Creu)
Actor		Receptor				Afro.	aquilonis
Data	2/11/1027	Font	Rbor-RBI	Número	181	Tipologia	
Béns	roca d'Adroc	Drets				Lloc	Pallejà
Actor	comte Berenguer Ramon I	Receptor				Afro.	circio
Data	2/11/1027	Font	Rbor-RBI	Número	181	Tipologia	
Béns	Montpedrós	Drets				Lloc	Pallejà
Actor	comte Berenguer Ramon I	Receptor				Afro.	migdia
Data	2/11/1027	Font	Rbor-RBI	Número	181	Tipologia	
Béns	riera de la Palma	Drets				Lloc	Pallejà
Actor	comte Berenguer Ramon I	Receptor				Afro.	occident
Data	31/3/1028	Font	CSCV	Número	507	Tipologia	
Béns	camí	Drets				Lloc	Sant Vicenç (horts comtals)
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	31/3/1028	Font	CSCV	Número	507	Tipologia	
Béns	camí Cervelló	Drets				Lloc	Sant Vicenç (horts comtals)
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	31/3/1028	Font	CSCV	Número	507	Tipologia	
Béns	terra de Sant Cugat	Drets				Lloc	Sant Vicenç (horts comtals)
Actor		Receptor				Afro.	migdia

Informació registrada

Data	31/3/1028	Font	CSCV	Número	507	Tipologia	
Béns	terra de Sant Cugat	Drets				Lloc	Sant Vicenç (horts comtals)
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	31/3/1028	Font	CSCV	Número	507	Tipologia	
Béns	hort de Galind	Drets				Lloc	Sant Vicenç (horts comtals)
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	20/10/1044	Font	CSCV	Número	573	Tipologia	
Béns	terra de Sant Cugat	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	20/10/1044	Font	CSCV	Número	573	Tipologia	
Béns	vinya Oliba	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	1/8/1045	Font	ACB	Número	686	Tipologia	
Béns	camí	Drets				Lloc	Santa Coloma
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	1/8/1045	Font	ACB	Número	686	Tipologia	
Béns	vinya Guadall Donuç	Drets				Lloc	Santa Coloma
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	1/8/1045	Font	ACB	Número	686	Tipologia	
Béns	vinya Miró complantador	Drets				Lloc	Santa Coloma
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	1/8/1045	Font	ACB	Número	686	Tipologia	
Béns	terra Alemany de Cervelló i Sicarda	Drets				Lloc	Santa Coloma
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	1/8/1045	Font	ACB	Número	686	Tipologia	
Béns	Santa Coloma	Drets				Lloc	Santa Coloma
Actor		Receptor				Afro.	occident

Informació registrada

Data	1/8/1045	Font	ACB	Número	686	Tipologia	
Béns	terra erma	Drets				Lloc	Santa Coloma
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	1/8/1045	Font	ACB	Número	686	Tipologia	
Béns	marge Santa Coloma	Drets				Lloc	Santa Coloma
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	5/2/1057	Font	ACB	Número	922	Tipologia	
Béns	torrent	Drets				Lloc	Santa Coloma (Montpedrós, prop Santa Coloma)
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	5/2/1057	Font	ACB	Número	922	Tipologia	
Béns	terra erma Santa Coloma	Drets				Lloc	Santa Coloma (Montpedrós, prop Santa Coloma)
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	5/2/1057	Font	ACB	Número	922	Tipologia	
Béns	camí que va i ve a Santa Coloma	Drets				Lloc	Santa Coloma (Monpedrós, prop Santa Coloma)
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	5/2/1057	Font	ACB	Número	922	Tipologia	
Béns	terra erma	Drets				Lloc	Santa Coloma (Montpedrós, prop Santa Coloma)
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	4/2/1066	Font	Rbor-RBI	Número	663	Tipologia	
Béns	Amalric i Bel·la	Drets				Lloc	Mezar
Actor		Receptor				Afro.	orient i migdia
Data	15/2/1067	Font	Rbor-RBI	Número	688	Tipologia	
Béns	vinya Guerau Alemany	Drets				Lloc	Arenio
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	15/2/1067	Font	Rbor-RBI	Número	688	Tipologia	
Béns	vinya Bonfill i Bonadona	Drets				Lloc	Arenio
Actor		Receptor				Afro.	migdia

Informació registrada

Data	15/2/1067	Font	Rbor-RBI	Número	688	Tipologia	
Béns	camí cap el Chanal	Drets				Lloc	Arenio
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	16/1/1068	Font	ACB	Número	1157	Tipologia	
Béns	alou castell de Corbera	Drets				Lloc	Canalliga, a l'alou de Sant Ponç
Actor		Receptor				Afro.	orient
Data	16/1/1068	Font	ACB	Número	1157	Tipologia	
Béns	alou de Sant Ponç	Drets				Lloc	Canalliga, a l'alou de Sant Ponç
Actor		Receptor				Afro.	migdia
Data	16/1/1068	Font	ACB	Número	1157	Tipologia	
Béns	alou de Sant Ponç	Drets				Lloc	Canalliga, a l'alou de Sant Ponç
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	16/1/1068	Font	ACB	Número	1157	Tipologia	
Béns	bosc de la coma Devota	Drets				Lloc	Canalliga, a l'alou de Sant Ponç
Actor		Receptor				Afro.	occident
Data	16/1/1068	Font	ACB	Número	1157	Tipologia	
Béns	alou castell de Corbera	Drets				Lloc	Canalliga, a l'alou de Sant Ponç
Actor		Receptor				Afro.	circio
Data	8/2/1073	Font	ACB	Número	1230	Tipologia	
Béns	alou de Sant Ponç	Drets				Lloc	Kanalia, a apendicio Sant Ponç
Actor		Receptor				Afro.	aquilonis
Data	8/2/1073	Font	ACB	Número	1230	Tipologia	
Béns	camí que va a Sant Ponç	Drets				Lloc	Kanalia, a apendicio Sant Pponç
Actor		Receptor				Afro.	aquilonis
Data	8/2/1073	Font	ACB	Número	1230	Tipologia	
Béns	alou de Miro	Drets				Lloc	Kanalia, a apendicio Sant Ponç
Actor		Receptor				Afro.	migdia

Informació registrada

Data	8/2/1073	Font	ACB	Número	1230	Tipologia
Béns	bosc de Devota	Drets				Lloc Kanalia, a apendicio Sant Ponç
Actor		Receptor				Afro. occident
Data	8/2/1073	Font	ACB	Número	1230	Tipologia
Béns	terme de Corbera	Drets				Lloc Kanalia, a apendicio Sant Ponç
Actor		Receptor				Afro. circio
Data	8/2/1073	Font	ACB	Número	1230	Tipologia
Béns	alou Guadamir	Drets				Lloc Kanalia, a apendicio Sant Ponç
Actor		Receptor				Afro. circio
Data	11/2/1074	Font	ACB	Número	1252	Tipologia
Béns	torrent de Kanalia	Drets				Lloc Kanalia, prop Sant Ponç
Actor		Receptor				Afro. orient
Data	11/2/1074	Font	ACB	Número	1252	Tipologia
Béns	alou de Sant Ponç	Drets				Lloc Kanalia, prop Sant Ponç
Actor		Receptor				Afro. migdia i occident
Data	11/2/1074	Font	ACB	Número	1252	Tipologia
Béns	camí a la font de Kanalia	Drets				Lloc Kanalia, prop Sant Ponç
Actor		Receptor				Afro. migdia i occident
Data	13/8/1075	Font	Sant Pere i Guillem de Montgrò	Número	65	Tipologia
Béns	rec comtal	Drets				Lloc Sant Vicenç (parròquia)
Actor		Receptor				Afro. orient
Data	13/8/1075	Font	Sant Pere i Guillem de Montgrò	Número	65	Tipologia
Béns	camí Martorell?	Drets				Lloc Sant Vicenç (parròquia)
Actor		Receptor				Afro. occident
Data	13/8/1075	Font	Sant Pere i Guillem de Montgrò	Número	65	Tipologia
Béns	terra Guerau Alemany	Drets				Lloc Sant Vicenç (parròquia)
Actor		Receptor				Afro. circio

Informació registrada

Data	10/3/1080	Font	CSCV	Número	697	Tipologia
Béns	terra de Sant Cugat	Drets				Lloc
Actor		Receptor				Afro. orient

Data	10/3/1080	Font	CSCV	Número	697	Tipologia
Béns	riera Aquabella	Drets				Lloc
Actor		Receptor				Afro. migdia

Data	10/3/1080	Font	CSCV	Número	697	Tipologia	
Béns	camí (cervelló)	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	circion

Data	10/3/1080	Font	CSCV	Número	697	Tipologia
Béns	vinya Bulgara	Drets				Lloc
Actor		Receptor				Afro. occident

Data	10/3/1080	Font	CSCV	Número	697	Tipologia
Béns	aigua Vallirana	Drets				Lloc
Actor		Receptor				Afro. orient

Data	10/3/1080	Font	CSCV	Número	697	Tipologia
Béns	camí (cervelló)	Drets				Lloc
Actor		Receptor				Afro. migdia

Data	10/3/1080	Font	CSCV	Número	697	Tipologia	
Béns	vinya de Sant Cugat	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	occident

Data	10/3/1080	Font	CSCV	Número	697	Tipologia	
Béns	marge	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	circio

Data	Font CSCV	Número 173	Tipologia confirmació béns
Béns	Drets		Lloc
Actor Lotari	Receptor Monestir Sant Cugat		Afro.

Informació registrada

Data	8/6/1053	Font	CSCV	Número	597	Tipologia	restitució
Béns	mas de Cultumen	Drets				Lloc	Vallirana
Actor	Alemaný de Cervelló	Receptor	Monestir Sant Cugat			Afro.	
Data	29/6/0945	Font	CCB	Número	261	Tipologia	donació (dotació)
Béns	molí	Drets				Lloc	Palma
Actor	Bisbe Guilarà BCN	Receptor	Sant Pere de les Puel·les			Afro.	no en té
Data	12/4/0910	Font	CCB	Número	108	Tipologia	
Béns	camp Ilderic	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	
Data	12/4/0910	Font	CCB	Número	108	Tipologia	
Béns	camp Aliaric	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	
Data	12/4/0910	Font	CCB	Número	108	Tipologia	
Béns	camp Aliaric	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	
Data	19/2/0972	Font	CCB	Número	595 bis	Tipologia	
Béns	terra de sant cugat	Drets				Lloc	Sant Vicenç
Actor		Receptor				Afro.	
Data	19/2/0972	Font	CCB	Número	595 bis	Tipologia	
Béns	vinya	Drets				Lloc	Sant Vicenç
Actor		Receptor				Afro.	
Data	16/11/0974	Font	CCB	Número	636	Tipologia	
Béns	terra de Sant Cugat	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	
Data	8/2/0912	Font	CCB	Número	115	Tipologia	donació
Béns	camps	Drets				Lloc	
Actor	Matrona	Receptor	Otger (fill) i monestir sant cugat			Afro.	orient terra Daudato, migdia terra Vuisianundo, occident terra Esteve i terra erma, circio terra Omo Dei i terra erma

Informació registrada

Data	20/10/1044	Font	CSCV	Número	573	Tipologia	
Béns	vinya (trilea) de Sant Cugat	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	orient

Data	21/10/0948	Font	CCB	Número	298	Tipologia	donació
Béns	terra	Drets		Lloc	Vallirana		
Actor	Sesmir	Receptor	Santa Creu	Afro.			

Data	26/9/0989	Font	CCB	Número	1042	Tipologia	venta
Béns	terra	Drets				Lloc	Santa Coloma
Actor	Comte Borrell	Receptor	Ennec Bonfill			Afro.	circio terra Garsens i canyet, aquilonis llobregat, migdia i occident terra Ennec Bonfill

Data	26/9/0989	Font	CCB	Número	1042	Tipologia	
Béns	terra de Garsens	Drets				Lloc	Santa Coloma
Actor		Receptor				Afro.	circio

Data	26/9/0989	Font	CCB	Número	1042	Tipologia	
Béns	canyet	Drets				Lloc	Santa Coloma
Actor		Receptor				Afro.	circio

Data	26/9/0989	Font	CCB	Número	1042	Tipologia	
Béns	Llobregat	Drets				Lloc	Santa Coloma
Actor		Receptor				Afro.	aquilonis

Data	26/9/0989	Font	CCB	Número	1042	Tipologia	
Béns	terra Ennec Bonfill	Drets				Lloc	Santa Coloma
Actor		Receptor				Afro.	migdia i occident

Data	20/10/1044	Font	CSCV	Número	573	Tipologia	
Béns	olivera	Drets				Lloc	
Actor		Receptor				Afro.	orient